

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 166 с., 20 табл., 19 рис., 4 додатки, 54 джерел.

Об'єкт дослідження – ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат»

Мета роботи – активізація інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства для посилення її впливу на основні показники роботи підприємства.

Завдання роботи: розглянути теоретичні аспекти інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні; проаналізувати показники фінансово-економічної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; оцінити ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства ЗАТ «ЗЗРК»; розробити пропозиції щодо вдосконалення процесу інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; розглянути методичні підходи щодо формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; запропонувати шляхи удосконалення управління інвестиційно-інноваційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК».

У кваліфікаційній роботі магістра розглянуто теоретичні та методологічні основи інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства, дана загальна характеристика діяльності та розглянуто структуру ЗАТ «ЗЗРК», проведений аналіз показників фінансово-економічної діяльності підприємства, здійснено належні висновки.

Методи дослідження: методи економічного та фінансового аналізу (групування, аналогія, моделювання, порівняння абсолютних, осередкових та умовних величин), графічні методи

ІННОВАЦІЇ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПРИЯННЯ, ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ДОСЛІДЖЕННЯ, АНАЛІЗ, ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА, ОЦІНКА, КЕРУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЮ СФЕРОЮ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	9
1.1 Роль інвестиційно-інноваційної діяльності для промислових підприємств.....	9
1.2 Нормативно-правове регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні.....	24
1.3 Вплив інвестиційно-інноваційної роботи на ефективність підприємства.....	33
Висновки до 1 розділу.	38
2 ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСНОВОПОЛОЖНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	40
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	40
2.2 Аналіз показників фінансово-економічної роботи промислового підприємства.....	49
2.3 Оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.....	66
Висновки до 2 розділу	93
3 ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА.....	96
3.1 Вдосконалення процесу інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК».....	96
3.2 Методичні підходи щодо формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.....	104
3.3 Удосконалення управління інвестиційно-інноваційною діяльністю	113
Висновки до 3 розділу.....	118
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА.....	121

ВИСНОВКИ.....	133
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	140
ДОДАТКИ.....	144

ВСТУП

Внаслідок суттєвих економічних перетворень останніх десятиліть українська економіка опинилася в новому стані, який фахівцями оцінюється як кризовий. На сучасному етапі розвитку економіка потребує не тільки відтворення і відновлення основних виробничих фондів, але і їх якісного поліпшення, активізації як виробничих і технологічних факторів економічного розвитку, так і соціальних, наукових, організаційних, природних. Разом з тим створити економіку більш високого рівня технологічного розвитку неможливо на морально застарілій виробничій базі, зношеному устаткуванні промислових підприємств і наукових центрів. Не можна без подолання стадії інвестиційного (екстенсивного) розвитку економіки перейти до інноваційного, тому що для створення нових технологій і продуктів потрібні якісно нові ресурси (трудові, виробничі, фінансові). Отже, для України потрібен інвестиційно-інноваційний шлях розвитку, відповідно до якого відбувається поетапне відновлення техніки і технологій випуску продукції з істотно поліпшеними споживчими властивостями. Цей етап дозволить створити передумови для інноваційного розвитку. Питання побудови ефективної системи інвестиційної й інноваційної діяльності розглядаються в роботах таких видатних зарубіжних класиків економічної науки, як Й. Шумпетер, М. Портер, М. Кастельс. Серед сучасних вітчизняних дослідників цієї проблематики слід назвати В. Гейця, С. Нехаєва, О. Амошу та ін. Разом з тим глибоке дослідження теоретичних питань інвестиційної й інноваційної діяльності не завжди дозволяє оцінити взаємозв'язок цих двох процесів і розробити рекомендації щодо їх реалізації з урахуванням галузевих особливостей.

Сучасна економіка України потребує істотних інвестицій у промисловість, що повинні здійснюватися на якісно новому, інноваційному рівні. Але можливість здійснювати інноваційну діяльність має незначна

кількість українських підприємств, тому що вона потребує істотного фінансування наукових досліджень. Державне фінансування фундаментальних досліджень, що є першоджерелом інновацій, обмежене. Отже, здійснити повномасштабний перехід української економіки на інноваційний рівень розвитку в сучасних умовах неможливо через відсутність повноцінної пропозиції інноваційних продуктів, інноваційної інфраструктури, достатнього обсягу фінансових ресурсів. Виходом із ситуації, що склалася, є здійснення промисловими підприємствами інвестиційно-інноваційної діяльності, що являє собою дії, спрямовані на здійснення капітальних вкладень з метою незначної зміни основних виробничих фондів і технології для випуску продукції з поліпшеними властивостями. Аналіз існуючих підходів до класифікації інвестиційної діяльності дозволив визначити, що інвестиційно-інноваційна діяльність є однією з форм реальних інвестицій, яка є проміжною ланкою між інноваційною діяльністю й інвестиціями екстенсивного розвитку. Метою її є реакція підприємства на вимоги ринку, і здійснюється вона переважно у виробничій сфері.

У ході здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності кошти вкладаються в оновлення устаткування, яке необхідне для виробництва удосконаленого продукту, але створене без використання новітніх відкриттів фундаментальної науки.

Отже, для того, щоб створити й ефективно використовувати потенціал інноваційного розвитку економіки України, необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Основна роль у цьому належить державному регулюванню. Узагальнення досвіду державного регулювання інвестиційної й інноваційної діяльності в країнах з високим рівнем технологічного розвитку і порівняльний аналіз системи державного регулювання інновацій в Україні показали, що, незважаючи на передбачені українським законодавством заходи для стимулювання

інноваційної діяльності, державна підтримка не доступна для більшості підприємств.

Об'єкт дослідження: ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат»

Мета магістерської роботи полягає в активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства для посилення її впливу на основні показники роботи підприємства.

Реалізація мети дослідження зумовила необхідність виявлення та розв'язання наступного комплексу завдань:

- розглянути теоретичні аспекти інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні;
- проаналізувати показники фінансово-економічної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення процесу інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»;
- розглянути методичні підходи щодо формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»;
- запропонувати шляхи удосконалення управління інвестиційно-інноваційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК».

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано аналітичний метод, методи економічного та фінансового аналізу (групування, порівняння, абсолютних, середніх та відносних величин), графічні методи.

Інформаційною базою роботи стали чинні нормативно-правові акти України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань інвестиційно-інноваційної діяльності, статистичні дані роботи підприємства, фінансова звітність підприємства ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат».

1 ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Роль інвестиційно-інноваційної діяльності для промислових підприємств

Світовий досвід свідчить, що країни з перехідною економікою не в змозі розвивати господарство без залучення й ефективного використання інвестицій. Акумулюючи підприємницький, державний та змішаний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й пожвавлюють ринки товарів та послуг. Крім того, інвестиції, як правило, сприяють заходам макроекономічної стабілізації та дозволяють вирішувати соціальні проблеми трансформаційного періоду [1, с. 115-118].

До початку 90-х років в Україні категорії „інвестиції” не застосовувалися ні в теорії, ні на практиці. Уперше це поняття у вітчизняній економічній літературі почало зустрічатися, коли воно підмінялось поняттям „капітальні вкладення”. Інвестиції розглядались, як правило, в якості найважливішого економічного інструменту. В цьому випадку капітальні вкладення (іноді – інвестиції) аналізувались у двох аспектах: як економічна категорія та як процес, пов’язаний з рухом грошових коштів (ресурсів).

Поступово, із формуванням в Україні основ ринкових відносин починають змінюватися наукове розуміння сутності інвестицій (капітальних вкладень), виникають та розвиваються суто ринкові підходи до їх оцінки та прогнозування форм, методів та принципів інвестиційної діяльності.

Інвестування як наука сформувалась відносно недавно. Окремі розробки з теорії велись ще до другої світової війни. Проте вважається, що початком цього процесу була перша половина 50-х років, коли М. Марковіц у своїх роботах заклав основи сучасної теорії інвестиційного портфеля. Таким чином, по суті, була викладена методологія прийняття рішень в області

інвестування, а також був запропонований відповідний науковий інструментарій [1, с. 122-124].

В Україні теоретичне пізнання категорії інвестицій знайшло своє відображення в Законі України від 18.09.91 р. «Про інвестиційну діяльність» та в Податковому кодексі України з відповідними змінами та доповненнями. Проте. Варто відмітити, що в цих Законах у визначення «інвестиція» вкладається різний зміст. Так у Законі України «Про інвестиційну діяльність – «...інвестиціями є усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [2].

У Податковому кодексі України з відповідними змінами та доповненнями - «Інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяють на капітальні, фінансові та реінвестиції» [3].

Отже, інвестиції – це складне та змістовне поняття, що інтегрує в собі різні економічні процеси, які впливають на виробництво, розподіл, обмін і споживання національного продукту, тобто вони є фундаментальною основою суспільного відтворення.

Інвестиції класифікують за певними ознаками:

1. За об'єктами вкладання коштів (майна) розрізняють інвестиції реальні і фінансові. Під реальними інвестиціями розуміють вкладення коштів (майна) у реальні активи – матеріальні та нематеріальні (інновації). Фінансові інвестиції – це вкладення коштів у фінансові інструменти (активи), переважно цінні папери.

2. За характером участі у справах підприємства розрізняють прямі та портфельні інвестиції. Згідно з Податковим кодексом України пряма інвестиція – це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна в статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні

права, емітовані такою юридичною особою. Портфельні інвестиції – це господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за грошові кошти на фондовому ринку [3].

3. За періодом інвестування інвестиції поділяють на короткострокові(на період до одного року), довгострокові(на період більше одного року).

4. За формами власності інвесторів інвестиції поділяють на приватні, державні, іноземні і спільні. Приватні інвестиції здійснюють фізичні особи, а також юридичні особи з приватним капіталом, державні – державні та місцеві органи влади, державні підприємства з бюджетних фондів, іноземні – фізичні та юридичні особи іноземних держав, спільні – суб'єкти певної держави та іноземних держав.

5. За регіональною ознакою інвестиції поділяють на внутрішні інвестиції, які здійснюють об'єкти інвестування в межах держави, та зовнішні – поза її межами [5, с. 21-27].

У відповідності до Закону України від 18.09.91 р. «Про інвестиційну діяльність» № 1560 – XII інвестиційна діяльність визначена як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій. Вона здійснюється на основі:

- інвестування, яке здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, а також громадськими та релігійними організаціями;
- державного інвестування, яке здійснюється органами влади й управління України, а також державними підприємствами та установами;
- іноземного інвестування, яке здійснюється іноземними державами, юридичними та фізичними особами;
- спільного інвестування, яке здійснюється громадянами та юридичними особами України та інших держав.

Інвестиційна діяльність часто розглядається як інвестиційний процес, стадіями якого є:

- мотивація інвестиційної діяльності;
- прогнозування та програмування інвестицій;
- обґрунтування доцільності інвестицій;
- страхування інвестицій;
- державне регулювання інвестиційного процесу;
- планування інвестицій;
- фінансування інвестиційного процесу;
- проектування та ціноутворення;
- забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами;
- освоєння інвестицій;
- підготовка до виробництва продукції;
- попередня здача в експлуатацію;
- кінцева здача об'єкта в експлуатацію.

Звичайно, інвестиційний процес розпочинається з мотивації інвестиційної діяльності. Основним мотивом такої діяльності є надлишок коштів у суб'єкта господарювання або приватної особи, яких не влаштовують відсотки за банківськими депозитами. Інвестор, що є власником цих накопичень, прагне придбати на інвестиційному ринку фінансові активи або інвестиційні товари (реальні активи), тобто здійснити інвестиції.

При виборі об'єкта інвестування проводиться низка передінвестиційних досліджень: вивчаються всі інвестиційні ризики, проводяться маркетингові дослідження, оцінюються напрямки інвестування.

Для інвестування, як правило, не вистачає власних коштів інвестора і тому він прагне одержати позичковий, або залучений капітал, тобто використати інші джерела фінансування, крім власних. Визначення джерел фінансування (інвестиційних ресурсів), обґрунтування їх структури передуює інвестуванню, воно необхідне для переконання й залучення до проекту інших учасників інвестиційного процесу. [7, с. 96-102].

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди й оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Забороняється інвестування в об'єкти, створення та використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і громадян, що охороняється законом. [8, с. 144-151].

Розмаїтість специфічних умов в інноваційній діяльності сприяє різні класифікації інновацій і, відповідно, суб'єктів інноваційної діяльності. Розглянемо деякі з них.

Існують розбіжності між радикальними інноваціями і такими, що вдосконалюють або модифікують, відображають якісні розходження у рівні новизни відповідних нововведень і вказують на залежність других від перших. Радикальні інновації слугують за базу для наступних удосконалень. За цими розбіжностями простежуються два істотно різних типи суб'єктів інноваційної діяльності, їхні організаційні структури багато в чому протилежні, а їхнє співвідношення є вельми діалектичним. Після впровадження радикальної інновації вдосконалююча сприяє подальшому її розвитку й продовжує ефект[9, с. 8].

Важливим етапом аналізу інновацій є їхня класифікація за певними ознаками (таблиця 1.1). Наведені в таблиці класифікації підтверджують, що процеси нововведень є різноманітними й різними за своїм характером, а отже форми їхньої організації, масштаби і способи впливу на інноваційну діяльність також дуже різноманітні [9, с. 9].

Таблиця 1.1 – Класифікація нововведень

Ознака класифікації	Види нововведень
1	2
За ступенем радикальності (новизна, інноваційний потенціал, оригінальність технічного рішення)	Радикальні (піонерні, базові, наукові), ординарні (винаходи, нові технічні рішення)
За характером застосування: - продуктові; - технологічні; - соціальні; - комплексні; - ринкові	Орієнтовані на виробництво і використання нових продуктів. Націлені на створення й застосування нової технології. Орієнтовані на побудову й функціонування нових структур.
За стимулом появи (джерелом)	Нововведення, спричинені розвитком науки і техніки, потребами виробництва і ринку
За роллю у відтворювальному процесі	Споживачі й інвестиційні
За масштабом (комплексністю)	Складні (синтетичні) і прості
Для кого є нововведеннями	Для виробника і споживача; для суспільства в цілому; для ринку

Серед економістів- дослідників нововведень, важливе місце належить німецькому вченому Г. Меншу, котрий намагався пов'язати темпи економічного зростання й циклічність із появою базисних нововведень [10, с. 14]. Г. Менш вважав, що промисловий розвиток – це перехід від одного технологічного патта до іншого. Завдяки появі базисних нововведень виникають нові підприємства, цикли розвитку яких взаємозалежні. Виробництво нових товарів на початковій стадії, як правило, відстає від попиту й тому характеризується в цей період високими темпами зростання. Г. Менш пов'язує циклічність економіки з циклічністю нововведень і фазами розвитку нових підприємств.

Багато положень концепції Менша було розвинуто іншими авторами. Зокрема, німецький економіст А. Кляйнкнехт уточнює тезу про формування кластерів інновацій на стадії депресії. Він вважає, що кластери інновацій-продуктів дійсно утворюються на фазі депресії, а от інновацій-процесів - на стадії підвищення «довгої хвилі» [11, с. 122].

Значне місце в інноваційній теорії посідають концепції, що висвітлюють формування технологічних систем та способи поширення інновацій. Ці

концепції розвиває ряд учених, серед них можна виділити англійських економістів К. Фрімена, Д. Кларка та Л. Суїте. Вони ввели поняття технологічної системи взаємозалежних сімейств технічних та соціальних інновацій. На думку авторів, темпи економічного зростання залежать від формування, розвитку і старіння технологічних систем. Дифузія, або процес поширення інновацій, розглядається ними як механізм розвитку технологічної системи. Автори пов'язують темпи дифузії нововведень з ринковим механізмом. Вони відзначають, що дифузія інновацій вимагає відповідних умов і стимулювання. Поштовхом до розвитку економіки служить поява базисних інновацій в окремих галузях виробництва. Економічне зростання розглядається як наслідок появи нових галузей. Серед російських учених, що вивчають проблеми циклічності і зробили гідний внесок у розробку багатьох теоретичних і практичних аспектів згаданої проблеми, можна назвати Ю. Яковця й Е. Яковенка [12, с. 234-236].

Яковець виділяє чотири види інновацій із погляду циклічного розвитку техніки [13, с. 16-17]:

- найбільші базисні інновації реалізують найбільші винаходи і стають основою революційних переворотів у техніці, формування нових її напрямів, створення нових галузей. Такі інновації потребують часу й значних витрат на освоєння, зате забезпечують значний за рівнем і масштабом народногосподарський ефект; проте відбуваються вони не щороку;

- великі інновації (на базі аналогічного рангу винаходів) формують нові покоління техніки в рамках даного напрямку. Вони реалізуються у коротші терміни і з меншими витратами, ніж базисні інновації, але зрушення у технічному рівні й ефективності є порівняно меншими;

- середні інновації реалізують такого ж рівня винаходи й правлять за базу для створення нових моделей і модифікацій конкретного покоління техніки, замінюють застарілі моделі більш ефективними або стають розширювальною сферою застосування цього покоління техніки;

- дрібні інновації поліпшують окремі виробничі або споживчі параметри моделей техніки, що випускаються на основі використання дрібних винаходів; це сприяє ефективнішому виробництву таких моделей або ж підвищенню ефективності їхнього використання.

Зважаючи на все сказане, зазначені класифікації інновацій можна представити у вигляді таблиці (таблиця 1.2). Ця класифікація надає змогу шляхом опитування й паспортизації провести діагностику суб'єктів інноваційного підприємництва [16, с. 40-46].

Таблиця 1.2 – Класифікація інновацій

Інновації	
1	2
1. З точки зору циклічного розвитку:	- найкрупніші - крупні - середні - дрібні.
2. З точки зору інтенсивності:	- нульового порядку; - першого; - другого; - третього; - четвертого; - п'ятого; - шостого; - сьомого.
3. Залежно від ступеня використання наукових знань засновані:	- на фундаментальних наукових знаннях; - на наукових дослідях з обмеженою областю застосування; - на існуючих наукових знаннях; - на комбінації різних типів знань; - на використанні одного продукту в різних областях; - на побічних результатах великих програм; - на вже відомій технології.
4. За можливістю планування життєвого циклу:	- нововведення, що втілюють наукові ідеї, які революціонізують виробничі сили й закріплюються у їхньому складі як новий невід'ємний елемент (об'єкт прогнозу); - якісні зрушення в окремих елементах виробничих сил, що означають зміну поколінь техніки при збереженні початкового фундаментального принципу(об'єкт довгострокового

	характеру); - кількісні зміни, покращення окремих параметрів (об'єктів поточного й перспективного планування).
5. З точки зору структурної характеристики:	- на вході; - на виході; - інновації структури підприємства
6. За способом:	- експериментальні; - прямі.
7. З точки зору прив'язування до окремих сфер діяльності:	- технологічні; - виробничі.
8. За рівнем управління:	- народногосподарські; - галузеві; - територіальні; - первинної ланки управління.
9. У галузі управління:	- продукції; - процесів (технологічних); - робочої сили; - управлінської діяльності.
10. За термінами виконання:	- 20 і більше років; - 15-20 років; - 5-10 років; - до 5 років.
11. За ступенем охоплення життєвого циклу:	- науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), освоєння і застосування; - НДДКР, теоретичні розробки.
12. За обсягом:	- точечні; - системні; - стратегічні.
13. Стосовно попереднього стану процесу (системи):	- замінюючі; - відмінюючі; - відкриваючі; - ретроінновації.
14. За призначенням, спрямовані на:	- ефективність реалізації; - ефективність виробництва; - покращення умов праці; - підвищення якості продукції.
15. За джерелом планування:	- центральні; - локальні; - спонтанні.
16. За результативністю:	- впроваджені й повністю використані; - впроваджені й мало використані; - не впроваджені.
17. За рівнем новизни:	- радикальні, змінюючи або такі, що створюють нові галузі; - системні;

	- модифіковані.
18. Залежно від розміру:	- виявлення нових областей застосування (підвищує ефективність у 10-100 і більше разів); - використання нових принципів функціонування (підвищує ефективність у 2-10 разів); - створення нових конструктивних рішень (підвищує ефективність на 5-10 %); - розрахунок оптимізації параметрів (підвищує ефективність на 2-10 %).

Інноваційний процес можна визначити як процес послідовного перетворення ідеї на товар. Він проходить етапи фундаментальних, прикладних досліджень, конструкторських розробок, маркетингу, збуту, - процес комерціалізації технологій [14, с. 84].

Рой Росвелл виявив декілька поколінь моделей інноваційного процесу.

Лінійний підхід до визначення інноваційного процесу він відносить до 1950-х - середини 1960-х рр. Простий лінійно-послідовний процес з упором на роль науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і ставленням до ринку лише як до споживача результатів технічної активності виробництва подано на рисунку 1.1 [9, с. 16].

Рисунок 1.1 – Перше покоління інноваційного процесу

Друге покоління інноваційного процесу, за Росвеллом, належить до кінця 1960-х - початку 1970-х рр. Та ж лінійно-послідовна модель, але з упором на важливість ринку, на потреби якого реагують НДДКР (рисунок 1.2) [9, с. 16].

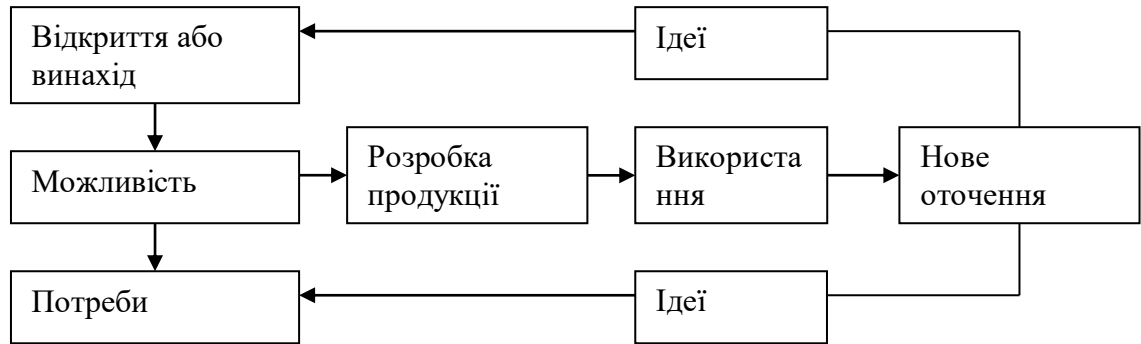

Рисунок 1.2 – Друге покоління інноваційного процесу

Третє покоління: початок 1970-х – середина 1980-х рр. Сполучена модель. Значною мірою комбінація першого і другого поколінь, з акцентом на зв'язки технологічних спроможностей і можливостей із потребами ринку (рисунок 1.3) [9, с. 16].

Четверте покоління: середина 1980-х рр. - нинішній час. Це японська модель передового досвіду. Відрізняється тим, що акцентує увагу на паралельній діяльності інтегрованих груп та зовнішніх горизонтальних і вертикальних зв'язках. Головне тут - у паралельній діяльності. Одночасна робота над ідеєю декількох груп фахівців, які діють у декількох напрямках. Це прискорює вирішення завдання, оскільки час реалізації технічної ідеї й перетворення її на і «нову продукцію - дуже важливий аспект у сучасному світі.

П'яте покоління: сьогодення - майбутнє. Це модель стратегічних мереж, стратегічна інтеграція і встановлення зв'язків. Відмінність її полягає в тому, що до рівнобіжного процесу додаються нові функції. Це процес ведення НДДКР з використанням систем обчислювальної техніки та інформатики, за допомогою яких установлюються і стратегічні зв'язки.

Зародження інноваційної ідеї і можливість використання нових наукових результатів відбуваються на етапі фундаментальних та пошукових досліджень, прикладних досліджень і розробок [31, с. 23-28].

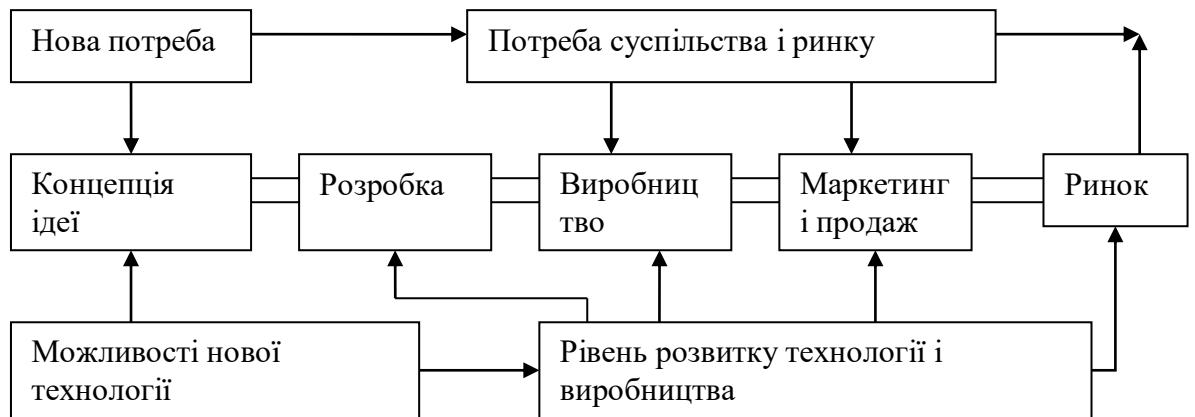

Рисунок 1.3 – Третє покоління інноваційного процесу. Інтерактивна модель

Процес створення й освоєння нової техніки починається з фундаментальних досліджень (ФД), спрямованих на одержання нових наукових знань і виявлення найбільш істотних закономірностей. Мета ФД - розкрити нові зв'язки між явищами, пізнати закономірності розвитку природи і суспільства стосовно їх конкретного використання. ФД поділяють на теоретичні й пошукові.

Результати теоретичних досліджень виявляються в наукових відкриттях, обґрунтуванні нових понять і уявлень, створенні нових теорій. До пошукових належать дослідження, завданням яких є відкриття нових принципів створення ідеї і технологій. Завершуються пошукові ФД обґрунтуванням й експериментальною перевіркою нових методів задоволення суспільних потреб. Усі пошукові ФД проводяться як в академічних установах і ВНЗ, так й у великих науково-технічних організаціях промисловості й лише персоналом високої наукової кваліфікації. Пріоритетне значення фундаментальної науки в розвитку інноваційних процесів визначається тим, що вона виступає генератором ідей, відкриває шляхи в нові області знання.

Наступний етап інноваційного процесу - прикладні науково-дослідні роботи (ПД). Їхнє виконання пов'язане з високою імовірністю одержання негативних результатів. Виникає ризик втрат при вкладанні коштів у

проведення прикладних НДР. Інвестиції в інновації, що мають ризиковий характер, називаються ризикоінвестиціями.

Етап дослідно-конструкторських і проектно-конструкторських робіт пов'язаний з розробкою нового виду продукції. Він включає: ескізно-технічне проектування, випуск робочої конструкторської документації, виготовлення й випробування дослідних зразків.

Під дослідно-конструкторськими роботами (ДКР) мається на увазі застосування результатів ПД для створення (або модернізації, удосконалення) зразків нової техніки, матеріалу, технології. ДКР -це завершальна стадія наукових досліджень, своєрідний перехід від лабораторних умов і експериментального виготовлення до промислового виробництва. До ДКР належать: розробка визначеної конструкції інженерного об'єкта або технічної системи (конструкторські роботи); розробка ідей і варіантів нового об'єкта; розробка технологічних процесів, тобто способів об'єднання фізичних, хімічних, технологічних та інших процесів із трудовими в цілісну систему.

Виконавцями робіт на попередньому етапі є творчі колективи вчених та інженерно-технічних працівників вищих навчальних закладів, університетів, інститутів України, державних та недержавних науково-технічних центрів (НТЦ).

Результати інноваційної діяльності практично реалізуються на ринковому етапі, який включає в себе проникнення на ринок, розширення ринку, зрілість продукту і спад.

На стадії передсерійного виробництва проводяться дослідні й експериментальні роботи. Експериментальні роботи спрямовані на виготовлення, ремонт і обслуговування спеціального устаткування, необхідного для проведення наукових досліджень і розробок.

За виробництвом інновацій настає їхнє використання кінцевим споживачем з рівнобіжним наданням послуг, забезпечення безаварійної

економічної роботи, а також необхідна ліквідація застарілого і створення замість нього нового виробництва.

Вже на початковій стадії процесу управління підприємство візьме до уваги криву життєвого циклу виробу, тобто періоди її підйому й зниження, зумовлені впливом ринкової конкуренції [32, с. 447 - 450].

В узагальненому вигляді інвестиційно-інноваційна діяльність є однією з форм реальних інвестицій, займає проміжне місце між інноваційною діяльністю і інвестиціями екстенсивного розвитку. Метою її є реакція підприємства на вимоги ринку, і здійснюється вона переважно у виробничій сфері (рисунок 1.4) [17, с. 290-293].

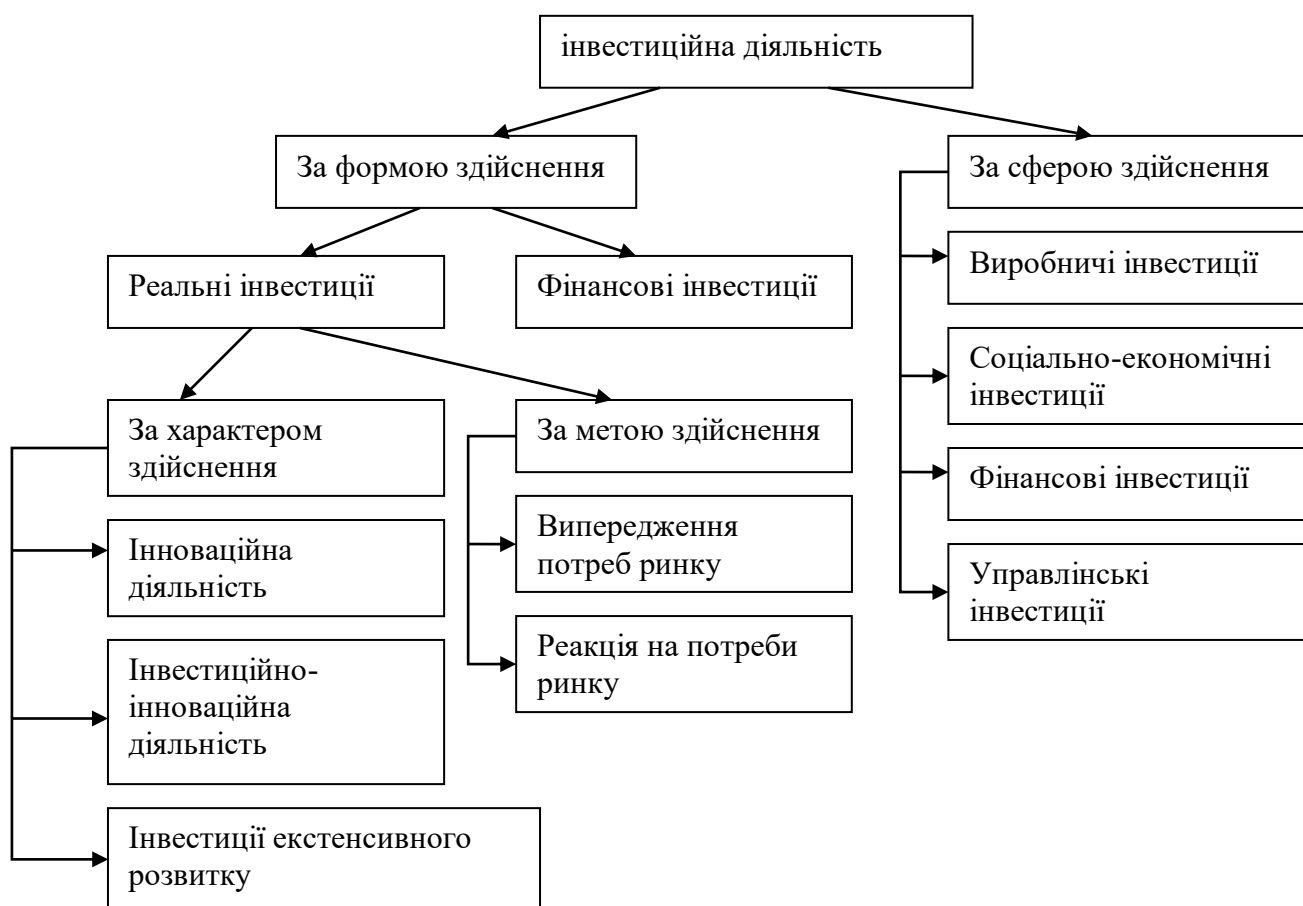

Рисунок 1.4 - Класифікація інвестиційної діяльності

Це дозволяє скоротити первинні вкладення в порівнянні з інноваційними проектами, та отримати додатковий прибуток за рахунок

конкурентних переваг вдосконаленого товару. Таким чином, інвестиційно-інноваційна діяльність починається зі встановлення необхідних характеристик покращеної продукції, які визначають вимоги до устаткування для її виробництва. Потім аналізується наявне устаткування і розробляється план його модернізації. На підставі цих даних оцінюється необхідний об'єм фінансування, його джерела і інші економічні характеристики проекту (рисунок 1.5) [17, с. 297].

Рисунок 1.5 – Механізм здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності

Отже інвестиційно-інноваційна діяльність порівняно з інноваціями, є привабливішою для зовнішніх інвесторів і має більший потенціал розвитку. В її результаті підприємство оновлює основні виробничі фонди на якісно новому рівні, створює фінансові ресурси для подальшого розвитку і виробляє

продукцію з вдосконаленими характеристиками. Все це є передумовою для формування інноваційного потенціалу розвитку економіки держави.

Отже, для ефективного використання потенціалу інноваційного розвитку економіки України, необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Основна роль в цьому належить державному регулюванню. Узагальнення досвіду державного регулювання інвестиційної і інноваційної діяльності в країнах з високим рівнем технологічного розвитку і порівняльний аналіз системи державного регулювання інновацій в Україні, показав що, не дивлячись на передбачені українським законодавством міри з стимулювання інноваційної діяльності, державна підтримка не доступна для більшості підприємств. Останні зміни в податковому законодавстві звели до мінімуму стимулювання інвестиційної діяльності. Це зумовило комплекс нагальних проблем: неузгодженість законодавчих актів, відсутність взаємозв'язку між грошово-кредитною, бюджетно-фінансовою політикою і політикою економічного зростання, невирішеність проблем технологічного обміну, відсутність тісних зв'язків між наукою і виробництвом, недосконалість системи права інтелектуальної власності. У цих умовах можливі два основні шляхи активізації інвестиційно-інноваційної діяльності: державна підтримка і ефективне використання внутрішніх можливостей підприємств [20, с. 155-159].

1.2 Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні

Інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій юридичних осіб, держави та громадян щодо реалізації інвестицій. Нинішня правова система України складається з понад 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Серед них слід відзначити ЗУ „Про інвестиційну діяльність”, ЗУ „Про іноземні інвестиції”, ЗУ "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні", ЗУ "Про цінні папери та фондову біржу", які створюють правову основу

інвестиційної діяльності.

Законодавство визначає, що всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права в частині здійснення цієї діяльності; самостійно визначають цілі, напрямки, види та обсяги інвестицій; залучають для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності.

Об'єктами інвестиційної діяльності в Україні є:

- новоутворювані та ті, що реконструюються, основні фонди, а також обігові кошти в усіх галузях народного господарства;
- цінні папери (акції, облігації та ін);
- цільові грошові внески;
- науково-технічна продукція та інші об'єкти власності;
- майнові права та права на інтелектуальну власність.

Суб'єктами інвестиційної діяльності є: інвестори; виконавці робіт; користувачі об'єктами інвестиційної діяльності; постачальники товарно-матеріальних цінностей, обладнання та проектної продукції; юридичні особи; громадяни України; іноземні юридичні та фізичні особи, держави та міжнародні організації.

Суб'єкти інвестиційної діяльності діють в інвестиційній сфері, де здійснюється практична реалізація інвестицій. До складу інвестиційної сфери включаються:

- 1) сфера капітального будівництва, яка об'єднує діяльність замовників-інвесторів, підрядників, проектувальників, постачальників обладнання, громадян, зайнятих у сфері індивідуального та кооперативного житлового будівництва та інших суб'єктів інвестиційної діяльності);
- 2) екологічна сфера;
- 3) інноваційна сфера;
- 4) сфера обігу фінансового капіталу (грошового, позикового та фінансових зобов'язань у різних формах);

5) сфера реалізації майнових прав суб'єктів інвестиційної діяльності.

Інвесторові надане право володіти, користуватись та розпоряджатись об'єктами та результатами інвестиційної діяльності, у тому числі здійснювати торговельні операції та реінвестування. Інвестор може придбати необхідне йому майно за цінами та на умовах, що визначаються за домовленістю, без обмежень щодо обсягу та номенклатури, якщо такі угоди не суперечать законодавству України. Інвестор може передати за угодою (контрактом) свої права щодо інвестицій, їх результатів юридичним та фізичним особам, державним та муніципальним органам [15, с. 223].

Залежно від стану економіки (рівня інфляції, дефіцитності) використовуються різні концепції державного регулювання.

На схемі представлені форми державного регулювання інвестиційної діяльності в державі (рисунок 1.6).

Рисунок 1.6 - Форми державного регулювання інвестиційної діяльності в державі

Відомо, що в розвинених країнах існує добре відпрацьована законодавча система захисту інтересів приватних інвесторів.

У країнах із перехідною економікою ситуація дещо інша. Саме проблема недостатнього ступеня законодавчого захисту приватних інвесторів може служити ще одним поясненням взаємопов'язаного руху котировок на фондовому ринку. Цей означає, що неефективна політична та законодавча системи можуть зробити збір та аналіз інформації про конкретні компанії відносно незначним для прийняття рішення про інвестування в їх акції.

Створення фондових ринків у країнах із перехідною економікою не гарантує більш ефективного розподілу капіталу між фірмами. Отже, фондовий ринок може забезпечити необхідний рух капіталу до конкретних ефективних фірм, але лише в тих країнах, уряд яких незначною мірою корумпований, а законодавчі системи надійно захищають права власності приватних акціонерів [17, с. 302].

Недостатність коштів призводить до ручного управління державними фінансами, не дозволяє планувати і підтримувати навіть середньострокові пріоритети бюджетної та економічної політики.

Із розвитком ринкової економіки функції прямого впливу держави на інвестиційний процес будуть звужуватися, що дозволить більше уваги зосередити на методах опосередкованого впливу, які держава реалізує через свої інститути як учасник інвестиційного процесу [18, с. 24-28].

Зростання наявних доходів підприємств та притік ВКВ в Україні через приватизацію та державні капітальні вкладення стимулювали інвестиційну діяльність, яка отримала значний поштовх у першому півріччі поточного року.

За даними Держкомстату України: за січень-червень 2018 р. в Україні за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 23707,6 млн. грн. інвестицій в основний капітал (капітальних вкладень), що на 32,2% більше порівняно з відповідним періодом минулого року (за перше півріччя 2017 р. - відповідно

на 27,5%). Переважну частку - 86,4% становили інвестиції в основний капітал (у капітальне будівництво і придбання машин та обладнання), 1,4% - витрати на придбання та створення інших необоротних матеріальних активів, 0,5% - на формування основного стада робочої та продуктивної худоби. На поліпшення об'єктів (капітальний ремонт, модифікацію, модернізацію) витрачено 9,6% (2636,3 млн. грн) усіх інвестицій, з них будівель і споруд - 6,5% (1795,2 млн. грн). У нематеріальні активи спрямовано 2,1% загального обсягу капітальних інвестицій [19, с. 92-114].

У структурі джерел фінансування капітальних інвестицій та інвестицій в основний капітал сталися зміни: суттєво посилилася роль коштів державного бюджету (з 6,6% до 10,3%) у капітальних інвестиціях та (з 6,1 до 8,9%) в інвестиціях в основний капітал; зросла частка коштів місцевих бюджетів (з 3,7 до 4,3%) у капітальних інвестиціях та (з 3,5 до 4,4%) в інвестиціях в основний капітал. Водночас, незважаючи на високі темпи кредитування підприємств та приплив у країну прямих іноземних інвестицій, в дійсності складова цих джерел в освоєнні капітальних вкладень виявилася меншою, ніж в аналогічному періоді 2017 року. Кошти іноземних інвесторів скоротили свою частку в інвестиціях в основний капітал з 3,8 до 3%, а кредити банків та інші позики - з 8,5 до 6%. Головною складовою джерел інвестування залишаються власні кошти підприємств (63,2% в освоєнні капітальних вкладень) [20, с. 155].

У технологічній структурі в порівнянні із 2017 р. дещо зменшилася частка витрат на придбання машин, обладнання та устаткування для новозбудованих об'єктів, реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств з 51,8% (за перше півріччя 2017 р) до 50,5% від усіх обсягів. Відповідно зросла частка витрат на будівельні і монтажні роботи, яка становила 42,5% освоєння і зросла проти зазначеного періоду минулого року на 2,4 відсоткових пункти.

За видовою структурою основних засобів більше ніж половину (54,2%)

загального обсягу інвестицій в основний капітал спрямовано на зведення будівель і споруд. З них майже чверть (24,3%) вкладень спрямовано у житлові будівлі. На придбання машин, обладнання, інструменту та інвентарю використано 37,0%, транспортних засобів - 7,3% усіх вкладень [20, с. 156-159].

Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні здійснюється відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України" від 13 липня 1999 року №916-XIV та Закону України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 року №40-IV.

Головною метою державної інноваційної політики в Україні є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [29, с. 458-461].

Найбільш пріоритетними напрямками державної підтримки сьогодні є:

1) у сфері наукового розвитку - фундаментальна наука; прикладні дослідження й технології; вища освіта, підготовка та перепідготовка наукових кадрів; розвиток соціально орієнтованої ринкової економіки; наукове забезпечення охорони здоров'я людини та екологічна безпека; система інформаційного та матеріального забезпечення наукової діяльності;

2) у сфері технологічного розвитку - дослідження і створення умов для високопродуктивної праці та побуту людини; розроблення засобів збереження й захисту здоров'я людини; ресурсо-, енергозберігаючих технологій; сучасних технологій і техніки для електроенергетики, переробних галузей виробництва, в першу чергу агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловості;

3) у сфері виробництва - формування наукоємних виробничих процесів,

сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо); створення конкурентоспроможних переробних виробництв; технологічне та технічне оновлення базових галузей економіки держави; впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів, реалізація яких може забезпечити як найшвидшу віддачу і започаткувати прогресивні зміни в структурі виробництва та тенденціях його розвитку;

4) у сфері фінансово-банківської діяльності - стимулювання створення спеціалізованих інноваційних банків, а також фондів довгострокового кредитування функціонуючих комерційних банків шляхом встановлення відповідних пільг з оподаткування коштів, що інвестуються для досягнення технологічних змін; диференціація ставки податку на прибуток комерційних банків шляхом зниження в разі їх довгострокового кредитування високотехнологічних проектів і підвищення в разі вкладання коштів у високоприбуткові операції фінансового ринку; створення системи пільгового рефінансування комерційних банків, які надають пільгові кредити для реалізації інвестиційних проектів; запровадження спеціального порядку створення інноваційних асоціацій, які є інвестиційно-виробничими об'єднаннями юридичних та фізичних осіб, що беруть участь у здійсненні інноваційного проекту та випуску нової конкурентноспроможної продукції; запровадження державної системи страхування ризиків інноваційної діяльності за рахунок певної страхової компанії тощо [29, с. 125].

Зокрема, впродовж строку чинності свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного проекту і за умови, що виконання проекту розпочато не пізніше вісімнадцяти місяців від дати його державної реєстрації, оподаткування об'єктів інноваційної діяльності здійснюється у порядку, за яким 50 відсотків податку на додану вартість по операціях з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), пов'язаних із виконанням інноваційних проектів, і 50 відсотків податку на прибуток, одержаний від виконання цих

проектів, залишаються у розпорядженні платника податків, зараховуються на його спеціальний рахунок і використовуються ним виключно на фінансування інноваційної, науково-технічної діяльності і розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз. Пільгове оподаткування реалізується за умови, що суб'єкт інноваційної діяльності про початок реалізації інноваційного проекту у місячний строк повідомляє відповідний орган Державної податкової адміністрації і по всіх господарських операціях, пов'язаних із виконанням інноваційного проекту, веде окремий бухгалтерський облік.

У разі використання сировини, матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, ввезених в Україну без сплати ввізного мита та податку на додану вартість не для потреб виконання інноваційного проекту ввізне мито та податок на додану вартість сплачуються до бюджету в повному обсязі. При цьому платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, в якому відбулося таке порушення, на суму ввізного мита і податку на додану вартість, що мали бути сплачені при ввезенні на митну територію таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на суму податків, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, за період їх, нецільового використання.

Реалізація цих заходів сприятиме формуванню такої моделі організації інноваційної діяльності, зокрема, науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт в Україні, яка б поєднувала в собі елементи ринкової економіки із збереженням гнучких важелів державного регулювання цією найважливішою сферою життєдіяльності суспільства [30, с. 6-8].

На сьогодні нас уже не задовольняють такі визначення інновації, як «розробка та впровадження нового товару», «... нової технології», «... нових методів управління» і ї. д. Факти змушують розуміти інновацію як нелінійний системний процес, що, подібно атрактору, «притягує» до себе

інноваційні та традиційні виробництва, утворює соціальні, політичні й інституційні формування, еволюціонуючи разом із ними.

Інновація це процес, у якому матеріалізується час - фактор якісного переходу системи з одного стану до другого. Протилежністю інновації є традиція.

Традиційна економіка формує суперечливі умови для інновацій. З одного боку, вона створює фінансову основу, але з другого - силу опору інноваційному процесу, тобто традиційний інституціоналізм. Протиборство двох сил - інновації та традиціоналізму - викликає циклічність в еволюційному просторі розвитку економіки і суспільства в цілому. Якщо сили опору виявляються сильніше інновації, виникають катаклізми або застійні явища в суспільстві [31, с. 29-32].

Важливим інструментом реалізації прискореного інноваційного розвитку та переходу економіки до ефективної інноваційної політики (інноваційної стратегії) є сучасна національна інноваційна система. Заради її побудови уряд, наука, освіта, промисловість, фінансові, нефінансові корпорації мають об'єднатися у стратегічний союз нового типу. В Україні реально спостерігається домінування політичних інструментів досягнення стратегічних переваг над економічними. Тому на першому етапі системним ядром пропонованого стратегічного союзу та ініціатором його створення має стати держава з подальшим делегуванням цієї функції науці нового типу.

З огляду на те, що інноваційна ідея з самого початку націлена на комерційний результат, а доведення її до робочої стадії вимагає солідних вкладень капіталу і пов'язане зі значними ризиками, має використовуватися широкий набір прямих і непрямих методів державної підтримки інноваційної активності підприємств і бізнесу. Непряме стимулювання на основі податкових пільг, вимагає значно менших бюджетних витрат і дозволяє охопити більшу кількість інноваційних суб'єктів. Серед них найбільш ефективними є:

- надання податкових пільг з операцій, що пов'язані з оборотом науково-технічної продукції;
- протягом декількох років звільнення від податків на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів;
- надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, (відстрочка податків у частині витрат із прибутку на інноваційні цілі);
- пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності;
- зарахування частини прибутку інноваційно активних підприємств на спеціальні рахунки з наступним пільговим оподаткуванням у випадку використання на інноваційні цілі;
- зменшення податку на приріст інноваційних витрат тощо.

Має виконуватися також комплексна робота з розширення використання програмно-цілевих методів управління соціально-економічним розвитком; з удосконалення і поповнення законодавчої бази із необхідним акцентом на стимулюванні інновацій, особливо у високотехнологічному та наукоємному виробництві та підвищенні конкурентоспроможності економіки; з підвищення загальної кількості та ефективності науково-виробничій діяльності малих та середніх інноваційних фірм; значного оновлення технологій. Ці заходи дозволять підвищити інноваційну активність національної економіки [33, с.90].

1.3 Вплив інвестиційно-інноваційної діяльності на ефективність роботи підприємств

Рушійним чинником і виразником досягнення прогресивних змін і становлення відповідного рівня розвитку продуктивних сил суспільства є активна і цілеспрямована інвестиційно-інноваційна діяльність. Наслідки

проведення фундаментальних досліджень українських і зарубіжних учених беззаперечно свідчать про те, що економічне оновлення і зростання зумовлюються насамперед розміром і структурою інвестицій, їх цілеспрямованістю, якістю і швидкістю здійснення. Результативність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств залежить не лише від рівня розвиненості економічної системи, де вона відбувається, а передусім від вибору пріоритетів цієї діяльності, які відповідають обґрунтованим критеріям оцінки соціально-економічних досягнень. Феномен інвестиційно-інноваційної діяльності як засобу соціально-економічного зростання і розвитку полягає у її позитивному впливі на модернізацію економіки, підвищення конкурентоспроможності на основі інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва. Інноваційна складова інвестування перетворюється у критичний елемент успіху. Він залежить від здатності держави, суспільства, суб'єктів господарювання підпорядковувати свою діяльність інтересам прогресивного розвитку, найбільш повного використання нових знань і досвіду, спроможності створити сприятливе середовище для генерації нових ідей, їх апробації та впровадження у виробничу діяльність. Одна з головних проблем, що сьогодні заважає підприємству розвиватися, це відсутність фінансування як поточної діяльності, так і перспективної. Стан підприємства і його навколишнього середовища не дозволяє використовувати традиційні і доступні для західних компаній джерела фінансування. З усіх існуючих причин, що ускладнюють вихід підприємств на джерела фінансування, вибрати одну головну – неможливо. Ця проблема багатфакторна, пов'язана як з об'єктивними, так і з суб'єктивними коренями [33, с. 102-105].

В Україні дотепер не створено обґрунтованої системи підтримки інвестиційної діяльності підприємств. Це стало однією з причин катастрофічного спаду інвестиційної активності в країні, який перевищує темпи зниження показників економічного розвитку. Ключовим напрямом на

шляху прискорення темпів економічного зростання є активізація інноваційно-інвестиційних процесів.

В сучасних умовах економічного розвитку в Україні інвестиційно-інноваційна діяльність активізується і виникає потреба в економічній політиці, як на рівні держави, так й окремих підприємств. На перший погляд парадоксально, але на фоні економічної і структурної кризи відбуваються процеси новаторства: розвиток нових форм господарювання, фінансової, страхової діяльності; формування ринку цінних паперів, ринків капіталу, праці, інноваційної інфраструктури. В таких умовах інвестиційно-інноваційною діяльністю вимушені займатися всі організації – суб'єкти господарювання: від державного рівня до нових підприємств в сфері малого бізнесу. І як результат, поява двох важливих законопроектів: проект Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України, яка запропонована Президентом України, та проект Закону України "Про інноваційну діяльність". На даному етапі розвитку економіки ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності залежить від відродження фінансового, фінансово-кредитного та інвестиційного ринків у економіці нашої країни. Економічне піднесення та активність інвестиційної діяльності можуть бути досягнуті тільки шляхом створення діючого ринку капіталів та інвестицій [33, с. 206].

Сталий соціально-економічний розвиток в Україні може бути досягнутий тільки за умови проведення активної інноваційної діяльності, яка потребує значних інвестицій. Зважаючи на тісний взаємозв'язок інноваційної та інвестиційної діяльності, потрібно розглядати ці два поняття в сукупності – як інвестиційно-інноваційну діяльність. Разом з тим економічна сутність і наслідки інвестиційної та інноваційної діяльності як чинників розвитку різні. Це зрозуміло, наприклад, із трактування термінів, які визначають зазначені процеси.

Термін "інвестиції" походить від англійського "investment" – вкладання коштів, капіталу, а "інновації" (innovation) – нововведення, оновлення. В сучасній англійській економічній термінології інвестиції трактуються як збільшення обсягу функціонуючого в економічній системі капіталу, матеріалізованого в засобах виробництва, що в цілому визначає динаміку суспільного розширеного відтворення. Термін "інновації" використовується для позначення технологічного удосконалення виробництва, надання йому нових характеристик і комбінацій. Інновації забезпечують якісні зміни виробництва, надання йому новаторських рис шляхом нововведень унаслідок розвитку знань, появи нових винаходів, відкриттів, здійснення наукових і науково-технічних робіт, які втілюються в нових технологіях, а відтак призводять до збагачення асортименту й урізноманітнення благ, які створюються для збагачення та насичення товарного ринку і задоволення ними зростаючих потреб суспільства.

Значення інвестиційно-інноваційної діяльності у соціально-економічному розвитку регіону потрібно розглядати через призму ефекту, який досягається в результаті проведення інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктом господарювання, регіоном і державою.

Цікавими є погляди учених В.П. Ждановатої та Л.Н. Оголевої, які на основі методичних рекомендацій щодо оцінки ефективності інвестиційних проектів визначають бюджетну, комерційну та суспільну ефективність.

Детально дослідивши види ефектів, які виникають внаслідок проведення інвестиційно-інноваційної діяльності, багато вчених дійшли до висновку, що головними є економічний, науково-технічний, соціальний та екологічний, решта є другорядними або такими, що більш широко розкривають основні види (ресурсний, податковий, фінансовий, етнічно-культурний).

Проте здебільшого ефекти від проведення інвестиційно-інноваційної діяльності поділяють на економічний та неекономічний. До економічного

необхідно віднести отримання прибутку від проведення інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктом господарювання, який дещо вищий від звичайної діяльності, що дозволяє не тільки проводити і далі активну інвестиційно-інноваційну діяльність з підвищення якості та зниження ціни на продукцію, нарощувати обороти виробництва, бути конкурентоспроможним на певному ринку, а й захистити суб'єкта господарювання, створюючи страховий резерв і забезпечуючи ліквідність. До того ж наслідком збільшених прибутків є отримання:

- бюджетної ефективності, яка виражається в підвищених обсягах податкових і неподаткових відрахувань до бюджетів усіх рівнів;
- збільшення доходів працівників, що є свідченням соціального ефекту;
- збільшення прибутків сторонніх суб'єктів господарювання, що дозволяє їм також впливати на економічний та неекономічний ефект.

Неекономічний ефект є похідним від економічного і перебуває з ним у тісному взаємозв'язку. Неекономічний ефект необхідно розглядати у розрізі ефекту для суспільства, тобто як соціальний, сутність якого полягає в підвищенні рівня життя населення. Отриманню соціального ефекту сприяють:

- бюджетна ефективність, яка виражається, передусім, у підвищених соціальних виплатах малозабезпеченим сім'ям, пенсіонерам, ветеранам, інвалідам, окремим громадянам, субсидіях на житловокомунальні послуги для незахищених верств населення, зростанні заробітної плати працівникам бюджетних установ, створенні соціальної інфраструктури, наданні соціального житла тощо;

- науково-технічна ефективність, сутність якої розкривається через створення автоматизованих систем праці та роботизацію, активне застосування інформаційних технологій і прогресивної техніки, людина на виробництві виконує науково-дослідну, управлінську та контролюючу функції.

Тобто науково-технічний ефект для соціуму полягає, насамперед, у створенні більш сприятливих умов праці, зменшенні травматизму на виробництві, збільшенні тривалості вільного від роботи часу, можливості підвищувати кваліфікацію, задоволенні своїх особистих потреб за умови забезпечення стабільної кількості робочих місць або навіть зростанні зайнятості населення ресурсо-екологічна ефективність – одна з найбільш актуальних на сьогодні [27, с. 39-42].

Інвестиційно-інноваційна діяльність створює ефект, який має здатність до дифузії та самовідтворювання, адже економічний ефект не лише забезпечує ліквідність і фінансову стійкість інноваційно-активних суб'єктів господарювання, збільшує прибутки сторонніх суб'єктів господарювання та доходи працівників, породжує неекономічний ефект, який забезпечує високий рівень життя суспільства, науково-технічний розвиток покращення екологічної ситуації та збереження природних ресурсів, а в перспективі трансформується в економічний ефект.

Сьогодні головним фактором економічного зростання є ефективні інвестиції в інноваційний процес, які забезпечують структурну перебудову економіки на новій технологічній основі і сприяють підвищенню її конкурентоспроможності.

Висновки до 1 розділу

Проведене дослідження свідчить про наявність невирішеного комплексу проблем, пов'язаних з активізацією інвестиційно-інноваційних процесів в Україні, які перешкоджають швидкому та ефективному переходу економіки на дієву інноваційно-інвестиційну політику.

Сучасна економіка України вимагає істотних інвестицій в промисловість, які повинні здійснюватися на якісно новому, інноваційному рівні. Але можливістю здійснювати інноваційну діяльність володіє незначне коло українських підприємств, оскільки вона вимагає істотного фінансування

наукових досліджень. Державне фінансування фундаментальних досліджень, які є першоджерелом інновацій, обмежене. Тому здійснити повномасштабний перехід української економіки на інноваційний рівень розвитку в сучасних умовах неможливо через відсутність повноцінної пропозиції інноваційних продуктів, інноваційної інфраструктури, достатнього об'єму фінансових ресурсів. Виходом з ситуації є здійснення підприємствами інвестиційно-інноваційної діяльності, яка є діями, спрямованими на здійснення капітальних вкладень з метою незначної зміни основних виробничих фондів і технології для випуску продукції з покращеними властивостями. Інвестиційно-інноваційна діяльність має певні особливості, які роблять її в порівнянні з інноваціями більш привабливішою для зовнішніх інвесторів і надають їй більшого потенціал розвитку. В результаті її здійснення підприємство оновлює основні виробничі фонди на якісно новому рівні, створює фінансові ресурси для подальшого розвитку і виробляє продукцію з вдосконаленими характеристиками. Все це є також передумовою для формування інноваційного потенціалу розвитку економіки держави. Для створення та ефективного використання потенціалу інноваційного розвитку економіки України необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Узагальнення досвіду державного регулювання інвестиційної і інноваційної діяльності в країнах з високим рівнем технологічного розвитку і порівняльний аналіз системи державного регулювання інновацій в Україні показав що, не дивлячись на передбачені українським законодавством заходи зі стимулювання інноваційної діяльності, державна підтримка залишається недоступною для більшості підприємств.

2 ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Загальна характеристика підприємства

Запорізький залізорудний комбінат – це одне з великих підприємств України, що добувають залізну руду підземним способом, з досить добре відпрацьованою технологією і сформованим колективом гірників.

Комбінат створений на базі Південно-Белозерського родовища багатих залізних руд, що разом з Переверзевським і Белозерським родовищами входить до складу Белозерського залізорудного району. Белозерський залізорудний район розташований на території Василівського, Михайлівського і Веселівського районів Запорізької області – це 80 км до півдня від м. Запорожжя.

Підприємство «Запорізький залізорудний комбінат» було засновано у грудні 1969 року як підприємство, основною метою діяльності якого є видобуток залізної руди на базі Белозерського залізорудного басейну.

Видобуток руди ведеться під бучакським водоносним обрієм на глибині більш 600 м. Тип руди – гематитовий зі змістом заліза 61,9%. Розвідані запаси руди складають близько 1 млрд. т, з початку експлуатації родовища добуто понад 100 млн. т. залізної руди [51].

Про те, що в районі с. Мала Белозерка існує магнітна аномалія, знали давно. Приміром, учені Зуєв і Гильденштадт почали геологічне вивчення території, найближчої до Белозерського залізорудного району, ще в XVII столітті. Вони ж склали геологічну карту південної частини Українського кристалічного масиву. Невивченим цей район залишався аж до 1948 року, коли Західноукраїнська геологічна експедиція під керівництвом В.В.Сусленникова знайшла Белозерську магнітну аномалію, у межах якої розташований Белозерський рудний район. Загальна довжина аномалії

досягає 64 кілометри при ширині до 12 кілометрів. Але і після цього відкриття були сумнівні, і лише в результаті виконаних за 1954-1959 роки пошуково-розвідувальних і геодезичних робіт були складені геологічні карти родовища. Геологи-розвідники своїми розшуковими роботами довели, що тут, під величезною товщею наносних порід (глини, піску, меломергельних відкладень), мається найбагатший залізорудний поклад. Таких багатих за змістом заліза (58-66%) руд при мінімумі шкідливих домішок (що дуже важливо для виробництва високоякісного металу) немає на всій території колишнього СРСР. Відкрита залізна руда значно перевершує по якості руди Криворізького басейну, та й інших родовищ Європейської частини СНД, у тому числі і басейну КМА.

Потреба в появі цього підприємства обумовила його майбутній розвиток, що привело до установи двох шахт гірничо-збагачувального комбінату. Добута залізна руда призначалася як для внутрішнього споживання країни, так і для експорту в країни Східної і Західної Європи, а також Близької і Середньої Азії. Завдяки появі цього підприємства з'явилося селище, що надалі переросло у місто з назвою Дніпрорудне [51].

На комбінаті видобувається агломераційна, мартенівська, доменна руда.

У загальному обсязі продукції 85% складає агломераційна руда, яка містить 62% заліза і значно перевершує за якістю руду Криворізького басейну та інших родовищ європейської частини СНД.

Руду підприємство постачає на внутрішній ринок та експортує. Близько 60% продукції комбінат поставляє в Чехію, Словаччину, Польщу та Австрію, близько 40% – на «Запоріжсталь».

Запаси багатих залізних руд в районі – 1 млрд. т, легкозбагачуваних магнетитових кварцитів – 8 млрд. т. Родовище залягає у складних гідрогеологічних умовах під осадами потужністю 200-250 м, до яких приурочено 7 водоносних горизонтів. Потужність рудного тіла 2,5-130 м

(середня – 60 м). Тип руди – магнетито-мартитовий, вміст Fe 48-69%. Розвідані запаси руди на початок будівництва копальні 300 млн. т. За 30 років експлуатації видобуто 86 млн. т залізної руди. Руда відрізняється своєю високою якістю і мінімумом шкідливих домішок.

Відповідно до технічних вимог ТУ 14-9-289-97, які діють з 08.05.97 р., підприємство виробляє наступні види руди, призначені для переробки на металургійних підприємствах і відповідають певним нормам:

- руда мартенівська (мартитова, гематитова, змішана), яка містить 58,4-61,5 % заліза, вологість – 3%, крупність – не більше 350 мм;
- руда доменна сортована (мартитова, гематитова, змішана), яка містить 52,1% заліза, вологість – 3,5%, крупність – не більше 100 мм;
- руда агломератна (мартитова, гематитова, змішана), яка містить 61,1% заліза, вологість – 6%, крупність – не більше 20 мм.

Верхня межа щодо складу заліза не обмежується. Вміст води не являється бракувальним показником. Вміст двоокису кремнію визначається за середньомісячними пробами і не є бракувальним показником. Руда поставляється партіями масою від 3500 до 3800 т. Зважування, аналізи метричного і хімічного складу визначаються відповідно до діючих державних стандартів і підтверджуються відповідними документами. Розробка родовища проводиться згідно з ліцензією на використання родовища № 1571 від 7 вересня 1998 року [52].

Родовище розкрито шістьма вертикальними стовбурами: три центральних – для видачі руди, породи, піднімання і спускання людей, для виконання допоміжних операцій, два вентиляційних і один дренажний.

Через присутність водоносних горизонтів розробка родовища ведеться камерною системою з послідовним заповненням виробленого простору твердіючою закладкою.

Технологія дозволяє експлуатувати одночасно 16% рудної площі. Очисні камери із запасами 300-500 тис. т, висотою на 1-2 поверхи,

обробляються у визначеній послідовності. Руда в них відбивається вертикальними шарами шляхом вибуху комплектів глибоких свердловин діаметром 105 мм. Одночасно вибухає близько 40-60 т вибухової речовини (ВР), яка готується на основі аміачної селітри. Затрати ВР складають 600 м на 1 т відбитої руди. Відбита руда за допомогою вібраційних установок, змонтованих на дні камер, відвантажується в рудничні вагони та доставляється до центральної групи стовбурів. Там, із застосуванням дробарок, шматки з 1 метра перетворюються в шматки 350 мм і дрібніші.

Роздроблена руда скіпами по стовбурах піднімається на поверхню на дробильно-сортувальну фабрику, де проходить стадії дроблення і сортування з розподілом руди на товарні фракції в такій послідовності: приймальний бункер, конусні дробарки середнього роздроблення; дробарки дрібного роздроблення. Після сортування на гуркоті одержуємо 70% аглоруди з вмістом заліза 58-59% і 20% доменного шматка з вмістом заліза 54-55%.

Порожня порода від проходок, сланці, порфірити, піщаники, після піднімання на поверхню складаються у відвалі, а руда відвантажується споживачам зі складу екскаваторами в залізничні вагони.

Внаслідок відбитої руди утворюються пустоти розміром 30 x 60 x 100 м. Після обробки очисних камер усі горні виробки, які підведені до них, ізолюються перемичками, а вироблений простір заповнюється твердуючою закладкою – бетоном.

Для виробництва заповнюючої маси побудований комплекс, де суміш виготовляється в змішувачах. Готова суміш доставляється в камери по трубах діаметром 250 мм, які прокладені по вертикальних свердловинах і горизонтальних виробках у шахті.

Обсяг закладочних робіт – 800-850 тис. м³ на рік. Зараз основні роботи ведуться на шістсот сороковому горизонті. Обробка родовища можлива на глибині 1200 м. Від результатів техніко-економічного обґрунтування і дослідження в подальшому передбачається або видобуток руди на глибших

обриях, або перехід до розробки Переверзевського родовища.

Сучасне технологічне обладнання: дробильне і млинове, підйомне, сортувальне, транспортне, конвеєрне, вантажно-розвантажувальне, залізничне, автотранспортне, компресорне. Основне технологічне обладнання експлуатується від 10 до 30 років. Зараз обладнання практично не відповідає вимогам до подібного обладнання світового рівня. Його продуктивність менша, ніж від подібного обладнання, що експлуатується зарубіжними виробниками залізорудної сировини. Енергоспоживання обладнання значно більше, ніж показники зарубіжних аналогів.

Нормативний термін служби деяких видів обладнання уже вичерпаний, проте підприємство змушене підтримувати його в робочому стані в зв'язку із неможливістю його заміни на прогресивніше і продуктивніше.

Допоміжне обладнання основного і допоміжного виробництва (металорізальне, електрообладнання, ремонтне, зварювальне, автотранспортне, контрольне та інше) придбане і впроваджене в 70-90-х роках і знаходиться в задовільному стані. Воно придатне до експлуатації за умови сучасного поточного ремонту.

Товариство комбінату є юридичною особою згідно законодавства України, має самостійний баланс, розрахункові й інші рахунки в банківських установах, круглу печатку зі своїм найменуванням, штампи, бланк, фірмові, торгові, товарні знаки й інші реквізити. Товариство утворене з метою одержання прибутку шляхом здійснення виробничо-господарської, науково-прикладної, дослідно-конструкторської, фінансово-економічної й іншої діяльності і реалізація на основі отриманого доходу інтересів акціонерів Товариства.

Статутний фонд Товариства складає 54156400 грн. Статутний фонд Товариства розділений на 216625600 простих іменних акцій номінальною вартістю 1 грн. Вищим органом керування Товариства є Збори акціонерів. У зборах акціонерів мають право брати участь всі акціонери незалежно від

кількості акцій, власниками яких вони є.

До компетенції Зборів акціонерів відноситься:

- визначення основних напрямків діяльності Товариства, затвердження його планів і звітів про їхнє виконання;
- внесення змін і доповнень у Статут Товариства;
- обрання і відсторонення Голови Правління Товариства, Голови і членів Ради Товариства, Голови і членів Ревізійної комісії Товариства;
- утворення, реорганізація, ліквідація дочірніх підприємств, філій і представництв, за твердження їхніх статутів і положень;
- затвердження річних результатів діяльності Товариства, включаючи його підприємства, філії і представництва, за твердження звітів Ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку Товариства, порядку покриття збитків;
- ухвалення рішення про припинення діяльності Товариства, призначень ліквідаційної комісії, за твердження ліквідаційного балансу;
- вищий орган Товариства може розглядати й інші питання, що відносяться до діяльності Товариства;
- збори акціонерів не вправі приймати рішення з питань, що не включені до Порядку денного;
- збори акціонерів скликаються не менш одного разу в рік;
- в акціонерному Товаристві створюється Рада Товариства, що обирається Зборами акціонерів терміном на 5 років;
- виконавчим органом Товариства, що здійснює керівництво його поточною діяльністю, є Правління. Члени Правління і його Голова діють відповідно до статей Статуту Товариства і Положень про правління. Правління обирається на 5 років, підзвітної у своїй діяльності вищому органу Товариства і Раді Товариства, організовує виконання їхніх рішень.

Організаційна структура управління є лінійно-функціональною (додаток Б). На чолі управління – голова правління (генеральний директор) – Фурман Олександр, якого у 2019 р. було визнано одним із найкращих топ-

менеджерів за версією ТОП-100 «100 найкращих топ-менеджерів України».

У його підпорядкуванні – перший заступник правління (технічний директор), заступник голови (директор з виробництва), головний бухгалтер (член правління), заступник директора із зовнішньоекономічних питань і маркетингу, заступник генерального директора з економіки, з охорони праці, із загальних і соціальних питань.

Важливе місце в управлінні, координації і контролі виробництва належить бюро маркетингу, яке у взаємодії з іншими підрозділами здійснює:

1. формування мети і заходів щодо її реалізації з визначенням термінів, обсягів і чекання результатів;
2. дослідження кон'юнктури, вивчення внутрішніх і зовнішніх ринків;
3. розробку заходів щодо адаптації підприємства до вимог ринку;
4. вивчення діяльності і потенціалу конкурентів;
5. формування попиту і стимулювання збуту;
6. організацію роботи збутових органів;
7. розробку довгострокової і короткострокової стратегії підприємства;
8. розробку бізнес-плану;
9. заходи щодо складання, завершування і слідкування укладених контрактів.

Головною рисою кадрової політики комбінату – забезпечення зараз і в майбутньому кожного робочого місця, кожної посади персоналом відповідної кваліфікації. Реалізація кінцевої мети передбачає: набір персоналу, його підготовку, оцінку, мотивацію дотримання дисципліни, контроль дотримання охорони праці, забезпечення зв'язку між керівниками і представниками трудових колективів.

Структуру комбінату складають 2 шахти, дробильно-сортувальна фабрика, допоміжні цехи. Видобуток ведеться головним чином на шахті «Експлуатаційна» продуктивністю 3,5 млн.т руди на рік. Шахта «Прохідницька» здійснює розкриття і підготовку нових горизонтів:

застосовується поверхово-камерна система з наступним закладанням вироблених камер тверднучою гідросумішшю.

ЗАТ «ЗЗРК» було одним з перших підприємств області, якому вдалося залучити значні інвестиції (враховуючи й іноземні) для збереження підприємства і його подальшого розвитку. При цьому, акціонерами ЗАТ стали як самі працівники підприємства, так і вітчизняні й іноземні юридичні особи.

Починаючи з 1991 року, у зв'язку із відсутністю достатнього попиту на руду з боку вітчизняних металургійних заводів, розвалом фінансово-кредитної системи, відсутністю оборотних коштів, зношуванням основних фондів, насамперед гірничих машин й обладнання, які неминуче вимагали капітальних вкладень, відбувся спад виробництва, виникла загроза стабільній роботі і, навіть, самому існуванню підприємства.

Досить сказати, що до 1995 року видобуток руди впав до 2,84 млн. т з 3,64 млн. т у 1990 році. Обсяги виробництва наближалися до порога рентабельності, за яким йшла збиткова робота й, як наслідок, значне скорочення працівників і зупинка підприємства. Ситуація погіршувалася ще й тим, що «ЗЗРК» було тоді і є зараз провідним підприємством, що забезпечує життя усього гірничого міста Дніпрорудне. Наслідки соціального вибуху могли бути непередбачуваними.

У цих умовах керівництво комбінату завзято шукало вихід з глухого кута, розроблялися різні шляхи порятунку підприємства від неминучої зупинки. Першочерговими завданнями були визначені: нарощування обсягів видобутку руди, підвищення її якості, зниження собівартості, пошук споживачів руди, а найголовніше – пошук потужної фінансової підтримки у вигляді інвестицій.

Усі ці дуже складні проблеми були успішно вирішені при створенні ЗАТ «ЗЗРК» за участю словацької фірми «MINERFIN, a.s.». Ця фірма в 1996 році інвестувала в реконструкцію комбінату близько \$18 млн. власних коштів

і кредитних ресурсів, за рахунок яких були закуплені сучасна високопродуктивна бурова й техніка для завантаження та доставки. Завдяки цьому комбінат, застосувавши нову технологію підготовки виробництва й видобутку руди, успішно зміг вирішити завдання прискореного введення в експлуатацію нових горизонтів, а надалі й усі вищезазначені проблеми.

Подальше життя підтвердило доцільність ухваленого рішення щодо створення ЗАТ «ЗЗРК» із залученням іноземного інвестора. Підприємство не тільки збільшило обсяги видобутку руди, освоївши глибокі горизонти, не тільки знайшло нових споживачів, поліпшило свій фінансовий стан, але й зберегло соціальну сферу, реконструювавши базу відпочинку на березі Азовського моря й привівши в належний стан санаторій-профілакторій.

За період з 1995 року по 2018 рік включно видобуток руди збільшився з 2,843 млн. т до 4,210 млн. т або на 48%, проходка гірничих вироблень – із 11,2 км до 22,0 км або на 96%, буравлення шпар – з 340,9 км до 499,4 км або на 47%, закладка виробленого простору – з 680,5 тис. м³ до 902,0 тис. м³ або на 33%. При цьому випуск товарної продукції збільшився з 53 168,9 тис. грн. до 407 842,3 тис. грн., а чисельність працюючих на підприємстві – з 2892 до 3946 чоловік або на 36%.

Все це свідчить про те, що при об'єднанні зусиль серйозного інвестора, зацікавленого не в миттєвому одержанні прибутку, а в стабільній і високоефективній роботі підприємства, і згуртованого, економічно й технічно грамотного колективу підприємства, можливо домагатися розв'язання будь-яких проблем, навіть у сьогоденних досить непростих умовах ведення бізнесу в світі.

З 1991 р. по 1996 р. комбінат став орендним підприємством, а з 5 грудня 1996 р. Василівська районна державна адміністрація зареєструвала комбінат як спільне підприємство з іноземними інвестиціями у формі закритого акціонерного товариства – ЗАТ «ЗЗРК». Така організаційно-правова форма дозволяє закріпити гарантії іноземного інвестора, що вносить

капітал у спільне підприємство (СП) у виді устаткування і валютних коштів. Засновники спільного підприємства одержать можливість брати участь у керуванні спільного підприємства і мати голос пропорційно їхньої частини статутного фонду.

Учасниками СП виступають:

- держава (Фонд Держмайна України);
- колектив орендарів;
- інвестори: словацька фірма «Мінерфін» та Інвестиційний фонд «Універсал – Запоріжжя», який поповнює оборотні кошти комбінату високоліквідними активами.

Фірма «Мінерфін» є партнером Запорізького залізрудного комбінату (ЗЗРК) протягом декількох років і вважається найбільшим експортером продукції комбінату [51].

2.2 Аналіз показників фінансово-економічної роботи промислового підприємства

Фінансово-економічний аналіз зорієнтований на оцінювання фінансового стану, фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства та дає змогу реалізувати такі завдання:

- 1) оцінити результати й ефективність діяльності підприємства, його поточний фінансовий стан, скласти прогноз розвитку фінансово-економічних показників на найближчу перспективу;
- 2) оцінити динаміку фінансових показників за певний період часу і фактори, що викликали відповідні зміни;
- 3) оцінити наявні фінансові обмеження на шляху реалізації організаційних перетворень;
- 4) виявити й оцінити можливі джерела фінансування заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства та можливий ефект від їх реалізації.

Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ЗАТ «ЗЗРК» приведений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства

№	Показники	Фактичне значення за роки			Відхилення, ±		Нормативні значення
		2016	2017	2018	2017-2016	2018-2017	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.1 Загальні показники діяльності підприємства							
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	426870	459565	556083	32695	96518	
2	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	49626	18293	26262	-31333	7969	
3	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	4294	4186	3901	-108	-285	
4	Фонд оплати праці, тис. грн.	105012	102766	95769	-2246	-6997	
5	Власний капітал, тис. грн.	376082	410587	936049	34505	525462	
6	Необоротні активи, тис. грн.	311792	359379	451594	47587	92215	
7	Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	0	0	0	0	0	
8	Короткострокові кредити та позики, тис. грн.	4159	16821	43304	12662	26483	
9	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	54147	74225	701968	20178	627743	
10	Запаси, тис. грн.	76135	71257	117895	-4878	46638	
11	Власні оборотні засоби, тис. грн.	64290	51208	484455	-13082	433247	
12	Функціонуючий капітал, тис. грн.	64219	63884	500732	-335	436848	
13	Продуктивність праці, тис. грн./ос.	107,7	119	154,3	11,3	35,3	
1.2 Показники ліквідності							
14	Коефіцієнт поточної ліквідності	2,583	2,070	4,390	-0,513	2,32	1,5

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
15	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,704	0,875	3,590	0,171	2,715	0,6-0,8
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,008	0,005	0,330	-0,003	0,325	0,2-0,35
17	Маневреність власних оборотних засобів	1,630	2,414	1,338	0,784	-1,076	0-1
18	Коефіцієнт покриття запасів	1,206	1,517	4,908	0,311	3,391	>1
19	Коефіцієнт фінансової автономії	0,902	0,850	0,850	-0,052	0	0,5
1.3 Показники фінансової стійкості							
20	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,902	0,850	0,850	-0,052	0	>0,5
21	Коефіцієнт фінансової залежності	1,108	1,141	1,155	0,033	0,014	=2
22	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,170	0,124	0,517	-0,046	0,393	>0,1
23	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,097	0,123	0,134	0,026	0,011	<0,5
24	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	-	-	-	-	-	
25	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	-	-	-	
26	Коефіцієнт структури позикового капіталу	-	-	-	-	-	
27	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	-	-	-	-	-	
28	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,613	0,517	0,772	-0,069	0,255	0,1
29	Показник фінансового левериджу	9,264	5,662	5,703	-3,602	0,041	<0,25

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
30	Поточна платоспроможність	-3182	-3318	102129	-136	105447	
31	Коефіцієнт Бівера	0,672	-0,141	-0,025	-0,813	0,116	>0,2
1.4 Показники рентабельності							
32	Рентабельність продукції, %	33,518	22,734	28,018	-10,784	5,284	
33	Рентабельність активів, %	12,387	4,066	3,318	-8,321	-0,748	
34	Рентабельність сукупного капіталу, %	12,0	3,786	2,387	-8,214	-1,399	
35	Рентабельність власного капіталу, %	13,827	4,66	3,902	-9,167	-0,758	

За результатами проведеного аналізу показників фінансово-господарської діяльності підприємства можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт поточної ліквідності, який характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року, на ЗАТ «ЗЗРК» відповідно у 2016-2018 роках становить 2,583; 2,070; 4,390. Граничне, тобто нормативне значення цього показника становить 1,5, отже у підприємства достатньо коштів для погашення своїх боргів протягом року. Збільшення цього показника має позитивну тенденцію.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Нормативне значення цього коефіцієнта складає 0,6-0,8, а за даними нашого підприємства коефіцієнт швидкої ліквідності у 2016-2018 роках відповідно становить 0,704; 0,875; 3,590, що теж вказує на задовільний стан підприємства. Напрямок зміни цього показника має позитивну тенденцію.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість, у 2016-2018 роках відповідно складає 0,008; 0,005; 0,330 при нормативному значенні цього показника 0,2-0,3. Збільшення цього показника є позитивною тенденцією, адже підприємство готове негайно ліквідувати короткострокову заборгованість підприємства. У нашому випадку маємо зменшення показника

впродовж 2016-2018 років, а низьке значення вказує на зниження платоспроможності підприємства. Позитивним при цьому є досягнення в 2018 році нормативного рівня цього показника.

Маневреність власних оборотних засобів – це показник, який вказує на частку абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах, нормативне значення цього показника становить 0-1, а фактичне значення у 2016-2018 роках становить відповідно 1,630; 2,414; 1,338, що говорить про те, що підприємство має достатньо велику частку абсолютно ліквідних активів, що в свою чергу забезпечує свободу фінансового маневру. Збільшення цього показника вважається позитивним.

Коефіцієнт покриття запасів, який показує, скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго- та короткострокових зобов'язань, нормативне значення якого > 1 , у 2016-2018 роках відповідно становить 1,206; 1,517; 4,908, що є позитивним моментом у розвитку підприємства.

Коефіцієнт фінансової автономії, що характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, у 2016-2018 роках відповідно становить 0,902; 0,850; 0,850, це є позитивним моментом, адже нормативне значення цього показника становить $> 0,5$, що говорить про те, що у підприємства є можливість виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів. До того ж збільшення цього показника має сприятливу тенденцію.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу у 2016-2018 роках відповідно становить 0,902; 0,850; 0,850. Зростання цього показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства, що вважається позитивною динамікою.

Коефіцієнт фінансової залежності, що показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу, у 2016-2018 роках становить 1,108; 1,141; 1,155 при нормативному (граничному) значенні 2.

Зменшення цього показника має сприятливу тенденцію, збільшення – свідчить про зростання частки позикових коштів при фінансуванні підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який показує частку власних обігових коштів у власному капіталі у 2016-2018 роках відповідно становить 0,170; 0,124; 0,517, що перевищує нормативне значення 0,1 та має позитивну тенденцію змін.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел. Зменшення цього показника має сприятливу тенденцію. Нормативне значення становить $< 0,5$, фактичне значення показника у 2016-2018 роках становить 0,097; 0,123; 0,134.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами у 2016-2018 роках становить 0,613; 0,517; 0,772, що свідчить про можливість використання заходів відновлення платоспроможності.

Показник фінансового левериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Збільшення цього показника свідчить про підвищення фінансового ризику, зменшення – про позитивні зрушення на підприємстві. У 2016-2018 роках значення цього показника становить 9,264; 5,662; 5,703, звідси випливає, що підприємство поступово стає незалежним від довгострокових зобов'язань, а це є позитивним моментом.

Поточна платоспроможність у 2016-2018 роках становить -3182 тис. грн., -3318 тис. грн., 102129 тис. грн. Від'ємний результат свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства і поступовий шлях підприємства до потенційних банкрутів, що підтверджує також коефіцієнт Бівера, який в 2017-2018 роках мав значення менше критичного (0,2). Позитивним є отримання позитивного значення поточної платоспроможності в 2018 році.

Коефіцієнт Бівера у 2016-2018 роках становить 0,672; -0,141; -0,025. Нормативне значення цього показника $> 0,2$, що дозволяє говорити, що при показнику понад 0,2, це відображає збільшення частки прибутку, яка направляється на розвиток виробництва. Така тенденція призводить до незадовільної структури балансу, підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами стає меншим 0,1.

Показники рентабельності мають тенденцію до зменшення в 2017-2018 роках, особливо зменшився показник рентабельності власного і сукупного капіталу, з 12% до 2,387% відповідно, що підтверджує факт прихованого банкрутства підприємства.

Стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи, тому необхідно вивчити склад, структуру майна та джерела його утворення, а також причини їх зміни. Особлива увага при цьому приділяється вивченню причин, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства.

Аналіз майнового та господарського стану ЗАТ «ЗЗРК» за 2016-2018 роки приведений у додатку А.

З аналізу майнового та господарського стану ЗАТ «ЗЗРК» можна зробити наступні висновки:

- валюта балансу протягом 2016-2018 р.р. постійно збільшується, що підтверджено як абсолютними, так і відносними показниками. Це є свідченням стабільного функціонування підприємства;

- в структурі майна спостерігаються зміни: зменшилась залишкова вартість в 2018 році на 59 тис. грн., в 2017 році зменшились оборотні активи на товари на 26 тис. грн., зменшилась чиста реалізаційна вартість в 2018 році на 2689 тис. грн., а темпи росту збільшились на 1133,56 %., також збільшилась первісна вартість на 1133,0 %., зменшилась дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на 12887 тис. грн. Також відбулися зміни і у 2017 році – дебіторська заборгованість за виданими

авансами на 1700 тис. грн., в 2018 році зменшились грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті на 2178 тис. грн., але збільшився темп росту в іноземній валюті на 752807,1 %. В 2017 році зменшились грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті на 288 тис. грн. та інші оборотні активи також зменшились на 810 тис. грн..

Для наочності структуру майна та джерел його формування на підприємстві ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат» за 2016-2018 р.р. наведено графічно на рисунку 2.1.

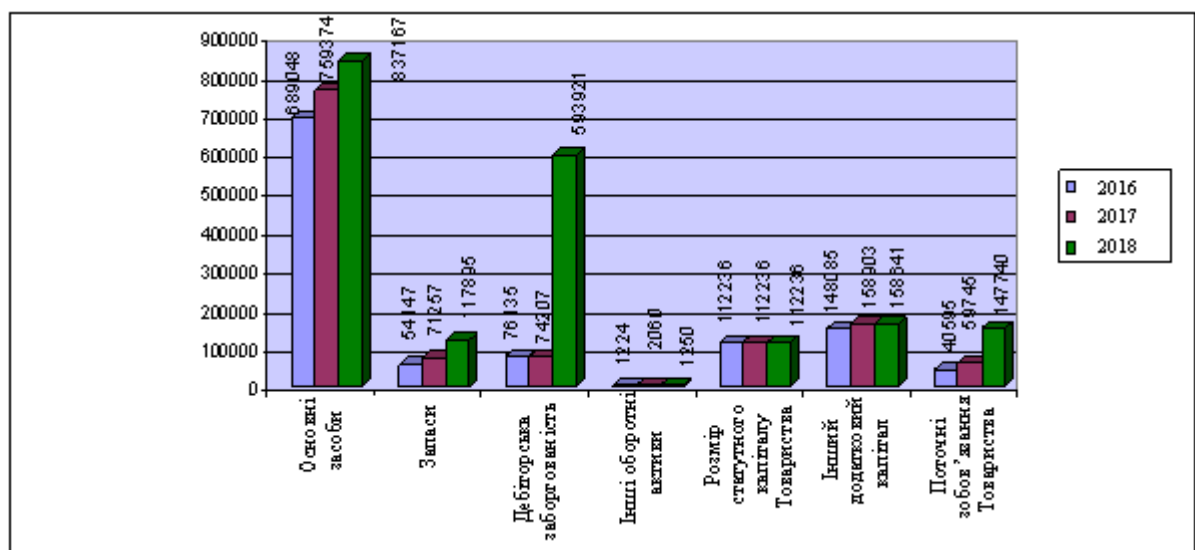

Рисунок 2.1 – Графік структури майна та джерел його формування

Аналіз змін у структурі звіту про фінансові результати наведений в таблиці 2.2. Даний вид аналізу дозволяє визначити, за рахунок яких показників було отримано або не отримано очікуваних фінансових результатів та відстежити порядок формування чистого прибутку підприємства.

Таблиця 2.2 – Аналіз змін у структурі звіту про фінансові результати ЗАТ «ЗЗРК»

Стаття	Код рядка	За 2016р.	За 2017р.	За 2018р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %	
					2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.

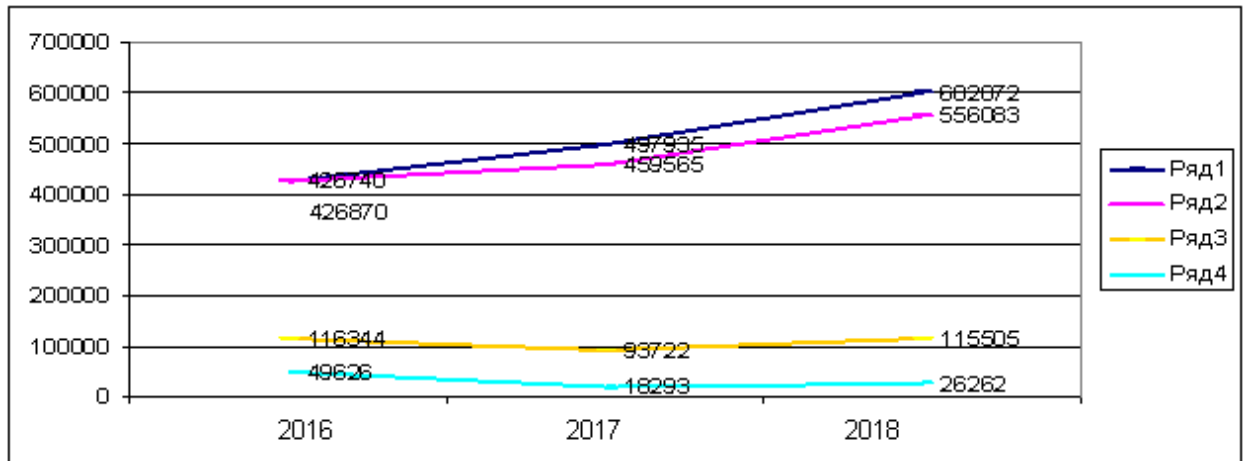
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	426740	497935	602072	71195	104137	116,683	120,913
Податок на додану вартість	015	35870	38370	45989	2500	7619	106,97	119,856
Акцизний збір	020	0	0	0	0	0	0	0
	025	0	0	0	0	0	0	0 0000
Інші вирахування з доходу	030	0	0	0	0	0	000	0
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	426870	459565	556083	32695	96518	107,66	121
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	310526	365843	440578	55317	74735	117,814	120,428
Валовий:								
прибуток	050	116344	93722	115505	-22622	21783	80,556	123,242
збиток	055	0	0	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	060	224873	255009	345366	30136	90357	113,401	135,432
Адміністративні витрати	070	16559	21708	26455	5149	4747	131,094	121,867
Витрати на збут	080	20020	24698	24046	4678	-652	123,366	97,36
Інші операційні витрати	090	232258	270619	364985	38361	94366	116,516	134,87
Фінансові результати від операційної діяльності:								
прибуток	100	72380	31706	45385	-40674	13679	443,805	4143,143
збиток	105	0	0	0	0	0	0	0
Доход від участі в капіталі	110	0	0	0	0	0	0	0

Інші фінансові доходи	120	0	166	0	166	-166	0	0
Інші доходи	130	949	1087	59	138	-1028	114,541	5,427
Фінансові витрати	140	872	633	894	-239	261	72,591	141,232
Втрати від участі в капіталі	150	0	0	0	0	0	0	0
Інші витрати	160	2016	2540	1946	534	-594	126,62	76,614
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:								
прибуток	170	70451	29786	42604	-40665	12818	42,28	143,033
збиток	175	0	0	0	0	0	0	0
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	20825	11493	16342	-9332	4849	55,188	142,2
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0	0	0	0	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:								
прибуток	190	49626	18293	26262	-31333	7969	36,861	143,563
збиток	195	0	0	0	0	0	0	0
Надзвичайні:								
доходи	200	0	0	0	0	0	0	0
витрати	205	0	0	0	0	0	0	0
Податки з надзвичайного прибутку	210	0	0	0	0	0	0	0
Чистий:								
прибуток	220	49626	18293	26262	-31333	7969	36,861	143,563
збиток	225	0	0	0	0	0	0	0

В цілому аналіз змін у структурі звіту про фінансові результати ЗАТ «ЗЗРК» свідчить про задовільне функціонування підприємства. Темпи росту доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистого

доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за аналізований період перевищують темпи росту собівартості продукції.

Динаміка основних фінансових результатів діяльності ЗАТ «ЗЗРК» наведена на рисунку 2.2.

Ряд 1 – Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Ряд 2 – Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Ряд 3 – Валовий прибуток

Ряд 4 – Чистий прибуток

Рисунок 2.2 - Динаміка основних фінансових результатів діяльності ЗАТ «ЗЗРК»

Аналіз формування чистого прибутку ЗАТ «ЗЗРК» наведений в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Формування чистого прибутку

Рік	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	Операційні витрати та доходи, тис. грн.	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	Інші звичайні доходи та витрати, тис. грн.	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	Надзвичайні доходи та витрати, тис. грн.	Податки на прибуток, тис. грн.	Чистий прибуток / збиток (±), тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2016	426870	-	72380	-	70451	-	21637	49626
%	100	-	16,955	-	16,504	-	5,068	11,625
2017	459565	-	31706	-	29786	-	18446	18293
%	100	-	6,899	-	6,481	-	4,013	3,98
2018	556083	-	45385	-	42604	-	19207	26262
%	100	-	8,161	-	7,661	-	3,453	4,722

У 2016 р. чистий дохід склав 426870 тис. грн. Фінансовий результат від операційної діяльності склав 72380 тис. грн. і відповідно 16,955% від виручки від реалізації. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування склав 70451 тис. грн. (16,504%). Надзвичайних доходів та витрат, операційних витрат та доходів, інші звичайні доходи та витрати даних не було. Податки на прибуток склали 21637 тис. грн. (5,068% від чистого доходу). Чистий прибуток склав 49626 тис. грн. (11,625 % чистого доходу).

У 2017 р. чистий дохід збільшився порівняно з 2016 роком й склав 459656 тис. грн. Однак, фінансовий результат від операційної діяльності склав 31706 тис. грн. і становить 6,899% чистого доходу, що є меншим за аналогічний показник минулого року. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування складає 29786 тис. грн. (6,481% чистого доходу), що також є меншим порівняно з аналогічним показником 2016 року. Надзвичайних доходів та витрат, операційних витрат та доходів, інші звичайні доходи та витрати даних також не було. Податки на прибуток склали 18446 тис. грн. і складають 4,013% від чистого доходу також зменшення. Чистий прибуток склав 18293 тис. грн. (3,98% чистого доходу), що майже в 3 рази менше чистого прибутку 2017 року.

Усі показники 2018 року окрім чистого доходу мають більші значення порівняно з 2017 роком, але не перевищують рівень 2016 року. Так, у 2018 р. чистий дохід склав 556083 тис. грн. Фінансовий результат від операційної діяльності склав 45385 тис. грн. і відповідно 8,161% чистого доходу. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування складає 42604 тис. грн. (7,661% чистого доходу). Надзвичайних доходів та витрат, операційних витрат та доходів, інші звичайні доходи та витрати даних також не було. Податки на прибуток склали 19207 тис. грн. (3,453% від чистого доходу). Чистий прибуток склав 26262 тис. грн. (4,722% чистого доходу).

У ході аналізу виробничо-господарської діяльності зазвичай проводиться така робота:

- вивчається загальна і виробнича структура підприємства;
- оцінюється рівень наявної технології виробництва;
- проводиться аналіз витрат на виробництво;
- аналізується рух основних фондів.

Інформаційною базою аналізу є матеріали планових документів, дані бухгалтерського і статистичного обліку та звітність підприємства.

Під час аналізу загальної і виробничої структури підприємства розв'язуються такі завдання:

- досліджуються основні техніко-економічні показники структурних підрозділів (обсяги виробництва, чисельність, основні фонди, фонд оплати праці тощо);
- визначаються кількість і місцезнаходження окремих структурних підрозділів, зокрема допоміжних та обслуговуючих, оптимальність їхнього розташування, а також стан будівель і споруд;
- визначаються основні види продукції, обсяги їх випуску і реалізації за попередні та звітний роки, а також прогнозні показники на наступні роки для кожного структурного підрозділу і для підприємства в цілому; визначається частка кожного виду продукції в загальному обсязі.

Однією з причин незадовільного фінансового стану підприємства може бути утримання на його балансі значної кількості об'єктів соціально-побутового призначення.

Основні показники виробничо-господарської діяльності ЗАТ «ЗЗРК» зведемо в таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 - Основні показники виробничо-господарської діяльності ЗАТ «ЗЗРК»

Найменування показника	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхилення		Темп росту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг виробницт-	426740	497935	602072	71195	104137	116,683	120,913

тва, тис. грн.							
Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	310526	365843	440578	55317	74735	117,814	120,428
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	426870	459565	556083	32695	96518	107,66	121,002
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	4294	4186	3901	-108	-285	97,484	93,191
Фонд оплати праці – всього, тис. грн.	105012	102766	95769	-2246	-6997	97,861	93,191
Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, тис. грн. / чол	24,455	24,55	24,54	0,095	-0,01	100,388	99,96
Продуктивність праці	99,38	118,952	154,337	19,572	35,385	119,694	129,747
Середньорічна вартість основних фондів,	264219	304426	348632	40207	44206	115,217	114,521

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
тис. грн.							
Фондовіддача	1,289	1,268	0,894	-0,021	-0,374	98,37	70,504

Як бачимо з приведених даних, протягом аналізованого періоду спостерігаються зменшення чисельність штатних працівників в 2017 та 2018 роках, зменшився фонд оплати праці, фондівіддача та середньомісячна заробітна плата показники виробничо-господарської діяльності комбінату. Також слід зазначити, що в цілому більш високі результати роботи за рік отримано в 2016 р. порівняно з 2017 р., що обумовлено погіршенням загальнооекономічної ситуації як в Україні, так і поза її межами.

Завдання оцінювання рівня наявної технології виробництва розв'язується за такими основними позиціями: наявністю сучасних передових технологій; використанням ноу-хау і власних інноваційних

розробок; використанням автоматизованих систем управління. У процесі аналізу звертається увага на циклічність технологічних процесів, їхню безперервність, повторне використання продуктів переробки (відходів), наявність науково обґрунтованих норм виготовлення продукції, серійність виробництва.

Слід зазначити, що на аналізованому підприємстві ускладнений процес оновлення технологічної бази виробництва. Позитивним при цьому є те, що технологія виробництва базується на принципах безперервності, наукової обґрунтованості норм виготовлення продукції, серійності виробництва.

Під час аналізу витрат на виробництво визначається ефективність планування собівартості і проводиться факторний аналіз відхилень факту від плану. На підставі первинних бухгалтерських документів визначається сума витрат, не пов'язаних із виробничо-господарською діяльністю, у собівартості продукції. При цьому аналізується фактична наявність сировини, матеріалів, палива, купованих напівфабрикатів, інших товарно-матеріальних цінностей, що не стосуються виробництва продукції. На цій підставі розробляються рекомендації щодо їх подальшого використання, зокрема продажу. Велика увага приділяється питанню правильності віднесення витрат на собівартість продукції і на валові витрати для оподаткування.

Аналіз витрат на виробництво продукції ЗАТ «ЗЗРК» в поелементному розрізі наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз динаміки та структури витрат на виробництво

№	Показник	2016		2017		2018		Відхилення			
								2017-2016		2018-2017	
		сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	тис. грн.	темп росту, %	тис. грн.	темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Матеріальні витрати	192404	52,958	232119	53,541	271718	52,802	39715	120,641	39599	117,06
2	Витрати на оплату праці	87513	45,484	103271	23,821	111327	21,634	15758	118,006	8056	107,8

3	Відрахування на соціальні заходи	35678	9,82	41060	9,471	44658	8,678	5382	115,085	3598	108,762
4	Амортизація	22324	6,144	26718	6,163	29987	5,827	4394	119,682	3269	112,235
5	Інші операційні витрати	25391	6,988	30360	7,003	56903	11,057	4969	119,57	26543	187,427
6	Разом	363310	100	433528	100	514593	100	70218	592,984	81065	633,284

Аналіз результатів показує зростання витрат на виробництво продукції ЗАТ «ЗЗРК» як в абсолютному вираженні, так і при загальному зниженні темпів росту елементів витрат:

Структура витрат на виробництво продукції ЗАТ «ЗЗРК» наведена графічно на рисунку 2.3.

Аналізуючи рух основних фондів і амортизаційних відрахувань, потрібно виходити з того, що балансова вартість окремих майнових активів майже ніколи не дорівнює їхній реальній ринковій ціні.

Показники завантаженості основних фондів, зносу, матеріало- і енергомісткості, прогресивності технологічних процесів можна також порівнювати з аналогічними показниками діяльності підприємств, найкращих у своїй галузі.

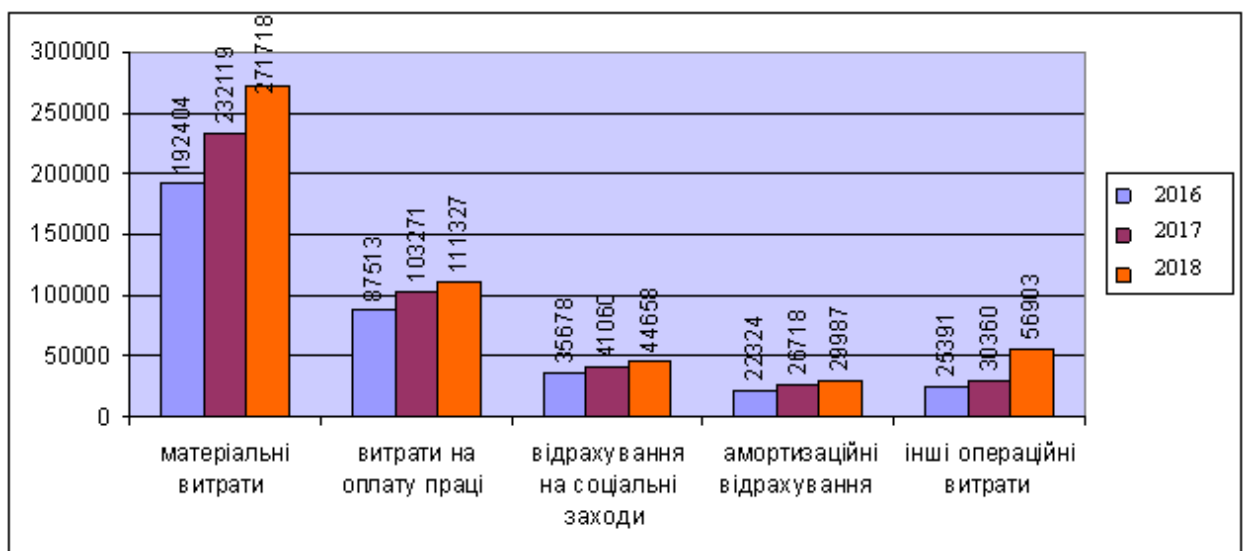

Рисунок 2.3 - Структура витрат на виробництво продукції

Майновий стан підприємства оцінюється на підставі дослідження коефіцієнтів зносу, оновлення, вибуття основних фондів; частки активної частини основних фондів у їхній структурі. У процесі аналізу досліджуються тенденції зміни таких статей, як незавершені капітальні вкладення і майно в оренді, оскільки ці активи не беруть участі у виробничому процесі і, за певних обставин, збільшення їхньої частки може негативно вплинути на результативність фінансової і господарської діяльності підприємства. На підставі результатів оцінювання визначають можливість їх реалізації (у тому числі в рахунок погашення заборгованості).

Основні показники ефективності використання основних засобів зведені в таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Основні показники ефективності використання основних засобів ЗАТ «ЗЗРК»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютне відхилення		Темп росту, %	
				2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.	2017р. до 2016р.	2018р. до 2017р.
Коефіцієнт зносу основних засобів на початок року	61,077	61,654	59,966	0,577	-1,688	100,944	97,262
Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року	61,654	59,911	58,355	-1,743	-1,556	97,173	97,402
Коефіцієнт придатності основних засобів	38,932	38,346	40,034	-0,586	1,688	98,494	104,402
Коефіцієнт відновлення основних засобів	5,303	6,098	7,744	0,795	1,646	114,991	126,992
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,725	0,742	0,594	0,017	-0,148	102,344	80,054
Фондовіддача	1,289	1,268	0,894	-0,021	-0,374	98,37	70,504

В цілому стан основних засобів ЗАТ «ЗЗРК» за 2016-2018 роки вважати задовільним. Слід зазначити, що протягом 2017-2018 років спостерігається зменшення коефіцієнтів зносу основних засобів та коефіцієнтів вибуття основних засобів, збільшення коефіцієнтів придатності основних засобів та

коефіцієнтів відновлення основних засобів, що можна вважати позитивною тенденцією. При цьому негативним є зменшення фондовіддачі основних засобів. Однак, у підприємства є резерви поліпшення ефективності використання основних засобів за умови оновлення наявних основних засобів та збільшення частки активної частини основних фондів.

2.3 Оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства

Оцінку інвестиційно-інноваційної діяльності вважаємо доцільним проводити в двох напрямках: оцінка інноваційної складової та оцінка інвестиційної складової.

У конкурентному ринковому середовищі успішне функціонування та розвиток промислових підприємств значною мірою залежать від рівня їх інноваційної активності. Впровадження інновацій дозволяє підприємству підвищувати конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг) та розширювати її асортимент, зберігати традиційні ринки збуту і створювати нові, вдосконалювати процес виробництва та управління, покращувати умови праці. Однак, незважаючи на конкурентні переваги, які здатні забезпечити розробку і впровадження інновацій, в Україні зберігається тенденція до зменшення питомої ваги промислових підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність. За статистичними даними, в 2016 р. інноваційною діяльністю займалися 15,1% загальної кількості промислових підприємств України, в 2017 р. їх кількість скоротилася до 13,7%, а в 2018 р. – до 11,9%.

Серед найбільш вагомих факторів, які перешкоджають підприємствам здійснювати інноваційну діяльність, в зазначені нестача власних коштів, значні витрати на нововведення, недостатня фінансова підтримка держави, високий економічний ризик, недосконалість законодавчої бази тощо. На нашу думку, нарівні з переліченими факторами слід відзначити певну недосконалість методів оцінки інноваційної діяльності, що спричиняє

відповідні труднощі із залученням коштів інвесторів, підтримкою держави, а також лише підприємство може адекватно оцінити вплив інновацій на кінцеві результати його діяльності [33, с. 98].

Окремі аспекти оцінки інноваційної діяльності розглянуті в працях І. Журавкової, Е. Крилова, В. Соловйова, П. Харіва та ін. Переважна більшість авторів приділяє основну увагу питанням оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності [33, с. 100].

Е. Крилов, І. Журавкова пропонують для окремого підприємства розрізняти виробничу, фінансову та інвестиційну ефективність від реалізації інновацій. П. Харів, О. Собко зазначають необхідність визначення ефективності інноваційної діяльності підприємства за такими напрямками оцінки: науково-інформаційного і технічного рівня підприємства, техніко-економічної ефективності інноваційних проектів. Наведений перелік підходів до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства є далеко не вичерпним [33, с. 102].

В рамках управління інноваційною діяльністю підприємства важливе значення має оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності на наступних етапах (стадіях):

- 1) відбору інноваційних проектів при формуванні інноваційної програми підприємства;
- 2) моніторингу результатів впровадження окремих інноваційних проектів і виконання інноваційних програм у цілому.

Інноваційна діяльність потребує значної кількості різних видів ресурсів, а її результати проявляються в усіх сферах діяльності підприємства: НДДКР, економіці, фінансах, соціальній сфері, виробництві, маркетингу тощо, а також суттєво впливають на зовнішнє середовище підприємства (регіон, галузь і т.д.). Зважаючи на це, на нашу думку, об'єктивна всебічна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства повинна базуватися на максимально можливому врахуванні її основних складових.

В працях українських і російських фахівців наявні різні точки зору щодо кількості й переліку ефектів від інноваційної діяльності. Найчастіше виділяють три взаємопов'язані ефекти: науково-технічний, економічний та соціальний. Науково-технічний ефект є результатом прикладних досліджень, дослідно-конструкторських робіт і етапу освоєння. Показники науково-технічного ефекту відображають зміну техніко-експлуатаційних та споживчих характеристик продукції, ступінь технічного удосконалення робіт і послуг. Економічний ефект враховує у вартісному вираженні усі види результатів і витрат, обумовлених здійсненням інноваційної діяльності на підприємстві. Соціальним ефектом вважають результат інноваційної діяльності, який сприяє задоволенню потреб людини і суспільства, та оцінюється в основному якісними показниками: покращанням здоров'я, підвищенням коефіцієнта інтелектуальності людини, розвитком демократії, освіти, задоволенням естетичних потреб тощо.

Окрім зазначених вище ефектів можна розглядати також екологічний ефект від інноваційної діяльності, який проявляється у зменшенні викидів шкідливих компонентів у атмосферу, ґрунт і воду, зниженні відходів виробництва, збільшенні рівня його ергономічності, підвищенні екологічності продукції, що випускається, та ін.

Вплив інноваційної діяльності на обсяг споживання різних видів ресурсів на підприємстві багатьма авторами пропонується оцінювати за допомогою ресурсного ефекту.

Виділяють також фінансовий ефект від інноваційної діяльності, який деякі автори пропонують визначати за допомогою аналізу впливу інноваційної діяльності безпосередньо на фінансові результати підприємства.

Н. Краснокутська підкреслює наявність взаємозв'язку всіх ефектів від інноваційної діяльності та виділяє крім розглянутих вище видів (соціально-політичного, науково-технічного, економічного та екологічного) такий вид ефекту, як етнічно-культурний. Цей ефект є побічним результатом

входження в новий спосіб життя постіндустріальної епохи та адаптації людей до стрімких змін, зумовлених нею. Оцінка етнічно-культурного ефекту належить до найскладніших у методологічному аспекті проблем ефективності інноваційної діяльності [38, с. 286].

Г. Ковальов крім розглянутих вище науково-технічного та екологічного ефектів від інноваційної діяльності виділяє також маркетинговий і регіональний. Маркетинговий ефект визначається як економія за рахунок скорочення часу виходу товару підприємства на ринок, а регіональний ефект вимірюється зростанням кількості робочих місць в регіоні, поліпшенням його забезпечення ресурсами, споживчими товарами тощо [39, с. 286].

На основі нашого дослідження та аналізу видів ефектів від інноваційної діяльності підприємства пропонуємо виділяти такі складові її ефективності: науково-технологічну, економічну, соціальну, екологічну, ресурсну, фінансову, етнічно-культурну, маркетингову та регіональну. Зазначимо, що науково-технологічна складова пропонується як більш ємна за науково-технічну, вона має забезпечити врахування наукових, технічних і технологічних аспектів інноваційної діяльності підприємства.

На нашу думку, врахування всіх дев'яти складових ефективності інноваційної діяльності для її оцінки є досить громіздким і не відповідає вимогам оперативності, оскільки велика кількість інформації, отриманої в результаті розрахунків, безперечно ускладнить процес оцінки. Тому пропонується виділити найважливіші складові ефективності інноваційної діяльності підприємства на основі ранжирування, на базі яких слід сформувати методику її оцінки. В результаті чого була визначена пріоритетність врахування складових ефективності інноваційної діяльності підприємства для її оцінки, а саме: економічна → науково-технологічна → маркетингова → соціальна → фінансова → ресурсна → екологічна → регіональна → етнічно-культурна.

На основі експертних оцінок був здійснений відбір семи складових ефективності інноваційної діяльності підприємства, які найбільше впливають на її оцінку. До них належать економічна, науково-технологічна, маркетингова, соціальна, фінансова, ресурсна та екологічна складові.

Запропонований методичний підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства полягає у виділенні найбільш вагомих її складових, врахування яких дозволить надавати максимально всебічну та об'єктивну оцінку. В процесі подальших досліджень передбачається формування системи показників для оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства з урахуванням виділених її основних складових [40, с. 160-166].

Характер розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства залежить від інвестиційно-інноваційного потенціалу, який є сукупністю виробничого і інноваційного потенціалів, що залежать від таких чинників як фінансові ресурси, трудові ресурси, рівень розвитку науки, техніки, технологій, наявності необхідних матеріальних ресурсів (рисунк. 2.4).

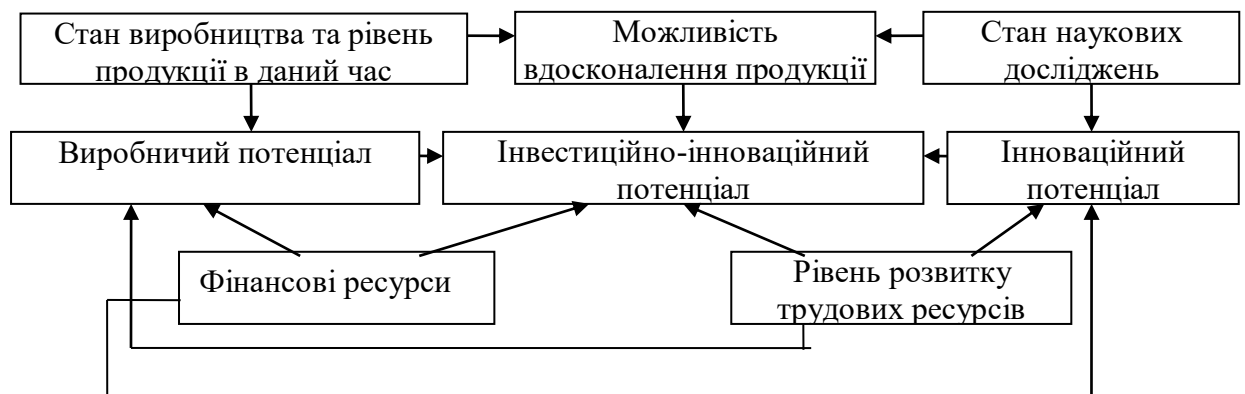

Рисунок 2.4 - Структура інвестиційно-інноваційного потенціалу розвитку підприємства

Запропоноване визначення структури інвестиційно-інноваційного потенціалу дає можливість розробити основні принципи його аналізу. Аналіз

інвестиційно-інноваційного потенціалу включає два основні блоки: аналіз виробничого потенціалу і аналіз інноваційного потенціалу. В ході аналізу виробничого потенціалу досліджується стан основних фондів підприємств, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності. В процесі аналізу інноваційного потенціалу визначаються рівень розвитку трудових ресурсів і можливість використання результатів наукових досліджень у виробництві. Аналіз інвестиційно-інноваційного потенціалу дозволяє визначити чинники, що впливають на інтенсивність інвестиційно-інноваційної діяльності і мотиви її здійснення промисловими підприємствами.

Способи і методи оцінки ефективності інноваційної діяльності широко описані в економічній літературі. Практично всі вони базуються на співвідношенні ефектів і витрат (коефіцієнт економічної ефективності його зворотна величина — термін окупності додаткових витрат) з подальшим їх порівнянням з нормативною величиною. Але кінцевий результат може досягатися різними шляхами і врахування цього важливе значення при комплексній оцінці інноваційної діяльності підприємства. Кількість і сукупність показників, котрі використовували при комплексній оцінці інноваційної діяльності здебільшого залежать від обсягу виробництва підприємницької структури. З огляду на сказане перед керівництвом підприємства виникає оригінальних завдань, котрі необхідно вирішувати, щоб оцінити інноваційну діяльність. Ось чому при виборі перспективних напрямків діяльності підприємства керівнику слід здійснювати оцінку інноваційних процесів. Різнобічна оцінка є необхідним і водночас дуже важливим завданням. При цьому виникають аспекти, пов'язані між собою, які розглядаються окремо. До них належать: по-перше — оцінка науково-інформаційного рівня підприємства, по-друге — оцінка технічного рівня підприємства і, по-третє — оцінка техніко-економічної ефективності

інноваційних проектів. Позитивний висновок щодо перших двох аспектів є важливою базою для отримання високих кінцевих результатів.

Перший аспект передбачає оцінку науково-інформаційного рівня забезпеченості підприємства. При цьому до критеріїв оцінки інновацій, діяльності, тобто тих характеристик, які найбільшою мірою впливають на її ефективність, належать: науковий рівень підприємства, рівень інформаційного забезпечення і конкурентоспроможність розробок, що забезпечують можливість досягнення поставленої підприємством мети.

Проведені дослідження і вивчення досвіду зарубіжних вчених дають змогу зробити висновок про те, що на багатьох підприємствах, котрі ефективно працюють, як джерело інноваційних ідей найактивніше використовують персонал. В Україні працівники підприємства беруть незначну участь у формуванні інноваційних ідей, що видно з таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Структура інформаційних джерел формування інноваційних ідей

Джерело інформації	Частка в загальній структурі, %
Споживачі	11,5
Власні та сторонні науково-технічні кадри	76,5
Діяльність конкурентів	8,0
Торговельні посередники	1,0
Консультаційні фірми	0,5
Працівники підприємства	2,5

Це в умовах ринкових відносин є негативним моментом у діяльності підприємства, оскільки саме високий рівень внутрішньої активності забезпечує певні переваги для підприємства. Так, висока частка виконання і впровадження власних науково-дослідних розробок у виробництво може забезпечувати підприємству за його рішенням на певний час чи назавжди

монополізм у даній сфері діяльності. Цим і пояснюється важливість даного критерію для оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств.

При використанні даного методу найдоцільнішим є визначення коефіцієнта наукомісткості виробництва, котрий доцільно визначати як співвідношення витрат на науку (інновації) до загальної суми витрат виробництва, тобто за формулою:

$$K_H = \frac{B_H}{B_3}, \quad (2.1)$$

де K_H — коефіцієнт наукомісткості виробництва;

B_H - обсяг витрат на інноваційну діяльність (науку);

B_3 - загальна сума витрат виробництва.

$$K_{H.2016} = \frac{138436}{426740} = 0,324;$$

$$K_{H.2017} = \frac{201742}{497935} = 0,405;$$

$$K_{H.2018} = \frac{248003}{602072} = 0,412$$

Крім цього, інноваційну діяльність підприємства можна оцінювати за коефіцієнтом використання власних розробок, який визначають за формулою:

$$K_{\text{вл.р.}} = \frac{N_{\text{в.вл.}}}{N_{\text{заг.вл.}}}, \quad (2.2)$$

де $K_{\text{вл.р.}}$ — коефіцієнт використання власних розробок;

$N_{\text{в.вл.}}$ — кількість упроваджених власних розробок, од.;

$N_{\text{заг.вл.}}$ — загальна кількість власних розробок, од.

$$K_{\text{вл.р.2016}} = \frac{96}{183} = 0,524;$$

$$K_{\text{вл.р.2017}} = \frac{129}{216} = 0,597;$$

$$K_{\text{вл.р.2018}} = \frac{194}{281} = 0,691$$

Дану формулу можна використовувати для обґрунтування ефективності власних розробок підприємства, тут її користь очевидна. Використання формули дає відповідь на запитання, наскільки високий рівень власного наукового забезпечення інноваційної діяльності. Головну увагу керівники повинні при цьому звертати на якнайшвидшу активізацію винахідницько-раціоналізаторської роботи на підприємстві, що може забезпечити високий рівень даного коефіцієнта.

Іншим показником, на основі якого можна здійснювати оцінку наукового рівня забезпеченості інноваційної діяльності підприємства, є коефіцієнт використання результатів придбаних розробок, який розраховують за формулою:

$$K_{\text{пр.р}} = \frac{N_{\text{в.пр.}}}{N_{\text{заг.пр.}}}, \quad (2.3)$$

де $K_{\text{пр.р}}$ — коефіцієнт використання результатів придбаних розробок;

$N_{\text{в.пр.}}$ — кількість упроваджених придбаних розробок, од.;

$N_{\text{заг.пр.}}$ — загальна кількість придбаних розробок, од.

$$K_{\text{пр.р.2016}} = \frac{121}{208} = 0,581;$$

$$K_{\text{пр.р.2017}} = \frac{154}{295} = 0,522;$$

$$K_{\text{пр.р.2018}} = \frac{187}{382} = 0,489$$

Цей показник дає змогу визначити ефективність використання придбаних науково-дослідних розробок сторонніх організацій. Суть формули у тому, що вона дає можливість побачити, яким є вклад у забезпечення ефективності інноваційної діяльності ззовні.

При оцінці рівня інноваційної діяльності підприємства важливим є забезпечення раціонального співвідношення між власними і придбаними розробками. Для аналізу тут можна використати коефіцієнт співвідношення ($K_{СП}$), котрий розраховується як співвідношення загальної кількості власних розробок до кількості придбаних:

$$K_{СП} = \frac{N_{\text{заг.вл.}}}{N_{\text{заг.пр.}}}, \quad (2.4)$$

$$K_{СП.2016} = \frac{183}{208} = 0,879;$$

$$K_{СП.2017} = \frac{216}{295} = 0,732;$$

$$K_{СП.2018} = \frac{281}{382} = 0,735$$

За даним показником можна судити про темпи здійснення прикладних досліджень на підприємстві. При цьому оцінку рівня активності в інноваційній (науковій) діяльності передбачається проводити за шкалою, що відображає три рівні (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Шкала для встановлення рівня активності в інноваційній діяльності

Рівні активності	Коефіцієнт співвідношення
Низький	Менший за 1
Середній	Близький до 1
Високий	Більший за 1

Для забезпечення ефективності інноваційної діяльності необхідно зробити найкращий вибір з якнайбільшої кількості нових ідей. Це означає, що на підприємстві повинна бути налагоджена система виявлення, збору, реєстрації, зберігання і перевірки нових ідей, що характеризує патентно-ліцензійну діяльність підприємства. Особливо важливе значення наявності патентної інформації, що є джерелом інформації про стан світової техніки в наш час. В Україні згідно зі статистичними даними рівень 2/3 нової техніки є

невизначеним саме через відсутність інформації. Важливе значення має перевірка патентоспроможності та патентної чистоти запропонованої інновації. Для власних розробок цей захід забезпечує їх юридичний захист, що дає змогу активізувати інноваційну діяльність на підприємстві. Не менш важливе значення для забезпечення ефективності інноваційної діяльності має своєчасне виявлення і обґрунтування доцільності придбання розробок сторонніх організацій.

Іншим аспектом, котрий необхідно враховувати при комплексній оцінці інноваційної діяльності підприємства, є проведення аналізу його технічного рівня. При цьому критерієм оцінки інноваційної діяльності є відповідність існуючої організаційної структури управління і технології (технічне й організаційне забезпечення). До головних показників оцінки інноваційної діяльності згідно з даним критерієм, на нашу думку, належать:

- коефіцієнт оновлення продукції;
- коефіцієнт оновлення технології;

Для розрахунку коефіцієнта оновлення продукції можна скористатися формулою:

$$K_{\text{он.пр.}} = \frac{Q_{\text{н}}}{Q_{\text{тов}}}, \quad (2.5)$$

де $K_{\text{он.пр.}}$ — коефіцієнт оновлення продукції;

$Q_{\text{н}}$ — обсяг випуску нової продукції, тис. грн.;

$Q_{\text{тов}}$ — обсяг випуску товарної продукції, грн.

$$K_{\text{он.пр.2016}} = \frac{213370}{199305} = 1,070;$$

$$K_{\text{он.пр.2017}} = \frac{248976}{208332} = 1,195;$$

$$K_{\text{он.пр.2018}} = \frac{301036}{227359} = 1,324$$

Важливість розрахунку даного показника для оцінки інноваційної діяльності підприємства пояснюється тим, що на його основі можна зробити висновок про доцільність її фінансування, адже нова продукція, як правило, є конкурентоспроможною і проблем з її збутом немає, особливо за умов, коли високоефективно працює його маркетингова служба.

Оцінювати технічний рівень забезпеченості інноваційної діяльності можна також використовуючи коефіцієнт оновлення технології, який розраховують за формулою:

$$K_{\text{он.тп.}} = \frac{N_{\text{н.тп.}}}{N_{\text{заг.тп.}}}, \quad (2.6)$$

де $K_{\text{он.тп.}}$ — коефіцієнт оновлення технології;

$N_{\text{н.тп.}}$ — кількість впроваджених нових технологічних процесів;

$N_{\text{заг.тп.}}$ — загальна кількість технологічних процесів.

$$K_{\text{он.тп.2016}} = \frac{456}{687} = 0,663;$$

$$K_{\text{он.тп.2017}} = \frac{538}{735} = 0,732;$$

$$K_{\text{он.тп.2018}} = \frac{602}{798} = 0,069$$

Формулу можна використовувати для обґрунтування спроможності підприємства випускати продукцію при використанні передової техніки і технології виробництва, що забезпечує такий важливий параметр як якість. Результати наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Комплексна оцінка інноваційної діяльності підприємства

№ п/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення, %	
					2017р. до 2016р	2018р. до 2017р
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт наукомісткості виробництва, тис.грн	0,324	0,405	0,412	0,081	0,007

2	Коефіцієнт використання власних розробок, од	0,524	0,597	0,691	0,073	0,094
3	Коефіцієнт використання результатів придбаних розробок, од	0,581	0,522	0,489	-0,059	-0,033
4	Коефіцієнт співвідношення, од	0,879	0,732	0,735	-0,147	-0,003
5	Коефіцієнт оновлення продукції, тис.грн	1,070	1,195	1,324	0,125	0,129
6	Коефіцієнт оновлення технології, од	0,663	0,732	0,754	0,069	0,022

З таблиці ми бачимо, що коефіцієнт використання результатів придбаних розробок та коефіцієнт співвідношення за 2017 та 2018 роки знизився.

Іншим важливим показником є питома вага конкурентоспроможної продукції, для розрахунку якого пропонуємо використати формулу:

$$П_{\text{ксп}} = \frac{Q_{\text{тов}} - Q_{\text{скл}}}{Q_{\text{тов}}} \times 100\%, \quad (2.7)$$

де $П_{\text{ксп}}$ — питома вага конкурентоспроможної продукції, %;

$Q_{\text{скл}}$ — обсяг продукції, що наднормово залежується на складах підприємства, грн.

$$П_{\text{ксп.2016}} = \frac{199305000 - 96348006}{199305000} \times 100\% = 51,658\%;$$

$$П_{\text{ксп.2017}} = \frac{208332000 - 102586032}{208332000} \times 100\% = 50,758\%;$$

$$П_{\text{ксп.2018}} = \frac{227359000 - 138685000}{227359000} \times 100\% = 39,001\%$$

Даний показник може перебувати в межах від 0 до 100%. Якщо цей показник близький до нуля, то це свідчення того, що продукція підприємства неконкурентоспроможна. Рівень конкурентоспроможності продукції зростає в міру наближення до 100 відсотків.

Доцільність розрахунку частки конкурентоспроможної продукції за формулою пояснюється тим, що в умовах ринкового способу господарювання важливе значення для забезпечення ефективності діяльності підприємства має недопущення залежування продукції на складах. Якщо продукція має попит - вона є конкурентоспроможною і на складах не буде залежуватись, бо це призводить до її морального, а інколи й фізичного старіння у межах життєвого циклу. Слід зазначити, що в умовах розвитку конкуренції період життєвого циклу продукції постійно скорочується. Ось чому нині важливе значення має недопущення випуску підприємством неконкурентоспроможної продукції, бо попиту на неї немає - споживачі відмовилися її купувати і вона лежатиме на складах. Можлива ситуація, коли через деякий час цикл життєдіяльності цієї продукції стабілізується, але він ніколи не досягне високого рівня через вплив науково-технічного прогресу. Значить і конкурентоспроможність цієї продукції ніколи не буде високою. Однією з головних причин, що може призвести до цього, є низька ефективність діяльності маркетингової служби на підприємстві.

Таким чином, ми підійшли до найважливішого критерію комплексної оцінки інноваційної діяльності підприємства - визначення техніко-економічної ефективності інноваційних проектів. Необхідно вказати, що в науковій і методичній літературі проблемі визначення економічної ефективності інноваційних проектів приділяли завжди багато уваги.

Свідченням цього є велика кількість розроблених методик визначення економічної ефективності нової техніки. До них належать методики, розроблені ще в умовах директивної економіки. Проте більшість з них містили лише загальні положення з визначення економічної ефективності, що передбачали безпосередній зв'язок економічної ефективності нової техніки з проблемами комплексної оцінки ефективності капітальних вкладень.

Досконалішою була методика, розроблена в 1977 р. Вона передбачала розрахунок порівняльної й абсолютної ефективності нововведень. Як

критерій порівняльної економічної ефективності впровадження нової техніки в методиці використано мінімум приведених витрат. Відомо, що приведені витрати визначаються за формулою:

$$\Pi_i = C_{pi} + E_H \rightarrow \text{тіп}, \quad (2.8)$$

де Π_i — приведені витрати на виробництво продукції, грн./рік;

C_{pi} — собівартість річного випуску продукції за i -тим варіантом капіталовкладень, грн./рік;

E_H — нормативний коефіцієнт економічної ефективності, 1/рік; — капітальні вкладення за i -тим варіантом, грн.

$$\Pi_{i.2016} = 310526 + 41,5 = 310567,5 \text{ грн};$$

$$\Pi_{i.2017} = 365843 + 51,3 = 365894,3 \text{ грн};$$

$$\Pi_{i.2018} = 440578 + 59,1 = 440637,1 \text{ грн}$$

Однак цю формулу можна використовувати лише тоді, коли всі порівнювані варіанти інновацій передбачають однаковий річний обсяг випуску нової техніки замість собівартості річного випуску продукції підставляють собівартість одиниці продукції, а замість капіталовкладень — питомі капітальні вкладення (K'_i), котрі визначають за формулою:

$$K'_i = \frac{K_i}{N_i}, \quad (2.9)$$

де N_i — річний обсяг випуску продукції по i -тому варіанту, од.

$$K'_{i.2016} = \frac{112236}{426740} = 0,263;$$

$$K'_{i.2017} = \frac{112236}{497935} = 0,225;$$

$$K'_{i.2018} = \frac{112236}{602072} = 0,186$$

Оцінка ефективності капітальних вкладень за даною методикою визначення приведених витрат відзначається відносною простотою і дає змогу без особливих труднощів встановити ефективність рішень, котрі приймаються. Проте дана методика містить лише головні положення щодо визначення економічного використання нової техніки та раціоналізаторських пропозицій у народному господарстві. До того ж, цьому методу властивий такий недолік, як неврахування зміни вартості грошей у часі.

На основі вказаних методик, що містять лише основні підходи розрахунку економічної ефективності, написано низку наукових праць щодо визначення економічної ефективності інноваційних процесів в окремих галузях промисловості.

Грунтовними є розробки особливостей методики визначення економічної ефективності окремих видів техніки.

Враховуючи, що розрив у часі між проведенням наукових досліджень і масовим виробництвом нової продукції, за оцінками вчених, становить 2 — 5 років, то при визначенні ефективності необхідно забезпечити еквівалентність суми коштів, інвестованих у розробку і реалізацію, та одержаних прибутків через певні часові інтервали, віддалені один від одного. Фундаментальною причиною цього є те, що гривня чи інша грошова одиниця, вкладена в будь-які комерційні операції, у тому числі й інноваційні процеси, спроможна через рік перетворитися на більшу суму за рахунок отриманого від неї доходу.

Слід зазначити, що зараз більшість вітчизняних і зарубіжних авторів є прихильниками розрахунку економічного ефекту за весь термін служби нововведення. Не так давно прихильників такого підходу до розрахунку економічного ефекту було менше, однак час все вирішує правильно. Ще в період директивної економіки серед науковців з'явилися обґрунтовані думки щодо доцільності такого підходу до оцінки економічної ефективності нововведень. Дані висновки підтверджені в працях переконливими

розрахунками та прикладами. Такої думки дотримуються сьогодні немало вітчизняних і зарубіжних вчених.

Необхідно вказати, що в науковій літературі є розробки методики визначення економічної ефективності інноваційної діяльності даного напрямку. Але більшість з них не охоплює усіх сфер інноваційного процесу (сфер створення і споживання). Так, С. Ф. Покропивний, А. В. Савченко та А. А. Сладков пропонують здійснювати оцінку ефективності інноваційних процесів на основі методики визначення інтегрального економічного ефекту в сферах виробництва чи споживання. При цьому перший метод передбачає розрахунок інтегрального економічного ефекту та приведених витрат на її виготовлення:

$$E_c = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n (\Pi_{vi} - \Pi_n) N_2 K_{\Pi}, \quad (2.14)$$

де T — період виробництва нової техніки;

Π — кількість сфер використання техніки у році t ;

N_2 — кількість одиниць нової техніки, що використовується в i -тій сфері у t -му році;

Π_{vi} — верхня гранична ціна нової техніки для i -тої сфери використання;

Π_n — приведені витрати на одиницю нової техніки в t -му році;

K_{Π} — коефіцієнт приведення економічного ефекту t -го року до теперішньої вартості.

$$E_{c.2016} = 56 + 30(13658 - 9658)26 * 0,597 = 533956 \text{ грн};$$

$$E_{c.2017} = 59 + 41(14006 - 9812)30 * 0,634 = 7976988 \text{ грн};$$

$$E_{c.2018} = 61 + 34(14789 - 1002)33 * 0,796 = 34404907 \text{ грн}$$

Другий метод полягає у тому, що інтегральний ефект розраховується лише у сфері споживання як дисконтована сума різниці приведених витрат на

виготовлення продукції за весь термін виготовлення і використання нової техніки за формулою:

$$E_c = \sum_{t=1}^{T_B} \sum_{i=1}^n (\Pi_6 - \Pi_H) N_2 K_{\Pi}, \quad (2.15)$$

де T_B — розрахунковий період використання нової техніки;

Π_6, Π_H — приведені витрати на виготовлення продукції базовою і новою технікою відповідно;

N_2 — річний обсяг виробництва продукції, що виготовляється новою технікою в t - му році.

$$E_{c.2016} = 31 + 30(14537 - 9658)26 * 0,597 = 4619642,12 \text{ грн};$$

$$E_{c.2017} = 31 + 41(12128 - 9812)30 * 0,634 = 3171623,04 \text{ грн};$$

$$E_{c.2018} = 31 + 34(13012 - 1002)33 * 0,796 = 20506114,2 \text{ грн}$$

Ця методика визначення інтегрального економічного ефекту не дає змоги розрахувати ефект виробника і споживача, а отже - виявити чинники, що в найбільшій мірі можуть вплинути на ефективність інноваційної діяльності. Крім цього, вона базується на основі розрахунку приведених витрат, використання яких виправдане для вибору ліпшого за якісними параметрами варіанту техніки, а для розрахунку економічного ефекту за даними варіантами її використання недоцільне, адже той факт, що приведені витрати найменші (серед тих варіантів, що порівнюються) не означає, що вони є виправданими і доцільними.

Прийнятною методикою, що дає можливість усунути недоліки вищенаведеної розробки проблем оцінки економічної ефективності нововведень у приладобудуванні, можна вважати праці Плоткіна Я. Д., Львова Д. С. та Харіва П. С., котрі дають змогу визначити економічну ефективність інноваційних проектів у приладобудуванні на прикладі конкретних видів техніки. Не заперечуючи правильності думок, викладених у

цих працях, вважаємо, що в зв'язку з переходом на ринкові засади господарювання можна запропонувати деяке їх вдосконалення. Згідно з обраним методом при визначенні економічної ефективності нововведень будемо користуватися показниками сумарного економічного ефекту, терміну окупності, коефіцієнтом ефективності.

Сумарний економічний ефект, розрахований за весь термін служби, обчислюється за формулою:

$$E_c = E_v + E_e, \quad (2.15)$$

де E_c — сумарний ефект;

E_v — економічний ефект на витратах виробництва;

E_e - економічний ефект на витратах експлуатації.

$$E_{c.2016} = 278536 + 755005 = 1033541 \text{ грн};$$

$$E_{c.2017} = 452398 + 634110 = 1086508 \text{ грн};$$

$$E_{c.2018} = 598632 + 514982 = 1113614 \text{ грн}$$

Далі перейдемо до розгляду методів розрахунку ефектів на витратах виробництва й експлуатації, тобто ефектів у виробника і споживача.

Розрахунок ефекту на витратах виробництва здійснюватимемо за формулою:

$$E_v = C_a - C_n, \quad (2.16)$$

де C_a, C_n — ціна аналога і нової техніки відповідно, грн.

$$E_{v.2016} = 5256 - 1256 = 4000 \text{ грн};$$

$$E_{v.2017} = 8379 - 3523 = 4856 \text{ грн};$$

$$E_{v.2018} = 7883 - 2856 = 5027 \text{ грн};$$

Використання ціни для розрахунку економічного ефекту на витратах виробництва пояснюється тим, що його потрібно розраховувати на основі

суспільне необхідних, а не індивідуальних витрат виробництва. Ось чому показник собівартості не можна використовувати для розрахунку економічного ефекту у виробника. Розрахунок ціни новинок, котрий необхідно проводити на ранніх етапах проектування (технічної пропозиції, ескізного і технічного проекту), є доволі складним завданням. Тут виникає потреба в розрахунку економічних показників, більшість з яких пов'язані з фінансовими аспектами. Фінансові чинники, що базуються на використанні кошторисно-фінансових показників, відіграють значну роль при оцінці ефективності інноваційних процесів. Однак в окремих випадках, незалежно від того, чи використовуються кількісні методи, є ряд суттєвих проблем, котрі потрібно остаточно вирішувати лише на основі досвіду й інтуїції особи, яка проводить відбір. Тому питання про залучення кваліфікованих кадрів є одним з найважливіших, результати приведені в таблиці 2.10.

Упровадження інновацій, як правило, впливає на величину експлуатаційних витрат, тому не менш важливе значення для обґрунтування інноваційних проектів має визначення економічної ефективності у споживача, що передбачає розрахунок другої складової сумарного економічного ефекту. Економічний ефект на витратах експлуатації необхідно розраховувати за рахунок зміни всіх експлуатаційних витрат через добуток річного економічного ефекту і терміну служби. Для визначення економічного ефекту на витратах експлуатації скористаємося формулою:

$$E_{\text{в}} = E_{\text{е.річ}} \cdot T_{\text{сл}}, \quad (2.17)$$

де $E_{\text{е.річ}}$ — річний економічний ефект на витратах експлуатації;

$T_{\text{сл}}$ — термін служби нової техніки.

$$E_{\text{в.2016}} = 45895 \cdot 8 \text{ років} = 367160 \text{ грн};$$

$$E_{\text{в.2017}} = 55478 \cdot 7 \text{ років} = 388346 \text{ грн};$$

$$E_{\text{в.2018}} = 59812 \cdot 7 \text{ років} = 418684 \text{ грн}$$

Таблиця 2.10 - Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства

№ п/ п	Показники, тис.грн	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення, %	
					2017р. до 2016р	2018р. до 2017р
1	2	3	4	5	6	7
1	Питома вага конкурентоспроможної продукції, %	51,658	50,758	39,001	-0,9	-11,757
2	Приведені витрати на виробництво продукції	310567,5	365894,3	440637,1	55326,8	74742,8
3	Питомі капітальні вкладення	0,263	0,225	0,186	-0,038	-0,039
4	Інтегральний економічний ефект та приведені витрати	533956	7976988	34404907	7443032	26427919
5	Інтегральний ефект	4619642,12	3171623,04	20506114,2	-1448019,08	17034491,1
6	Економічний ефект за весь термін служби	1033541	1086508	1113614	52967	27106
7	Ефект на витратах виробництва	4000	4856	5027	856	171
8	Економічний ефект на витратах експлуатації	367160	388346	418684	21186	30338

Нововведення забезпечують поліпшення лише одного з техніко-експлуатаційних параметрів, котрий забезпечує соціальний ефект, наприклад, поліпшуються умови праці і збільшується її безпека, що покращує рівень відтворення робочої сили. Це може одночасно супроводжуватися економічним ефектом, скажімо за рахунок зростання продуктивності праці, що призводить до зниження собівартості продукції, а це, в свою чергу, збільшує обсяг продажу, що веде до зростання кількості прибутку. Отже, зростання техніко-економічного рівня нововведення значною мірою впливає на його конкурентоспроможність [42, с. 334-346].

Таблиця 2.11 – Аналіз досягнутої продуктивності праці за 2016-2018 р.р.

№ п/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Темп росту, %	
					2017 р до 2016 р.	2018 р до 2017 р.
1	2	3	4	5	6	7
1	Видобуток руди, тис.т	3525	3600	3779,8	102,1	105,0
2	Гірничо-прохідничі роботи, тис. м ³	188548	202625	212900	107,5	105,1
3	Буріння свердловин, тис.м.п.	358041	368866	369353	103,0	100,1
Продуктивність праці:						
4	на 1 працівника, т/чол.	973	966	1032	99,3	106,8
5	на 1 робітника, т/чол.-зм.	5,7	5,7	6,2	100,0	108,8
6	на 1 підземного робітника, т/чол.-зм.	10,2	10,2	10,9	100,0	106,9
7	на 1 забійного,	30,2	31,6	33,6	99,1	106,3
8	на 1 прохідника, м ³ /чол.-зм.	3,2	4,1	4,6	105,1	112,2
9	на 1 машиніста бурової установки, м.п./чол.-зм.	18,3	21,4	22,0	103,4	102,8
10	на 1 робочого на видобутку, т/чол.-зм.	128,5	138,5	141,9	104,3	102,5

У таблиці 2.11 приведений аналіз продуктивності праці по роках, з якої видно, що починаючи з 2016 р. неухильно ростуть обсяги виробництва і відповідно росте продуктивність праці. Зниження обсягів буріння глибоких свердловин і продуктивності праці 1 машиніста бурової установки в 2018 р. у порівнянні з 2017 р. зв'язано з програмою гірських робіт на 2018 р., де заплановано зниження обсягів буріння на 4,9%.

Неухильний ріст продуктивності праці є однією з найважливіших задач підприємства. Динаміку продуктивності праці прохідника, робочого на видобутку і машиніста бурової установки покажемо графічно (рисунк 2.5).

Збільшення продуктивності праці робітників забійної групи ЗАТ «ЗЗРК» пов'язано з упровадженням нової високопродуктивної самохідної техніки і прогресивних технологій.

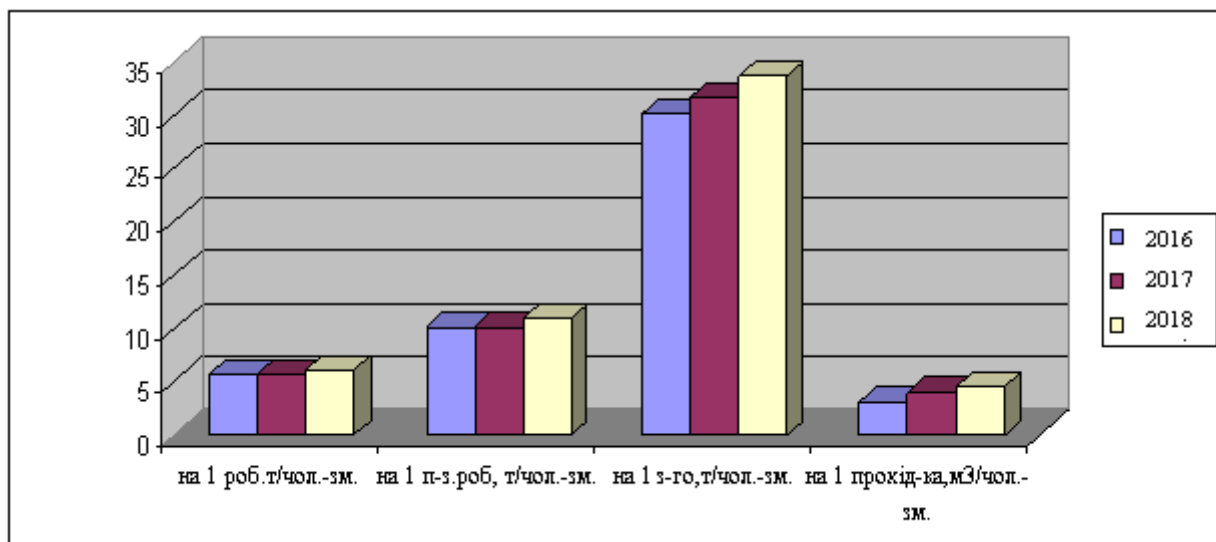

Рисунок 2.5 - Динаміка продуктивності праці

В таблиці 2.12 представлений порівняльний аналіз продуктивності праці машиніста бурової установки на різних видах бурового устаткування.

Згідно з паспортними даними максимальна продуктивність «SIMBA» може досягати 87м.п. за зміну, тобто можливості самохідної техніки далеко не вичерпані. Основним стримуючим фактором є простої з організаційних причин внаслідок специфіки роботи машин з електроприводом.

Таблиця 2.12 – Продуктивність праці 1 машиніста бурової установки за період 2016-2018 р.р.

Вид устаткування Роки	Продуктивність праці, м.п./чол.-зм.		
	Буровий верстат «НКР»	Бурова машина «SIMBA»	%
2016	13,3	80,9	608,3
2017	19,1	84,6	442,9
2018	18,5	77,8	420,5

Як видно з таблиці 2.12 продуктивність праці на самохідній буровій установці «SIMBA» більш, ніж у 4 рази перевищує продуктивність на «НКР».

Закон України "Про інвестиційну діяльність" вважає інвестиціями усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

У процесі аналізу необхідно врахувати такі особливості інвестиційної діяльності:

- обмеженість фінансових ресурсів;
- можливість вибору альтернативних проектів;
- значний вплив фактора ризику.

Як зазначалося за об'єктом вкладень інвестиції поділяються на фінансові та реальні.

У процесі і розвитку та становлення фондового ринку менеджери вітчизняних підприємств все більше уваги приділяють саме фінансовій формі інвестування, у результаті чого формується портфель цінних паперів, тобто сукупність усіх придбаних підприємством цінних паперів, паїв та вкладень в інші компанії, які здійснено за рахунок коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства, з метою отримання зиску у вигляді відсотків, дивідендів, прибутків від перепродажу та інших прямих і непрямих доходів. Перелік цінних паперів, що перебувають в обігу на конкретному ринку, регламентується чинним законодавством кожної країни, в Україні — це Закон України "Про цінні папери та фондову біржу". Значна кількість цінних паперів в обігу, різноманітність їх характеристик, зокрема таких як дохідність і ризик, правила емісії, обігу й оподаткування, багатофункціональність портфеля цінних паперів, значно ускладнюють процес його формування та управління ним.

Для зовнішніх щодо підприємства суб'єктів завдання аналізу полягає в оцінці інвестиційної привабливості цього підприємства. У такому разі об'єктом аналізу є насамперед реальні інвестиції, що дає можливість зробити прогнози щодо майбутньої діяльності підприємства. У процесі аналізу

підприємства як об'єкта інвестування потенційних акціонерів (інвесторів) поряд з прибутковістю та рентабельністю цікавлять і такі показники, як обсяги та ефективність капітальних вкладень, здійснюваних на підприємстві. Аналіз динаміки реальних інвестицій з урахуванням темпів інфляції дає змогу зробити висновки щодо інвестиційної активності підприємства. Аналіз структури інвестицій уможлиблює оцінювання перспективності напрямів їх вкладення. Об'єктами такого аналізу можуть бути:- виробнича (галузева) структура капітальних вкладень підприємства, яка характеризує перспективи його майбутньої галузевої диверсифікації;

- технологічна структура капітальних вкладень — співвідношення витрат на будівельно-монтажні роботи (пасивна частина капітальних вкладень) і на придбання обладнання, машин, інструментів (активна частина);

- відтворювальна структура капітальних вкладень: співвідношення між вкладеннями в нове будівництво, у розширення діючих потужностей, у технічне переозброєння та реконструкцію.

Аналіз цих аспектів діяльності підприємства уможлиблює оцінювання перспектив його розвитку та стабільності.

У процесі аналізу інвестиційної діяльності підприємства інформаційними джерелами є форма 1 "Баланс" та форма 3 "Звіт про рух грошових коштів". Результати інвестиційної діяльності підприємства визначаються на основі аналізу змін у статтях першого розділу балансу "Необоротні активи", у статті "Поточні фінансові інвестиції" другого розділу балансу чи в окремих статтях форми 2 "Звіт про фінансові результати" ("Дохід від участі у капіталі", "Інші фінансові доходи", "Втрати від участі в капіталі", "Інші витрати"). Рух коштів у результаті здійснення інвестиційної діяльності відображається на відповідних статтях другого розділу форми 3 "Звіт про рух грошових коштів". Приклад аналізу структурних змін у

інвестиційній діяльності підприємства упродовж звітного періоду представлено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 - Аналіз обсягів та структури інвестиційних вкладень підприємства

№ п / п	Показники, тис.грн	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Абсолютне відхилення, %			
		сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	2017р. до 2016р	структура, %	2018р. до 2017р	структура, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Реальні інвестиції у тому числі:	54826	7,05	69866	8,07	133729	11,01	15040	1,02	63863	2,94
2	основні засоби	689048	88,59	759374	87,72	837167	68,98	70326	-0,87	77793	-18,74
3	незавершене будівництво	29331	3,77	30899	3,56	72021	5,93	1568	-0,21	41122	2,37
4	Нематеріальні активи	3310	0,42	4248	0,5	5036	0,41	938	0,08	788	-0,09
5	Фінансові інвестиції у тому числі:	1033	0,13	1033	0,12	57506	4,73	0	-0,01	56473	4,61
6	довгострокові	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	поточні	0	0	0	0	107980	8,9	0	0	107980	8,9
8	інші	190	0,02	190	0,02	190	0,01	0	0	0	-0,01
9	Разом	777738	100	865610	100	1213629	100	87872	X	348019	X

Результати аналізу показують, що інвестиційна діяльність на підприємстві упродовж періоду, що аналізується, значно активізувалася. Так, обсяг інвестиційних вкладень у 2017 році збільшився на 87872 тис. грн, у 2018 також збільшився на 348019 тис. грн. Порівняння обсягів та структури вкладень в різні форми інвестування свідчить, що пріоритетним напрямом для підприємства залишаються реальні інвестиції. Обсяг капітальних

вкладень упродовж 2017 року зросли на 15040 тис. грн, в основному за рахунок придбання основних засобів (70326 тис. грн), також зросли капітальні вкладення і у 2018 році на 63863 тис. грн, також за рахунок придбання основних засобів (77793 тис. грн).

Наступним етапом є аналіз руху грошових потоків від інвестиційної діяльності підприємства упродовж звітного періоду. Інформаційною базою аналізу є другий розділ "Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності" форми 3, де відображуються як надходження, так і видатки за певним видом діяльності, які мали місце упродовж звітного та попереднього періодів. Аналіз проведено за допомогою таблиці 2.14, де окремо згруповано надходження та видатки, пов'язані з інвестиційною діяльністю.

Таблиця 2.14 - Аналіз грошових потоків від інвестиційної діяльності, тис. грн.

№ п/п	Показники, тис.грн	Рядок,Ф 3	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення, %	
						2017р. до 2016р	2018р. до 2017р
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Реалізація фінансових інвестицій	180	1033	1033	0	0	-1033
2	Реалізація необоротних активів	190	889	37	59	-852	22
3	Отримані відсотки	210	0	0	0	0	0
4	Отримані дивіденди	220	1	166	0	165	-166
5	Інші надходження	230	74	74	122	0	48
6	Придбання фінансових інвестицій	240	0	-	-	0	-
7	Придбання необоротних активів	250	-	-	-	-	-
8	Рух коштів від надзвичайних подій (видатки)	290	0	0	0	0	0
9	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300	0	0	0	0	0

Як показують дані таблиці 2.14, упродовж 2018 року надходження від інвестиційної діяльності зменшилися на 1033 тис. грн, також зменшилися отримані дивіденди на 166 тис. грн в основному за рахунок реалізації необоротних активів, тобто продажу основних засобів та нематеріальних активів.

Висновки до 2 розділу

Дослідження проводилося на базі Запорізького залізорудного комбінату – одного з великих підприємств України, що добувають залізну руду підземним способом, з досить добре відпрацьованою технологією і сформованим колективом гірників.

Потреба в появі цього підприємства обумовила його майбутній розвиток, що привело до установа двох шахт гірничо-збагачувального комбінату. Добута залізна руда призначалася як для внутрішнього споживання країни, так і для експорту в країни Східної і Західної Європи, а також Близької і Середньої Азії. Завдяки появі цього підприємства з'явилося селище, що надалі переросло у місто з назвою Дніпрорудне.

На комбінаті видобувається агломераційна, мартенівська, доменна руда, яку підприємство постачає на внутрішній ринок та експортує. Близько 60% продукції комбінат поставляє в Чехію, Словаччину, Польщу та Австрію, близько 40% – на «Запоріжсталь».

ЗАТ «ЗЗРК» було одним з перших підприємств області, якому вдалося залучити значні інвестиції (враховуючи й іноземні) для збереження підприємства і його подальшого розвитку. При цьому, акціонерами ЗАТ стали як самі працівники підприємства, так і вітчизняні й іноземні юридичні особи. Подальше життя підтвердило доцільність ухваленого рішення щодо створення ЗАТ «ЗЗРК» із залученням іноземного інвестора. Підприємство не тільки збільшило обсяги видобутку руди, освоївши глибокі горизонти, не

тільки знайшло нових споживачів, поліпшило свій фінансовий стан, але й зберегло соціальну сферу, реконструювавши базу відпочинку на березі Азовського моря й привівши в належний стан санаторій-профілакторій.

З 1996р. комбінат зареєстрований як спільне підприємство з іноземними інвестиціями у формі закритого акціонерного товариства – ЗАТ «ЗЗРК». Така організаційно-правова форма дозволяє закріпити гарантії іноземного інвестора, що вносить капітал у спільне підприємство (СП) у виді устаткування і валютних коштів. Засновники спільного підприємства одержали можливість брати участь у керуванні спільного підприємства і мати голос пропорційно їхньої частини статутного фонду.

Учасниками СП виступають: держава (Фонд Держмайна України); колектив орендарів; інвестори – словацька фірма «Мінерфін» та Інвестиційний фонд «Універсал – Запоріжжя», який поповнює оборотні кошти комбінату високоліквідними активами.

Аналіз показників, що визначають фінансово-господарський стан ЗАТ «ЗЗРК», свідчить про наступне:

- загалом усі показники вказують на наявність позитивної динаміки роботи підприємства, окрім 2017 року, в якому спостерігалася загальноекономічна криза, яка не могла не відобразитися на показниках роботи даного підприємства. Функціонування підприємства можна вважати відносно стабільним – протягом аналізованого періоду відбувається нарощення усіх статей та валюти балансу;

- аналіз змін у структурі звіту про фінансові результати ЗАТ «ЗЗРК» свідчить про задовільне функціонування підприємства. Темпи росту доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) перевищують темпи росту собівартості реалізованої продукції комбінату. Позитивним є також нарощення показників дохідності при зниженні деяких показників групи витрат (витрат на збут, інших витрат).

Способи і методи оцінки ефективності інноваційної діяльності описані в економічній літературі. Вони базуються на співвідношенні ефектів і витрат (коефіцієнта економічної ефективності та його зворотної величини) з подальшим їх порівнянням з нормативною величиною. Але результат може досягатися різними шляхами, що має значення при комплексній оцінці інноваційної діяльності підприємства. Кількість і сукупність показників, які можна використовувати при оцінці інноваційної діяльності, залежать від обсягу виробництва підприємницької структури.

Ефективність власних розробок комбіату збільшується, що є позитивним моментом. На підприємстві спостерігається середній рівень власного наукового забезпечення інноваційної діяльності. При цьому вклад у забезпечення ефективності інноваційної діяльності ззовні зменшується.

При оцінці рівня інноваційної діяльності підприємства важливим є забезпечення раціонального співвідношення між власними і придбаними розробками. Нажаль, на підприємстві цей показник є меншим за 1, що є свідченням низького рівня інноваційної активності.

Оцінка технічного рівня забезпеченості інноваційної діяльності на підставі коефіцієнта оновлення технології вказує на спроможність підприємства випускати продукцію при використанні передової техніки і технології виробництва, що забезпечує такий важливий параметр, як якість.

Для зовнішніх суб'єктів завдання полягає в оцінці інвестиційної привабливості. У такому разі об'єктом аналізу є насамперед реальні інвестиції, що дає можливість зробити прогнози щодо майбутньої діяльності підприємства. У процесі аналізу підприємства як об'єкта інвестування потенційних акціонерів поряд з прибутковістю та рентабельністю цікавлять такі показники, як обсяги та ефективність капітальних вкладень.

Таким чином, оцінка інноваційної діяльності підприємства є задовільною, а вплив інвестиційно-інноваційної діяльності на показники роботи підприємства можна вважати незначним.

3 ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Вдосконалення процесу інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»

Інноваційна діяльність підприємств є прогресивною формою їх розвитку, яка дозволяє досягти довгострокових конкурентних переваг, підвищити науково-технічний рівень виробництва та ефективність використання ресурсів підприємства. Інноваційний розвиток будь-якого підприємства залежить від можливостей інвестиційної підтримки інновацій. Наявність власних коштів підприємства, доступ до джерел інвестиційних ресурсів для фінансування інновацій, наявність і зацікавленість інвесторів у реалізації інновацій є найважливішими факторами успіху в інноваційному розвитку підприємства. Тому інноваційну й інвестиційну діяльність підприємства вважаємо доцільним розглядати в єдності [43, с. 57].

Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємств залежить від специфіки об'єкта інвестування – інновації. За оцінками фахівців норма прибутку для підприємств, що виконують дослідження і наукові розробки, складає в середньому 20-30%. Норма прибутку від інвестицій в інновації для всього суспільства в цілому значно вище завдяки зовнішнім ефектам і складає в середньому від 30% до 80%, а може досягти і 400% для окремих інвестицій, що характеризує інвестиції в інновації як високоприбуткові.

Незважаючи на великий потенційний прибуток від реалізації інновацій інвестування інноваційної діяльності підприємств надто проблематичне. У першу чергу це пов'язано із самою специфікою інноваційної діяльності. Сутність і специфіка інноваційної діяльності визначають особливості інвестицій, вкладених в інноваційний розвиток підприємств. Для таких

інвестицій характерний більш тривалий період окупності; високий ризик, пов'язаний з невизначеністю кінцевого результату реалізації інновацій.

Інвестиції в інноваційну діяльність підприємств не забезпечують стабільності надходження доходів від їхнього здійснення, а також потребують великих одноразових капітальних вкладень. Однак можливість одержання значно вищої норми прибутку порівняно з інвестуванням інших видів та сфер діяльності може компенсувати високий ризик інвестицій в інновації [43, с. 61].

Зважаючи на специфіку інвестування інновацій, можна виділити ряд факторів, які обумовлюють особливості здійснення інвестиційної підтримки інноваційного розвитку підприємств (рисунок 3.1).

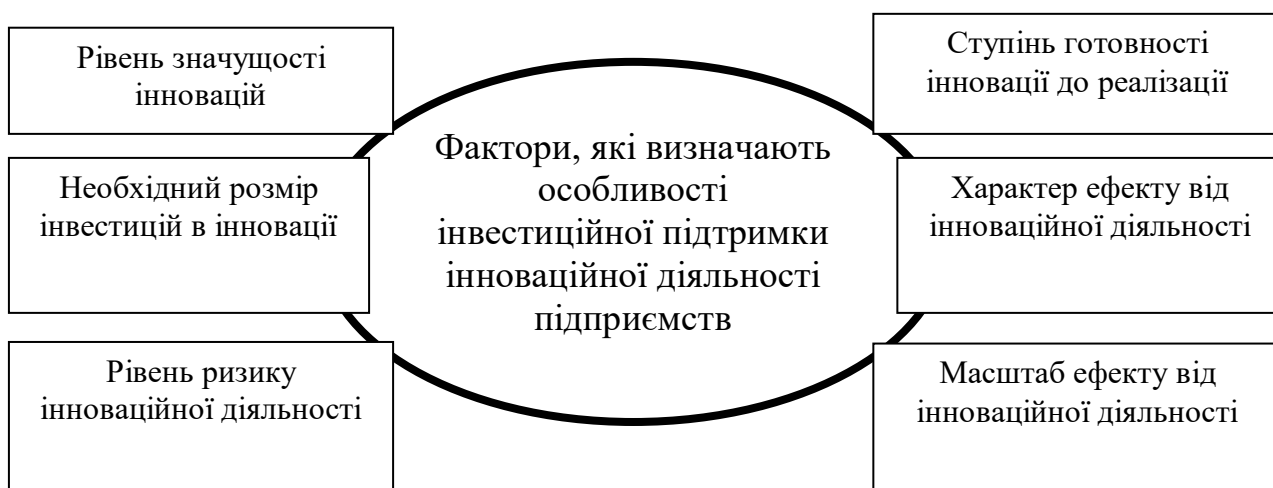

Рисунок 3.1 – Фактори, які визначають особливості інвестиційної підтримки

Представлені на рисунку 3.1 фактори обумовлюють вибір потенційних інвесторів і джерел інвестування інновацій, визначають необхідний розмір інвестицій у інноваційний розвиток, формують умови здійснення інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Можливості підприємств у здійсненні інноваційної діяльності істотно розрізняються. Вони залежать від кількісних та якісних характеристик інноваційного потенціалу підприємства, його відповідності обраному

стратегічному напрямку інноваційного розвитку, перспектив реалізації інновацій в конкретних економічних умовах. Орієнтацію підприємства на інноваційний шлях розвитку пропонуємо визначати із залученням методики аналізу спроможності, можливості й готовності підприємства до інноваційної діяльності.

Спроможність підприємства до інноваційного розвитку обумовлюється інноваційним потенціалом підприємства, тобто його здатністю реалізовувати інновації у межах обраного стратегічного напрямку розвитку.

Готовність підприємства до здійснення інноваційної діяльності визначається спроможністю до інноваційного розвитку і можливістю його реалізації, а також наявністю спонукального мотиву до реалізації інновацій, який може бути охарактеризований як сприйнятливість підприємства до інновацій (рисунок 3.2).

Рисунок 3.2 – Взаємозв’язок характеристик, що визначають перспективи підприємства щодо інноваційного розвитку

Аналіз спроможності, можливості й готовності підприємства до інноваційного розвитку здійснюється із урахуванням стратегічного напрямку

діяльності підприємства. До таких напрямків слід віднести: «самостійне виробництво інновацій», позицію «швидкого другого», «відставання з мінімальними витратами» та «заповнення прогалін». Кожен з цих напрямків визначається конкретними економічними обставинами, інвестиційними можливостями та цілями підприємства щодо окремих продуктів, ринків, конкурентів і т. ін. [44, с. 45-47].

Після того, як визначено бажаний напрямок інноваційного розвитку підприємства, необхідно проаналізувати, наскільки можливості інноваційного потенціалу підприємства відповідають обраному стратегічному напрямку.

При цьому важливим є врахування ряду умов, які сприяють чи перешкоджають впровадженню інновацій. До таких умов відносяться економічні, ресурсні, фактори державного регулювання, соціальні, ринкові, міжнародні фактори.

Таку оцінку доцільно проводити за допомогою експертизи. Загальна сума балів, отримана в результаті експертної оцінки, буде свідчити про можливість реалізації інновації в даних економічних, політичних і соціальних умовах. Чим вища оцінка, тим вагоміші можливості підприємства для здійснення інноваційної діяльності.

Готовність підприємства до інноваційного розвитку може бути охарактеризована як сприйнятливість підприємства до інновацій, яка визначається різними факторами, основними з яких є характеристики організаційної структури, особистісно-психологічні характеристики членів колективу, характеристики зовнішнього оточення та міжорганізаційних зв'язків підприємства. Пропонуємо наступну послідовність аналізу спроможності, можливості та готовності підприємства до інноваційного розвитку (рисунок 3.3).

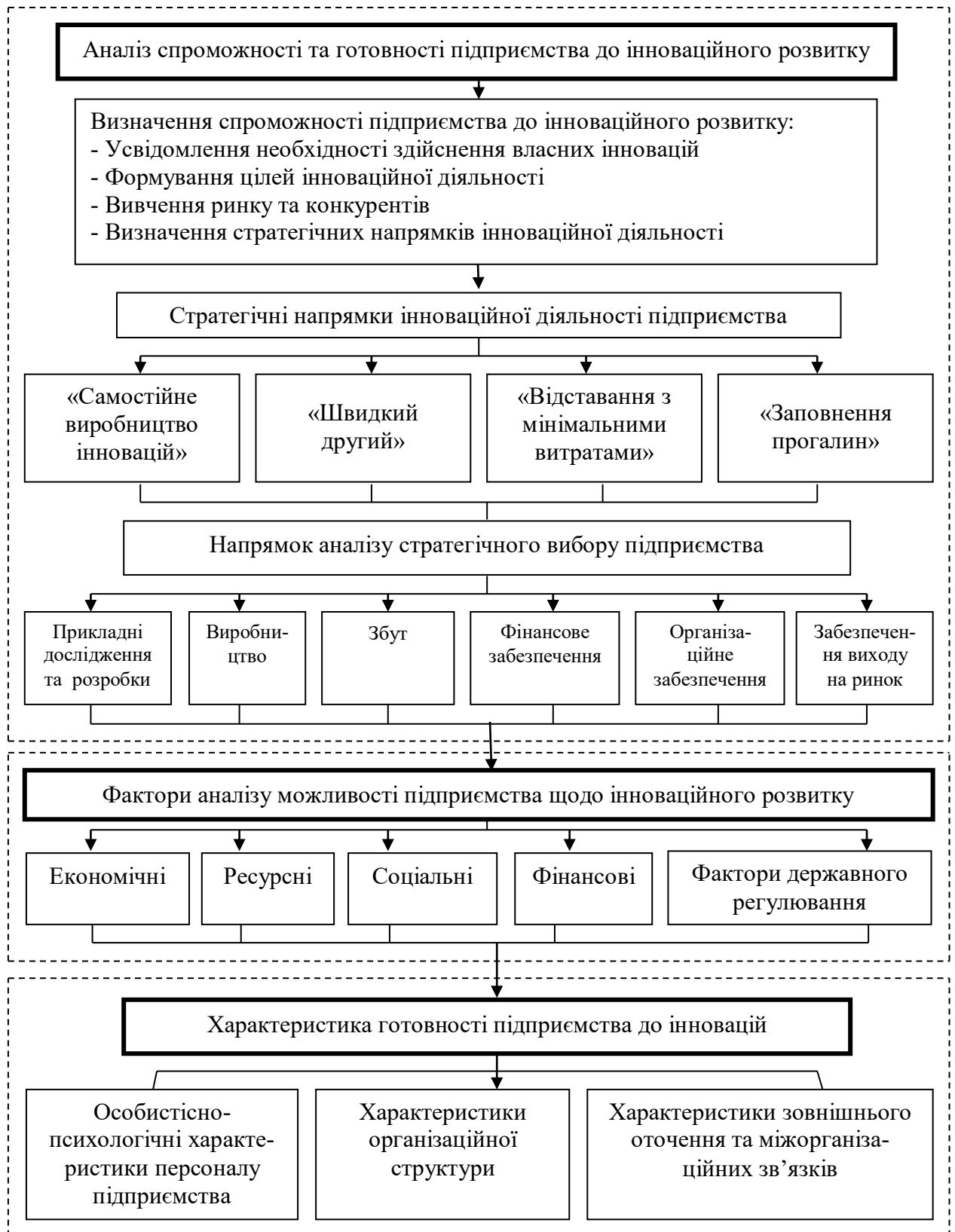

Рисунок 3.3 – Схема аналізу спроможності, можливості та готовності підприємства до інноваційного розвитку

З огляду на надзвичайну важливість інвестиційної складової інноваційного процесу можна зробити висновок про доцільність формування інноваційно-інвестиційної стратегії, під якою доцільно розуміти формування на довгостроковій основі принципових напрямків інноваційної діяльності підприємства із урахуванням найбільш ефективних варіантів їхньої інвестиційної підтримки [45, с. 312-316].

В роботі обґрунтовано класифікацію інноваційно-інвестиційних стратегій підприємств, яка дозволяє впорядкувати процес формування відповідної стратегії та здійснити вибір такої стратегії, яка б найбільше відповідала можливостям підприємства (рисунк 3.4).

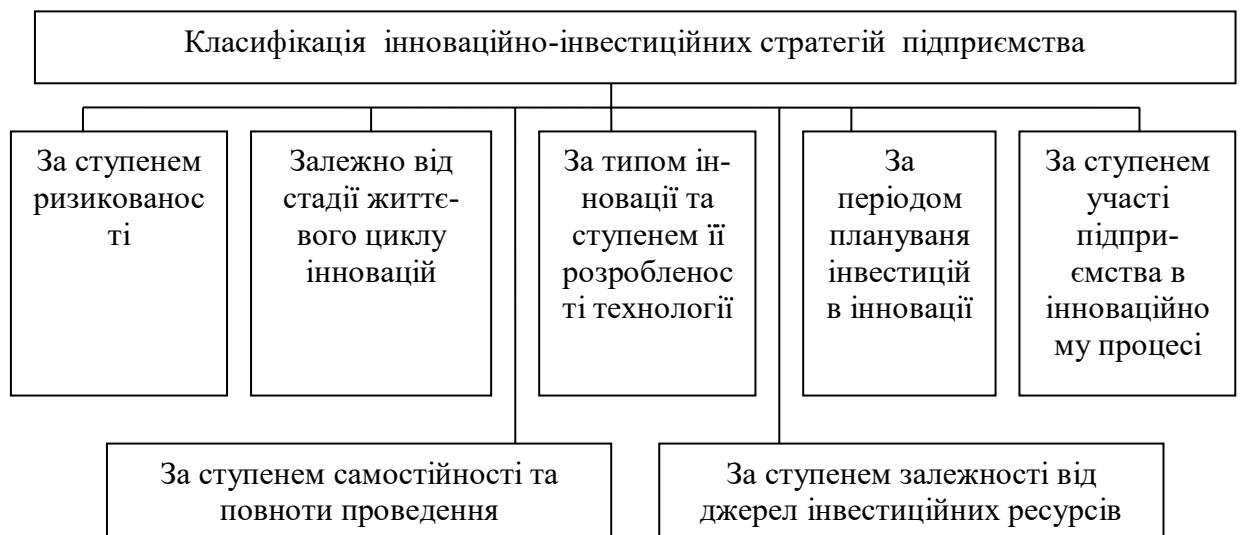

Рисунок 3.4 – Класифікація інноваційно-інвестиційних стратегій підприємств

Для ЗАТ «ЗЗРК» пропонується дослідження можливостей підприємства до реалізації альтернативних інноваційно-інвестиційних стратегій на підставі схеми їх вибору залежно від готовності підприємства до інновацій. Для цього необхідно провести оцінку кожного з параметрів за п'ятибальною шкалою та визначити стратегічний вибір ЗАТ «ЗЗРК». Як свідчать отримані дані, для ЗАТ «ЗЗРК» найбільш прийнятною стратегією в області інноваційної діяльності є помірно-наступальна стратегія «швидкий другий» (рисунк 3.5).

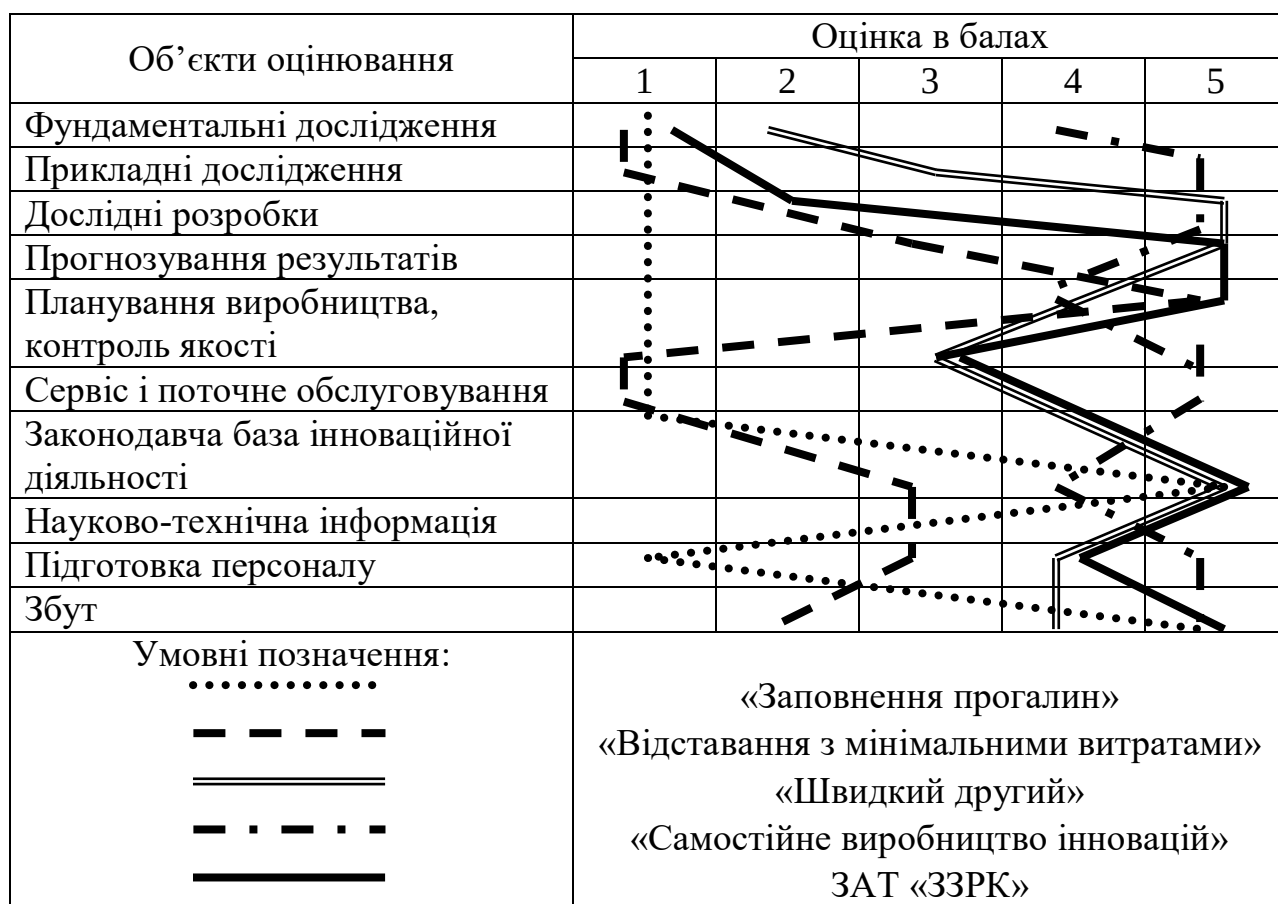

Рисунок 3.5 – Результати вибору інноваційно-інвестиційної стратегії залежно від готовності підприємства до інновацій.

Кінцевим етапом процесу формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства є її оцінка. Враховуючи специфіку інноваційної діяльності, основною задачею цього етапу є відбір найбільш перспективних для підприємства інновацій. На основі проведеної експертизи показників технологічного переозброєння із урахуванням вагових коефіцієнтів в роботі здійснено попередню оцінку доцільності заміни старого обладнання новим, більш ефективним (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Показники попередньої оцінки технологічного переозброєння

Показники	Оцінка технологічного переозброєння
1	2
1. Загальна характеристика нової продукції	(ваговий коефіцієнт 1)
1.1. Потенційний прибуток	6,2

1.2. Розмір ринку	5,3
1.3. Існуюча конкуренція	6,6
1.4. Можливість патентування	-
1.5. Рівень ризику	2,8
Загальна оцінка за групою 1	20,9
2. Інвестиційні характеристики	(ваговий коефіцієнт 2)
2.1. Потрібний розмір інвестицій	8,4
2.2. Достатність внутрішніх інвестиційних ресурсів	5,8
2.3. Доступ до зовнішніх джерел інвестицій	8,5
2.4. Ціни на інвестиційні ресурси	5,6
2.5. Прибутковість інвестицій (відповідність вимогам інвестора)	8,8
2.6. Рівень інвестиційного ризику	5,4
Загальна оцінка за групою 2	42,5
3. Виробничі характеристики	(ваговий коефіцієнт 3)
3.1. Відповідність виробничим можливостям	9,7
3.2. Тривалість у часі до комерційної реалізації	2,3
3.3. Складність технологічного процесу	4,2
3.4. Доступність матеріальних і трудових ресурсів	9,6
3.5. Можливість виробництва за конкурентними цінами	8,9
Загальна оцінка за групою 3	34,7
4. Маркетингові характеристики	(ваговий коефіцієнт 4)
4.1. Відповідність маркетинговим можливостям	8,1
4.2. Вплив на існуючу продукцію	7,8
4.3. Привабливість існуючих споживчих ринків	7,4
4.4. Тривалість життєвого циклу інновації	9,1
4.5. Вплив на образ	7,5
Загальна оцінка за групою 4	49,6
Загальна оцінка технологічного переозброєння	$20,9 + 2 \times 42,5 + 3 \times 34,7 + 4 \times 49,6 = 408,4$

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про перспективність для аналізованого підприємства технологічного переозброєння, оскільки загальна оцінка технологічного переозброєння для ЗАТ «ЗЗРК» складає 408,4 балів з максимально можливих 520 балах ($50 + 2 \times 60 + 3 \times 50 + 4 \times 50 = 520$). Запропонований підхід до попередньої оцінки технологічного переозброєння дозволить підприємству вчасно відібрати найбільш перспективні для підприємства інновації, що відповідають його інвестиційним можливостям.

Реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії передбачає оцінку результативності інвестування в інновації, яка базується на аналізі показників ефективності інвестицій. Використання динамічних показників

засновано на розрахунку дисконтованого грошового потоку від інвестицій в інновації, від правильного визначення якого залежить прийняття інвестиційних рішень в інноваційній сфері.

Найбільш важливими складовими для визначення величини очікуваного грошового потоку є прогнози обсягу реалізації нововведення і цін на нього, прогнози зміни цін на сировину, а також величина і прогнози зміни собівартості нової продукції. На цій підставі можна сформулювати принциповий підхід до оцінки інвестицій в інновації, який базується на прогнозуванні майбутніх грошових потоків та дозволяє з достатнім ступенем імовірності визначити величину їх складових. Доведено, що фактичні величини цих складових можуть істотно відхилятися від їхніх розрахункових значень залежно від ступеня радикальності інновації, стадії її життєвого циклу, рівня інфляції [46, с. 55-60].

3.2 Методичні підходи щодо формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Аналіз інноваційної діяльності вітчизняних підприємств дозволив зробити висновок, що у виробників на сьогоднішній день відсутні відповідні економічні умови для впровадження інновацій. Спостерігається постійне зниження частки підприємств, що впроваджують інновації, у їх загальній кількості. Відповідно, знижується частка інноваційної продукції. Це є домінуючою тенденцією, що характеризує в цілому інноваційну діяльність підприємств.

Провідними галузями, які здійснюють інноваційну діяльність, є: машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість, металургія та обробка металів, харчова і легка промисловість. Практично всі підприємства цих галузей (окрім машинобудування) належать переважно до старих сировинних підгалузей і на ці ж підгалузі припадає значна частка іноземних

інвестицій. Вітчизняним інноваціям властиві такі основні риси: дифузія інновацій (переважають модифікуючі або поліпшуючі інновації); переважання насамперед продуктових інновацій; домінування низько-технологічних, енергоємних й екологічно небездоганних виробництв.

У структурі фінансування інноваційної діяльності за останні 5 років найбільшу частку складають власні кошти, тобто підприємства орієнтовані на власні можливості. Складний фінансовий стан промислових підприємств, відсутність відповідних сертифікатів якості товарів, несприятлива ситуація щодо охорони прав інтелектуальної власності, значний знос парку машин і устаткування призводять до помітного скорочення робіт зі створення й освоєння нової техніки та технологій. Пріоритетними стають напрямки створення менш трудомісткої продукції.

Однією з головних умов активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є її належне інвестиційне забезпечення. Сьогоднішня ситуація у фінансовому секторі України характеризується відсутністю довгострокової стратегії розвитку, дефіцитом власних джерел інвестиційних ресурсів, неефективною амортизаційною політикою, нерозвиненістю ринку капіталів, і, як наслідок, обмеженням можливостей підприємства щодо використання якомога більшого числа джерел інвестування. Наведені недоліки зменшують потенційні можливості впровадження інноваційних проєктів та гальмують здійснення інноваційної діяльності підприємства в цілому, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання.

Найдоступнішими джерелами фінансування інноваційної діяльності вважаємо: власні кошти (прибуток і амортизаційні відрахування); залучені кошти (емісійне фінансування); позичені кошти (кредит та венчурне фінансування); комбіноване фінансування. Особливу увагу пропонується приділити фінансуванню інноваційної діяльності шляхом емісії цінних паперів як одному з альтернативних джерел інвестування [47, с. 2-8].

Покращення інноваційної діяльності залежить від якості інформаційної бази, насамперед бізнес-планів впровадження конкретних інноваційних проектів. За даними статистичних досліджень бізнес-планів 79 інноваційних проектів Запорізького регіону були виявлені найсуттєвіші фактори, які впливають на обсяги фінансування цих проектів:

1) галузева приналежність підприємства (D_i) до тієї чи іншої галузі промисловості обумовлює специфіку кругообігу капіталу та його рентабельність, впливаючи, таким чином, на необхідність й обсяги залучення капіталу. Проаналізовані підприємства машинобудівної (D_1), хімічної (D_2), харчової (D_3), добувної (D_4), фармацевтичної (D_5) галузей;

2) форма власності підприємства (F_i). Даний фактор враховує, які правові можливості та гарантії має підприємство для використання різних потенційних джерел інвестування. У сукупності підприємств (79), які були проаналізовані, виділені підприємства колективної (F_1) та державної (F_2) форм власності;

3) розмір підприємства (R_i), які було визначено на основі законодавчо-нормативної бази України та звітних даних;

4) загальний обсяг інвестицій (Z) формується за рахунок вітчизняних та іноземних інвесторів. Ці фактори було покладено в основу економетричних моделей, що дозволило визначити ті з них, які істотно впливають на обсяги фінансування конкретних інноваційних проектів та підприємств. Моделі для вітчизняного (Z_u (коефіцієнт кореляції – 0,654) та іноземного інвесторів (Z_i (коефіцієнт кореляції – 0,982) мають вигляд:

$$Z_u = -1346,37 + 3599,031F_1 + 3033,426R_1 + 3359,866D_4, (3.1)$$

$$Z_i = -3615,06 + 3340,209D_3 + 1134,148D_1, (3.2)$$

Вітчизняні інвестори надають перевагу підприємствам добувної галузі промисловості (D_4), колективної форми власності (F_1), малому та середньому бізнесу (R_i). Іноземні інвестиції превалюють у підприємствах харчової (D_3) й

машинобудівної галузей (D_1) промисловості, а форма власності не має суттєвого значення.

Отриманий результат з економічної точки зору цілком закономірний та пояснюється об'єктивними умовами, які склалися в даних галузях промисловості. Добувна галузь промисловості є найбільш прибутковою сферою діяльності та єдиною експорторієнтованою галуззю, яка може розвиватися за рахунок використання внутрішніх інвестиційних ресурсів. Малий і середній бізнес приваблює вітчизняного інвестора можливістю вкладати кошти в невеликі інноваційні проекти з незначним періодом окупності та отриманням прибутку. Наявність колективної форми власності (особливо акціонерних товариств) при відсутності діючого ринку цінних паперів робить практично неможливим залучення іноземних інвестицій [48, с. 82].

Інноваційна діяльність в умовах ринкової економіки є пріоритетним напрямком діяльності підприємства, і тому доцільним є визначення інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту на основі показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємства. Інноваційна діяльність передбачає впровадження певної сукупності інноваційних проектів, що формують інноваційну програму підприємства. Тому пропонується поряд з показниками інноваційної діяльності підприємства використовувати показники конкретного інноваційного проекту. На основі такого підходу, а саме – використання показників фінансово-господарської, інноваційної діяльності підприємства та конкретного інноваційного проекту, рекомендується проводити визначення ІПЮ (таблиця 3.2) [48, с. 84-88].

Таблиця 3.2 – Система показників для визначення ІПЮ

Групи показників	Умовне позначення
1. Показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства	
Індекс зміни реалізованої продукції	x_9

Рентабельність власного капіталу, %	X_{10}
Коефіцієнт покриття	X_{11}
Коефіцієнт швидкої ліквідності	X_{12}
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	X_{13}
Коефіцієнт фінансової автономії	X_{14}
Коефіцієнт оборотності активів	X_{15}
Рентабельність діяльності підприємства, %	X_{16}
2. Показники, що характеризують інноваційну діяльність підприємства	
Оборотність інвестиційного капіталу, разів	X_3
Індекс зміни основних засобів	X_5
Фондовіддача, грн. / грн.	X_6
Рентабельність інвестиційного капіталу, %	X_7
Витрати на 1 грн. доходу від реалізації продукції, грн. / грн.	X_8
3. Показники, що характеризують інноваційний проект	
Частка інвестицій для конкретного інноваційного проекту	X_1
Строк повернення інвестицій за конкретним інноваційним проектом на певному підприємстві, років	X_2
Частка інвестицій у власному капіталі підприємства за конкретним інноваційним проектом	X_4

Розрахунки інтегральних показників ІІПО пропонуємо проводити за схемою, наведеною на рисунку 3.6.

Високо інвестиційно привабливі інноваційні об'єкти, які представлені підприємствами-лідерами, можна охарактеризувати таким чином: підтримка стабільності та перспектива зростання цих підприємств можуть бути забезпечені приватними інвестиційними ін'єкціями.

Середньо інвестиційно привабливі інноваційні об'єкти – підприємства, в яких високі показники інноваційної діяльності, але низький рівень фінансово-господарської діяльності.

Кризові підприємства з низьким рівнем фінансово-господарської та інноваційної діяльності представляють групу низько інвестиційно привабливих об'єктів.

Рисунок 3.6 – Етапи розрахунку інтегрального показника ІІО

Підприємства, які характеризуються млявою динамікою інноваційної діяльності у порівнянні з фінансово-господарською, також є низько привабливими, але конкурентоспроможними підприємствами, і їх подальший розвиток потребує активізації й певного контролю за інноваційною діяльністю [49, с. 210-216].

Для визначення напрямків підвищення ІІО, тобто переходу інноваційних об'єктів у більш привабливі квадранти на площині матриці інвестиційної привабливості можуть бути використані методи

багатофакторного статистичного аналізу: множинний регресійний аналіз і метод канонічних кореляцій (рисунок 3.7).

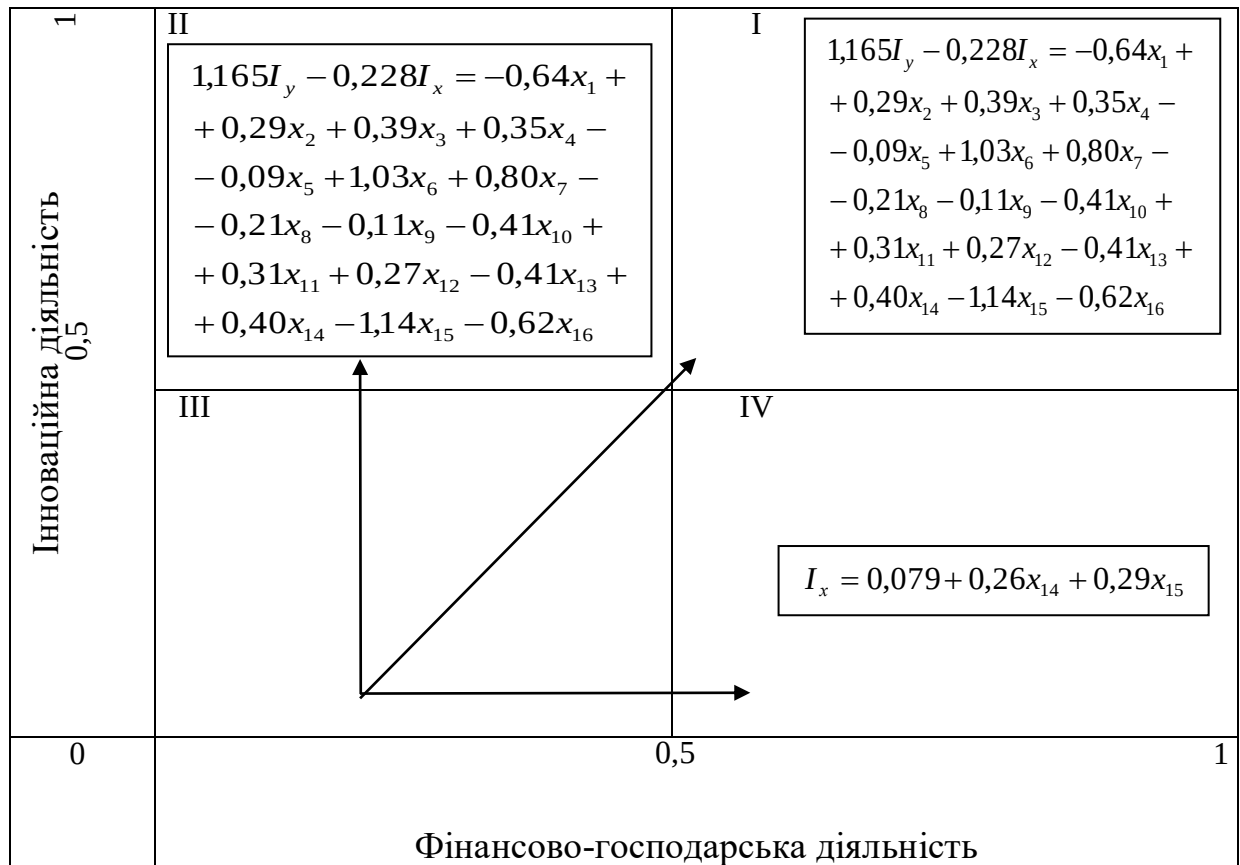

Рисунок 3.7 – Формалізовані моделі переходу підприємств третього квадранта у більш привабливі квадранти площини інвестиційної привабливості

Проведене позиціювання інноваційних об'єктів за рівнем їх інвестиційної привабливості показало, що найчисленнішим за складом є третій квадрант матриці. Така ситуація реально відображує загальне економічне становище, яке сформувалося на даний час, коли більшість промислових підприємств знаходиться у кризовому стані. Природно, що в першу чергу інвестора цікавлять ті підприємства, які мають високу та середню інвестиційну привабливість (перший і другий квадранти матриці),

тому інвестування таких підприємств дозволить підвищити інвестиційну привабливість добувної галузі промисловості Запорізького регіону.

Практичне значення результатів полягає у розробці та апробації теоретичних і методичних положень інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Це передбачає визначення інвестиційної привабливості інноваційних об'єктів на основі інтегрального показника, позиціювання цих об'єктів на площині інвестиційної привабливості та обґрунтування заходів щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту. В цілому це дозволяє обґрунтувати управлінські рішення з інвестування того чи іншого інноваційного об'єкту і, як наслідок, підвищити ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Система показників для визначення інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту ЗАТ «ЗЗРК»

Групи показників	2016р.	2017р.	2018р.	2019р. прогноз
1	2	3	4	5
1. Показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства				
Індекс зміни реалізованої продукції	5,704	6,008	6,985	7,117
Рентабельність власного капіталу, %	13,827	4,66	3,902	4,285
Коефіцієнт покриття	1,206	1,517	4,908	5,876
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,704	0,875	3,590	4,791
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,008	0,005	0,330	0,491
Коефіцієнт фінансової автономії	0,902	0,850	0,850	0,994
Коефіцієнт оборотності активів	0,734	0,892	0,967	0,984
Рентабельність діяльності підприємства, %	116,101	123,006	163,478	175,336
2. Показники, що характеризують інноваційну діяльність підприємства				
Оборотність інвестиційного капіталу, разів	4	4	4	4
Індекс зміни основних засобів	12,502	14,268	15,132	17,339
Продовження таблиці 3.3				
1	2	3	4	5
Фондовіддача, грн. / грн.	1,289	1,268	0,894	0,953
Рентабельність інвестиційного капіталу, %	98,146	102,001	112,334	114,112
Витрати на 1 грн. доходу від реалізації продукції, грн. / грн.	0,72	0,73	0,73	0,74
3. Показники, що характеризують інноваційний проект				
Частка інвестицій для конкретного інноваційного проекту, %	26,158	29,334	31,589	32,335

Строк повернення інвестицій за конкретним інноваційним проектом на певному підприємстві, років	3	3	2,6	2
Частка інвестицій у власному капіталі підприємства за конкретним інноваційним проектом, %	18,221	20,134	22,008	25,617

Апробація запропонованого методичного підходу до визначення інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту на прикладі ЗАТ «ЗЗРК» дозволить зробити висновок стосовно стану його фінансово-господарської та інноваційної діяльності, які можна порівняти із нормативними значеннями (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Розподіл інноваційних об'єктів за рівнем інвестиційної привабливості

Рівень інвестиційної привабливості	2018 рік			2019 рік (прогноз)		
	Інтегральні показники		Питома вага інноваційних об'єктів, %	Інтегральні показники		Питома вага інноваційних об'єктів, %
	I_x	I_y		I_x	I_y	
Високий	0,51-0,61	0,67-1,00	12,50	0,56	0,59	3,125
Середній	0,39-0,46	0,60	6,25	0,39-0,48	0,54-0,61	9,375
Низький	0,38-0,61	0,10-0,49	81,25	0,24-0,66	0,04-0,49	87,50

На основі розрахунку інтегрального показника інноваційних об'єктів для ЗАТ «ЗЗРК» можна зробити висновок стосовно рівня його інвестиційної привабливості як інноваційного об'єкту та вжити заходів щодо поліпшення фінансово-господарської та інноваційної діяльності аналізованого підприємства.

ЗАТ «ЗЗРК» інтегральні показники за 2018 рік - I_x - 0,62; I_y – 0,66, рівень інвестиційної привабливості низький.

За 2019 рік складають: I_x - 0,58; I_y – 1,00, це означає, що рівень інвестиційної привабливості високий.

3.3 Удосконалення управління інвестиційно-інноваційною діяльністю

Удосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств в Україні необхідно розпочинати з обґрунтування напрямів вдосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств та методів її фінансового забезпечення на державному рівні.

Найважливішими напрямками вдосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств на державному рівні є:

- активізація використання державних замовлень;
- розробка заходів із стимулювання випуску наукоємної продукції, конкурентоспроможної на світовому ринку, що збільшило б обсяги експорту;
- стимулювання імпорту нових перспективних патентів, ліцензій, видів обладнання;
- проведення урядом тарифної політики щодо обмеження імпорту певних видів товарів з метою захисту національних товаровиробників.

Для аналізованого підприємства доцільним вважаємо створення маркетингового підрозділу та забезпечення взаємодії форм та методів його діяльності з виробничим підрозділом та підрозділом досліджень і розробок; виділення заміни машин, верстатів, устаткування та обладнання в самостійний напрямок діяльності, що дало б можливість основній структурній ланці промислової сфери підвищувати також і економічні результати, шляхом розробки комплексної програми інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, починаючи з ідеї розширення асортименту продукції, що випускається підприємством, її оновлення на основі вдосконалення техніко-технологічного та організаційного рівня виробництва [49, с. 220].

Для фінансового забезпечення прискореного відновлення морально застарілої виробничої бази промислових підприємств існує необхідність:

- у підвищенні гнучкості чинної амортизаційної політики шляхом скорочення термінів нарахування прискореної амортизації на загальноприйнятому рівні, зокрема для галузей, які забезпечують впровадження науково-технічних розробок в інші галузі національної економіки;

- розвитку вітчизняних технологій подвійного призначення, освоєння випуску високопродуктивного промислового устаткування та обладнання, в тому числі і для захисту навколишнього середовища, шляхом удосконалення стимулювання банківського та фінансових секторів економіки щодо активізації використання ними вільних фінансових ресурсів для фінансово-кредитного забезпечення реалізації інноваційних проектів вітчизняними підприємствами, що дало б можливість прискорення кругообігу основного капіталу в реальному секторі економіки;

- зниження розмірів стягнення мита на технологічне устаткування, що експортується в Україну, для таких галузей, як машинобудування, легка та харчова промисловість, розвиток яких визначено урядом як пріоритетний, що самі можуть виступати експортерами промислової продукції, що значно зменшило б витрати фінансових ресурсів на експорт техніки.

На ЗАТ «ЗЗРК» рекомендуємо активізувати інноваційно-інвестиційні процеси шляхом:

- визначення заходів з удосконалення системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності, які ґрунтуються на стимулюванні впровадження науково-технічних розробок та технічного оновлення діючого виробництва. При цьому доцільним виявляється виділення напрямків удосконалення податкової та бюджетної політики держави шляхом стимулювання державою проведення підприємствами досліджень і розробок, впровадження інновацій у виробничу базу підприємства в умовах самофінансування процесів їх розширеного відтворення;

- проведення подальшого процесу зниження облікової ставки Національного банку України, що сприятиме зниженню ціни на позичкові кошти комерційних банків і дасть можливість активізувати використання підприємствами позичкових коштів на фінансування реальних інноваційних проектів вітчизняних підприємств.

Напрями удосконалення кредитної політики держави повинні включати:

- запровадження механізму державного страхування інноваційних кредитів, що дало б можливість розробляти та впроваджувати випуск інноваційної високотехнологічної продукції підприємствами, діяльність яких пов'язана з високим ступенем інвестиційного ризику;

- надання державних гарантій комерційним банкам, які здійснюють кредитування інноваційних проектів підприємств;

- встановлення для тих комерційних банків, які здійснюють пільгове довгострокове кредитування інноваційних проектів промислових підприємств, зниженої ставки норми обов'язкового резервування коштів.

Для вдосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК» та підвищення ефективності вкладення коштів пропонуємо методику комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства (рисунок 3.8), яка включає в себе чотири етапи.

На першому етапі запропоновано розрахунок комплексного показника рівня техніки, технології та організації виробництва на підприємстві на основі використання стандартних якісних показників стану техніки, технології та організації, з визначенням зазначених рівнів виробництва і розрахунком за кожним рівнем інтегрального показника.

Результати даного етапу дають можливість порівнювати якісний стан виробничої бази підприємства з середньостатистичними показниками галузі та з кращими світовими аналогами, розробляти шляхи та напрямки поетапного досягнення підприємством поставлених стратегічних цілей.

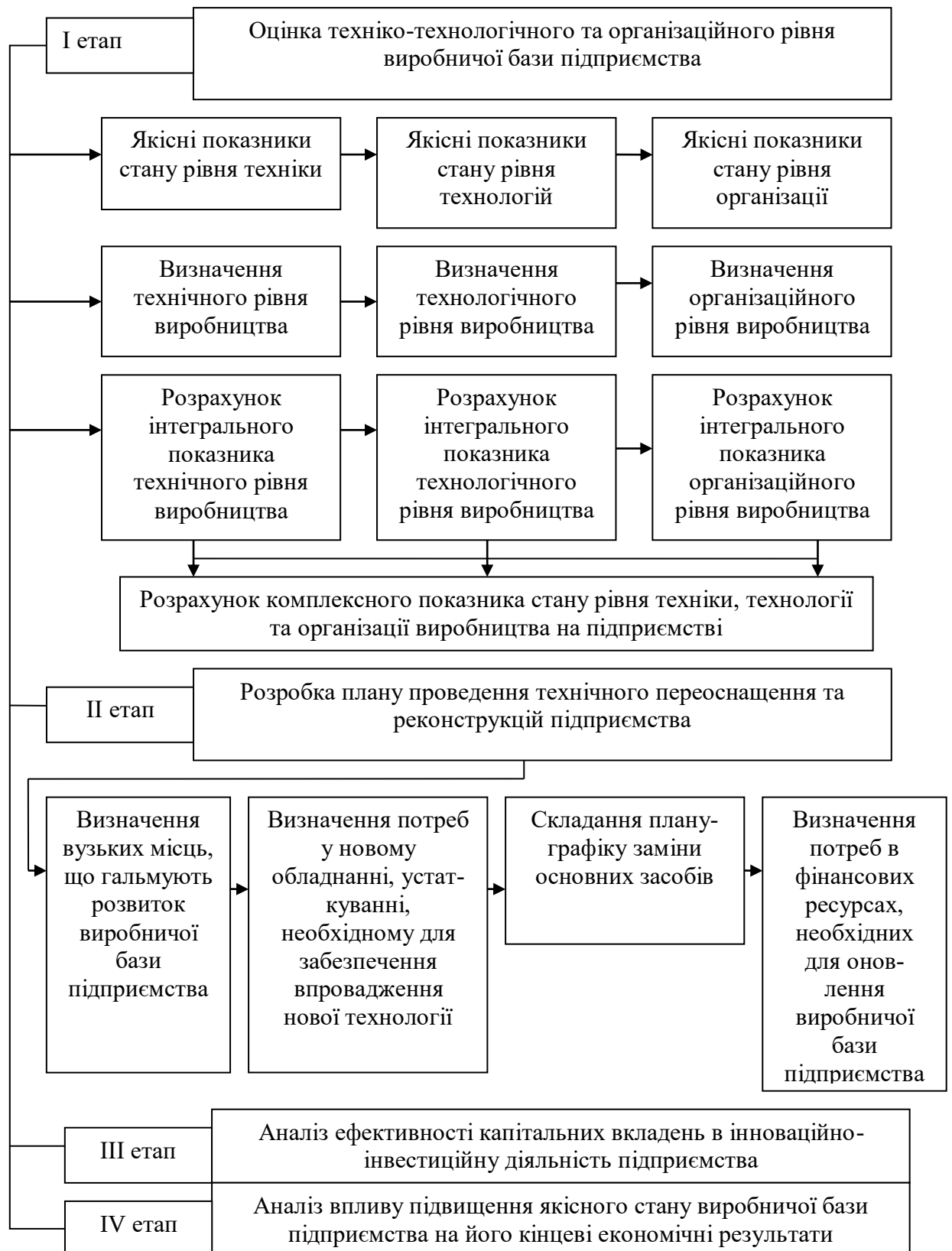

Рисунок 3.8 – Алгоритм методики комплексної оцінки впливу підвищення якісного стану виробничої бази підприємства на економічні результати.

З метою досягнення поставлених підприємством цілей довгострокового розвитку другим етапом запропонованої методики є розробка конкретного плану проведення технічного переоснащення та реконструкції підприємства.

До задач даного етапу входять: визначення «вузьких місць»; необхідність впровадження нової техніки та технології, потреби в верстатах, обладнанні, устаткуванні; складання плану-графіку заміни основних засобів та визначення потреб підприємства у фінансових ресурсах, необхідних для провадження оновлення виробничої бази [49, с. 257].

Наступним кроком розробленої методики стало вдосконалення принципу динамічного програмування, запропонованого Р.Белманом, що дозволило розробити векторно-матричну модель для складання плану-графіку заміни основних засобів виробництва для всієї кількості основних засобів, що входять до складу виробничої бази підприємства. Складання оптимального плану-графіку заміни техніки дає можливість встановлювати календарні терміни проведення технічного переоснащення та реконструкції підприємства і визначати потреби в фінансових ресурсах, тим самим розробляючи стратегію фінансового забезпечення виконання плану-графіку заміни основних засобів – схеми акумуляції та використання власних, позичкових та залучених коштів для провадження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

Третім етапом запропонованої методики є проведення аналізу ефективності використання фінансових ресурсів, інвестованих в інноваційний розвиток підприємств, що забезпечує підвищення якісного стану їх виробничої бази.

На завершальному четвертому етапі методики комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства визначено доцільним проведення аналізу впливу результатів підвищення якісного стану виробничої бази підприємства на його кінцеві економічні результати.

Результати проведення даного етапу аналізу в динаміці свідчать про відповідність зростання економічних показників діяльності підприємства, зростанню якісних показників стану виробничої бази і являються базою для подальшого поглиблення розробленої методики, що потребує урахування усіх інших (крім техніко-технологічних та організаційних) факторів впливу на кінцеві результати діяльності підприємства.

Висновки до 3 розділу

Зважаючи на проведені дослідження, пропонуємо такі заходи щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності для підвищення ефективності роботи ЗАТ «ЗЗРК»: 1) вдосконалити процес інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; 2) на підставі методичних підходів сформувати механізм інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; 3) удосконалити управління інвестиційно-інноваційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК».

Для ЗАТ «ЗЗРК» в роботі запропонована послідовність аналізу спроможності, можливості та готовності підприємства до інноваційного розвитку, який зазвичай здійснюється із урахуванням стратегічного напрямку діяльності підприємства. До таких напрямків слід віднести: «самостійне виробництво інновацій», позицію «швидкого другого», «відставання з мінімальними витратами» та «заповнення прогалин». Кожен з цих напрямків визначається конкретними економічними обставинами, інвестиційними можливостями та цілями підприємства щодо окремих продуктів, ринків, конкурентів і т. ін.

З огляду на надзвичайну важливість інвестиційної складової інноваційного процесу можна зробити висновок про доцільність формування інноваційно-інвестиційної стратегії, під якою доцільно розуміти формування на довгостроковій основі принципів напрямків інноваційної діяльності

підприємства із урахуванням найбільш ефективних варіантів їхньої інвестиційної підтримки. Як свідчать отримані дані, для ЗАТ «ЗЗРК» найбільш прийнятною стратегією в області інноваційної діяльності є помірно-наступальна стратегія «швидкий другий».

Кінцевим етапом процесу формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства є її оцінка. На основі проведеної експертизи показників технологічного переозброєння із урахуванням вагових коефіцієнтів в роботі здійснено попередню оцінку доцільності заміни старого обладнання новим, більш ефективним. Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про перспективність для аналізованого підприємства технологічного переозброєння, оскільки загальна оцінка технологічного переозброєння для ЗАТ «ЗЗРК» складає 408,4 балів з максимально можливих 520 балах ($50 + 2 \times 60 + 3 \times 50 + 4 \times 50 = 520$). Запропонований підхід до попередньої оцінки технологічного переозброєння дозволить підприємству вчасно відібрати найбільш перспективні для підприємства інновації, що відповідають його інвестиційним можливостям.

Інноваційна діяльність в умовах ринкової економіки є пріоритетним напрямком діяльності підприємства, і тому доцільним є визначення інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту на основі показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємства. Інноваційна діяльність передбачає впровадження певної сукупності інноваційних проєктів, що формують інноваційну програму підприємства. Тому пропонується поряд з показниками інноваційної діяльності підприємства використовувати показники конкретного інноваційного проєкту. На основі такого підходу, для комбінату рекомендується проводити визначення показників інвестиційної привабливості інноваційних об'єктів (ІППО). Позиціонування інноваційних об'єктів на підставі цього показника є корисним для прийняття відповідних управлінських рішень стосовно

удосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства та підвищення ефективності його роботи.

З метою вдосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК» та підвищення ефективності вкладення коштів в роботу також запропоновано використовувати методику комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, яка включає в себе чотири етапи. Для аналізованого підприємства доцільним вважаємо створення маркетингового підрозділу та забезпечення взаємодії форм та методів його діяльності з виробничим підрозділом та підрозділом досліджень і розробок; виділення заміни машин, верстатів, устаткування та обладнання в самостійний напрямок діяльності, що дало б можливість основній структурній ланці промислової сфери підвищувати також і економічні результати, шляхом розробки комплексної програми інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, починаючи з ідеї розширення асортименту продукції, що випускається підприємством, її оновлення на основі вдосконалення техніко-технологічного та організаційного рівня виробництва.

4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА

4.1 Аналіз потенційних небезпечних і шкідливих факторів виробничого середовища

Підприємство ЗАТ «ЗЗРК» належить до Пб категорії за ГОСТ 12.1.005-88, тому що витрата енергії робітника становить приблизно 178 ккал/год.

На виробництві наявні такі шкідливі фактори, як теплове випромінювання й вібрація, відсутні.

Слід зазначити, що умови роботи ускладнюються тим, що їхня робоча зона розташована в безпосередній близькості до виробництва й незахищена закритою кабіною. Через застосування постійно розширюваного асортименту мастил, необхідних для забезпечення високошвидкісного процесу, у повітря робочої зони можливе надходження низько- і високомолекулярних жирних кислот, окису вуглецю, хлору, аерозолі масла. Це вимагає обладнання приміщення місцевою витяжкою, вентиляцією. Технічні засоби безпеки на стані холодної прокатки повинні забезпечувати захист працівників від підвищеного рівня шуму (екрани, шумозахисні кабіни пультів керування), а також виключати можливість: ведення процесу у разі несправності кінцевих вимикачів, пристроїв заземлення, огорожень робітників; вимикання стана при перебуванні працівників у небезпечній зоні біля стана. Щоб уникнути травмування, повинні бути виключені всі роботи з ручним завданням або іншими операціями на стані. Спостерігаються випадки травмування частинами обладнання, що відлітають, що може стати причиною травмування працівників.

Працівники повинні дотримувати низки правил техніки безпеки. Насамперед, це стосується робіт, пов'язаних з перебуванням працівників біля робочих відділень. Перед пуском обладнання треба переконатися у

відсутності людей у небезпечній зоні, справності кнопки аварійної зупинки, не повинно бути обривів. Проходи повинні бути вільні, підлога сухою й чистою, перекритою гофрованими металевими плитами. Необхідно перевірити справність захисних корпусів, які заземлюють електродвигуни й апаратуру, а також огорожень, стелажів, прийомного стола, кріплень, що рухаються й обертаються.

Пари мастильно-охолоджувальної рідини можуть спричиняти роздратування слизової оболонки верхніх дихальних шляхів.

На ділянці внаслідок роботи устаткування, виникає підвищений шум 105 дБА при нормі 80 дБА ГОСТ 12.1.003-83.

Установлено такі ГДК пилу в повітрі робочих приміщень:

- за наявності пилу, що містить більше 70 % вільного двоокису кремнію (Si_2),
- 1 мг/м³; від 10 до 70 % - 2 мг/м³;
- для азбестового й змішаного пилу, що містить більше 10 % азбесту - 2 мг/м³.

Оцінка шкідливих факторів виробничого середовища й трудового процесу наведена в таблиці 4.1

Таблиця 4.1 - Оцінка факторів виробничого середовища трудового процесу

№ п/п	Фактори виробничого середовища й трудового процесу	Норм. зн. (ГДК, ГДУ)	Фактич не знач.	III клас- шкідливі й небезпечні умови й характер праці			Час дії фактора %, за зміну
				Іст.	Іст.	Іст.	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Шкідливі хімічні речовини, мг/м ³ :						
	I клас небезпеки						
	Ангідрид хромовий	0,01	0,014	1,4р			90
	II клас небезпеки						
	Моноетаноламін	0,5	1,64		3,2р		90
	Кислота сірчана	1,0	3,1		3,1р		
	Етилмеркаптан	1,0	1,42	1,42 р			

	III - IV клас небезпеки						
	Аміак	20,0	25,7	1,3р			90
	Масла мінеральні	5,0	26,5		5,3р		90
	Етиленгліколь	5,0	7,8	1,56р			90
2	Пил переважно фіброгенної дії, мг/м ³	4,0	17,5		4,4р		90
3	Вібрація (загальна й локальна),дБ						
4	Шум, дБА	80	105			25	100
5	Мікроклімат у приміщенні: (тепл. період) - температура повітря, °С - швидкість руху повітря, м/с - відносна вологість повітря, %	27 0,5 40-60	32,1 0,12 -	- - -	5,1 - до 25	-	100 100 100
6	-інфрачервоне випромінювання, Вт/м ²	140	411		411		83

Примітка: Категорія важкості праці (I-легка, II- середньої ваги, III- важка). Категорія напруженості праці (I-мало-, II- помірно напружена, III- дуже напружена).

Згідно з картою оцінки факторів виробничого середовища оператори поста керування мають право на пенсію за списком №1 (вплив одночасно двох факторів третього ступеня) та на додаткову відпустку тривалістю 11 днів.

4.2 Заходи захисту від небезпечних і шкідливих факторів

4.2.1 Засоби індивідуального захисту

Захист тіла людини від впливу шкідливих факторів забезпечується застосуванням спецодягу, взуття, головного убору й рукавиць. Забороняється працювати в брудному й порваному спецодязі.

Таблиця 4.2. Розрахунок норми необхідної кількості засобів індивідуального захисту працівників на ділянці

Професія	Індивідуальні засоби захисту	Кількість людей за професією	Строки носіння в місяцях	Кількість одягу за т
Майстер	Костюм х/б	1	12	1
	Черевики шкіряні		12	1
	Рукавиці брезентові.		1	12
Вальцювальник	Костюм х/б	14	12	14
	Черевики шкіряні		12	14
	Рукавиці брезентові		1	168

4.2.2 Заходи із захисту від впливу небезпечних і шкідливих факторів

Таблиця 4.3 Технологічні заходи із захисту від впливу небезпечних і шкідливих факторів.

Небезпечний або шкідливий фактор (припустиме значення)	Проектований захисний пристрій	Тип пристрою	Місце установки
1	2	3	4
Рухливі частини технологічного встаткування й смуга	Захисні кожухи, поруччя, огороження	Стаціонарні, переносні	Окремі вузли встаткування, ділянки й ін.. Технологічні лінії
Електромагнітне поле (20В/м)	Захисні екрани	Стаціонарні, переносні	Перед джерелом випромінювання
Іонізуюче випромінювання (0,0072А/кг)	Корпуси приводів виготовляють із матеріалів поглинаючих або що екранують дане випромінювання	Стаціонарні, переносні	Перед джерелом випромінювання
Шум (80дБА)	Захисні екрани, звукоізоляційні пости, засоби індивідуального захисту	Стаціонарні, переносні	Пости керування станом
Електричний струм (не більше 0,01А)	Ізоляція всіх провідників електричного струму й струмоведучих частин, заземлення встаткування	Стаціонарні, переносні	Місце установки встаткування або проведення ремонтних робіт

Технологічний пил та інші виділення газів в атмосферу	Система витяжок і вентиляції, індивідуальні засоби захисту	Стаціонарні, переносні	Між робочими клітками, під моталкою
---	--	------------------------	-------------------------------------

Наявність усіляких небезпечних і шкідливих факторів виробничого середовища вимагає розробки комплексу заходів захисту від їхнього негативного впливу.

Пропонуються інженерні рішення, що забезпечують механізацію й автоматизацію виробничих процесів, герметизацію встаткування, що є джерелом виділення шкідливих речовин, а також рішення, що дозволяють безпечно для працюючих експлуатувати технологічне встаткування (сигналізація, дистанційне керування з пульта, підривні або запобіжні клапани й ін.), наведено в таблиці 4.3.

4.2.3 Освітлення

Освітлення у виробничих будівлях може здійснюватися природним та штучним світлом. При недостатньому природному освітленні використовують комбіноване освітлення.

Для нормального природного освітлення в цеху очищають скло від пилу й бруду, копоти не рідше 4 разів на рік. Також використовують штучне освітлення за допомогою газорозрядних ламп (люмінесцентні, ртутні високого тиску), таблиця 4.4.

Особливості прокатного виробництва потребують встановлення світильників у закритому приміщенні. Штучне освітлення поділяють на робоче, аварійне й евакуаційне. Необхідність наявності аварійного освітлення пов'язана з тим, що відхилення робочого освітлення може призвести до тривалого порушення технологічного процесу. Нормування виробничого освітлення визначається згідно з ДБН-В.2.5.-28-206.

Таблиця 4.4 - Нормування значення КПО при природному й штучному освітленні.

Найменування відділення, ділянки, робочого місця	Розряд зорової роботи	Система загального освітлення, освітленість		Аварійне освітлення	
		При люмінесцентних лампах лк	При лампах розжарювання лк	Для продовження робіт	Для евакуації лк
Виробнича ділянка		200	75	5% від освітленості (не менш 2 лк)	0,5

Природне освітлення в прокатному цеху здійснюється через вікно в бічних стінах і через верхні світлові прорізи (ліхтарі). Природне освітлення нормують за допомогою коефіцієнта природної освітленості (КПО).

4.3 Заходи з електробезпеки

Широке використання електричного струму для найрізноманітніших цілей надає питанням захисту від його впливу на людський організм важливе значення.

Вплив електричного струму на організм може викликати небезпечні для здоров'я наслідки й навіть призвести до смерті. Небезпека посилюється тим, що наявність електричної напруги не може бути безпечно виявлена за допомогою наших органів чуття. Імовірність смертельного результату при ураженні електричним струмом велика. Значний вплив має й зовнішнє середовище.

Становий проліт відповідно до вимог ПУЕ СНиП 3.05.06 - 85 «Електротехнічні пристрої» належить до зони класу В – 16. Це зона, розташована в приміщеннях, у яких при нормальній експлуатації вибухонебезпечні суміші горючих газів або пар ЛВЖ із повітрям зазвичай не утворюються, проте можливі в результаті аварій або несправностей.

Небезпека ураження електричним струмом виникає при експлуатації несправних електроустановок, порушення ізоляції на силових і контрольних кабелях, електродвигунах, командоапаратах, кінцевих вимикачах.

Фактичне значення струму на ділянці $I = 5,9 \text{ А}$, напруги відповідно $U = 220 - 380 \text{ В}$

Однією з основних причин ураження електричним струмом є пробій ізоляції.

При ушкодженні ізоляції електроустаткування напруга може випадково з'явитися на металевих частинах, які не перебувають у нормальному стані. При сполученні з металевими конструкціями, що опинилися під напругою, виникає небезпека ураження електричним струмом.

Нещасні випадки можливі також при впливі електричного струму через дугу; безпосередньому зіткненні з відкритими струмовідними частинами й проводами: випадковому, не викликаному виробничою необхідністю, або впливом при помилковій подачі напруги під час ремонтів та оглядів; при дотику до металевих частин устаткування, що випадково опинилися під напругою; при впливі напруг тощо.

Небезпеку електричного ураження створює різноманітне встаткування: електричний привід (включаючи пускорегулювальну апаратуру), електроустаткування підйомно-транспортних пристроїв, електрифікований внутрішньозаводський транспорт, зварювальні апарати, високочастотні й освітлювальні установки, переносний інструмент і т.д.

У цехах застосовують такі заходи для захисту від ураження електричним струмом:

- а) захист від дотику до струмовідних частин;
- б) захист від дотику до устаткування, що випадково опинилося під напругою;
- в) захист від струмів надмірної сили (короткого замикання)

У першому випадку застосовують огороження й ізоляцію струмовідних частин, розміщення їх на недоступній висоті, використання зниженої напруги.

У другому випадку, найпоширенішому, конструктивно простим і дуже ефективним заходом захисту є заземлення. Захисні функції заземлюючого пристрою полягають у зниженні до безпечної величини напруги щодо землі на металевих частинах, які випадково опинилися під напругою, що дозволяє усунути небезпеку ураження людини, яка доторкнулася до них.

Пристрій, що автоматично відключає електроустановку за час не більше 0,2 сек., при виникненні в ній струмів великої сили, у тому числі з появою напруги на корпусі й інших металевих частинах, називається захисним відключенням.

При обслуговуванні електроустановок застосовують основні й додаткові захисні засоби. До основного належать захисні засоби, ізоляція яких надійно витримує робочу напругу установки й при користуванні якими допускається безпосередній дотик до струмовідних частин, що перебувають під напругою. До додаткових належать засоби захисту, що підсилюють дію основних засобів й які забезпечують безпеку при напрузі дотику й кроковій напрузі. До засобів індивідуального захисту належать: ізолююча штанга, ізолюючі кліщі, діелектричні боти, діелектричні рукавички, ізолюючі підставки ін. Схема мережі, а отже й режим нейтралі джерела струму, що живить цю мережу, вибираються за технологічними вимогами, а також за умовами безпеки.

За технологічними вимогами та за умовами безпеки найбільш оптимальною є чотирипровідна мережа із глухозаземленою нейтраллю, тому що вона дозволяє використати дві робочі напруги - лінійну й фазну. Від чотирипровідної мережі 380 В можна жити як силове навантаження - трифазне або однофазне, включаючи її між фазним і нульовим проведеннями, тобто на фазну напругу 220 В, при цьому досягається значне

здешевлення електроустановки в цілому завдяки застосуванню меншого числа трансформаторів, меншого перетину проводів і т.д.

4.4 Пожежна безпека

Відповідно до СНіП 2.01.02-85 «Протипожежні норми» виробництво холоднокатаного листа належить до категорії Д, як виробництво, пов'язане з обробкою неспалених речовин і матеріалів у холодному або теплом стані.

За класифікацією пожежних зон приміщення, у яких містяться тверді речовини, не здатні переходити у зважений стан. Будівля ЗАТ «ЗЗРК» належить до IV ступеня вогнестійкості.

Джерелами виникнення пожежі можуть бути:

- газоповітряні вибухонебезпечні суміші (кисень, природний газ);
- масло при потраплянні на нього відкритого вогню;
- електроустаткування - при короткому замиканні, статична електрика;
- грозові розряди;
- самозаймання промаслених відходів.

Газорятувальні служби здійснюють постійний контроль за станом і герметичністю газопроводів, газових засувок. На всіх нагрівальних пристроях установлені клапани безпеки, які перекривають доступ газу до колекторів у випадку аварійної ситуації (відключення головного вентилятора, зниження тиску в газовій магістралі й т.д.), спрацьовує світлова й звукова сигналізація.

Електроустаткування повинно мати вибухобезпечний вигляд (двигуни, освітлення).

Промаслені деталі збирають у металеві ящики, вивозять у спеціально відведені місця й спалюють. Для запобігання небезпеки ураження блискавкою застосовується комплекс захисних пристроїв, які забезпечують безпеку людей, захист будівель та споруд.

На випадок виникнення пожежі використовуються первинні засоби пожежогасіння відповідно до норм (табл. 4.5).

Для гасіння пожеж використовується також вода технічна, пожежні гідранти, пісок, повстина.

Таблиця 4.5 - Розрахунок первинних засобів пожежогасіння для ділянки

Найменування приміщень, споруджень, установок	Од. виміру	Пінні вогнегасники ВХП-10	Вуглекислотні вогнегасники			Ящики з піском, ємністю 0,5 м ³
			ВВ-2	ВВ-5	УП-1	
Виробнича ділянка	10210 м ²	11	3	6	1	2
Пости керування	11 шт	3	4	2	2	-
Електромостовий кран	2 шт	-	1	2	-	-
Вентиляційні установки	3 шт	2	2	3	2	1

4.5 Розрахунок загального штучного освітлення ділянки

Вихідні дані:

- довжина прольоту A = 180 м;
- ширина прольоту B = 23м;
- кратність кроку колони в прольоті 6 м;
- висота приміщень до нижньої крайки будівельних ферм ln = 10 м;
- висота розрахункової поверхні lp = 0,8 м.

Розрахунок:

З огляду на те, що приміщення високе з нормованими умовами повітря робочої зони й робота не вимагає високої якості передачі кольору, вибираємо як джерело світла лампи ДРЛ - 1000.

Вибираємо світильник для лампи ДРЛ типу ЗЗ.

Передбачаємо розташування світильників:

$$L = l_n - l_p = 10 - 0,8 = 9,2\text{м} \quad (4.1)$$

Визначаємо значення, які рекомендуються:

$$\lambda = L \cdot n = 9,2 \cdot 0,9 = 8,28\text{м} \quad (4.2)$$

де, $n = 0,9 \dots 1,0$.

Розрахункове рекомендоване значення відстані між світильниками становить 8,28м.

Виходячи із кратності кроку колони в прольоті передбачається відстань між світильниками 6м.

Визначаємо кількість світильників:

- по довжині прольоту:

$$N_1 = A / L = 180 / 6 = 30 \text{ шт};$$

- по ширині прольоту

$$N_2 = B / L = 23/6 = 4 \text{ шт.}$$

Визначаємо величину мінімальної освітленості, виходячи з умов зорової роботи в прольоті. У цьому випадку робота середньої точності, що відповідає 4-му розряду зорової роботи з мінімальною величиною освітленості при загальному освітленні $E = 150 \text{ лк}$.

Коефіцієнт запасу при штучному освітленні $K_3 = 1,5$; коефіцієнт нерівномірності освітлення для лампи ДРЛ, $z = 1.15$.

Індекс приміщення:

$$i = A \cdot B / (A + B) \cdot 9,2 \quad (4.3)$$

$$i = 180 \cdot 23 / (180 + 23) \cdot 9,2 = 2,1$$

Ураховуємо коефіцієнти відображення поверхні $P_{\text{ни}} = 50\%$; $P_i = 30\%$; $P_y = 10\%$, визначаємо коефіцієнт використання світлового потоку, який дорівнює $\eta = 72\%$.

На підставі отриманих даних розраховуємо необхідний потік кожної лампи:

$$\Phi = E \cdot K_3 \cdot S \cdot z / N \cdot \eta \quad (4.4)$$

$$\Phi = 150 \cdot 1,5 \cdot 180 \cdot 23 \cdot 1,15 / 120 \cdot 0,72 = 12398 \text{лм}$$

Даному споживаному світловому потоку відповідає лампа ДРЛ -250, потужністю 250 Вт і світловим потоком 13000лм.

Відхилення світлового потоку лампи від споживаного становить:

$$13000 - 12398 / 12398 \cdot 100\% = 4,8\%.$$

Установлена потужність освітлювальної установки:

$$P = 250 \cdot 120 = 30 \text{ кВт.}$$

За умови дотримання рекомендованих показників приміщення буде відповідати чинним нормам освітлення.

ВИСНОВКИ

Актуальність розглянутої теми магістерської роботи визначається її спрямованістю на дослідження шляхів та напрямів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств для підвищення ефективності їхньої роботи, удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств та забезпечення прийняття управлінських рішень щодо інвестиційного забезпечення якісної інноваційної діяльності.

У складний для України період становлення ринкових відносин вкрай важливим є збереження промислового комплексу, його структурне перетворення і забезпечення подальшого науково-технічного розвитку, що дасть змогу перейти від економіки з переважним обсягом виробництв низьких технологічних укладів до створення і використання високих технологій.

1. Проведене теоретичне дослідження свідчить про наявність невирішеного комплексу проблем, пов'язаних з активізацією інвестиційно-інноваційних процесів в Україні, які перешкоджають швидкому та ефективному переходу економіки на дієву інноваційно-інвестиційну політику.

Сучасна економіка України вимагає істотних інвестицій в промисловість, які повинні здійснюватися на якісно новому, інноваційному рівні. Але можливістю здійснювати інноваційну діяльність володіє незначне коло українських підприємств, оскільки вона вимагає істотного фінансування наукових досліджень. Державне фінансування фундаментальних досліджень, які є першоджерелом інновацій, обмежене. Тому здійснити повномасштабний перехід української економіки на інноваційний рівень розвитку в сучасних умовах неможливо через відсутність повноцінної пропозиції інноваційних продуктів, інноваційної інфраструктури,

достатнього об'єму фінансових ресурсів. Виходом з ситуації є здійснення підприємствами інвестиційно-інноваційної діяльності, яка є діями, спрямованими на здійснення капітальних вкладень з метою незначної зміни основних виробничих фондів і технології для випуску продукції з покращеними властивостями.

Інвестиційно-інноваційна діяльність має певні особливості, які роблять її в порівнянні з інноваціями більш привабливішою для зовнішніх інвесторів і надають їй більшого потенціал розвитку. В результаті її здійснення підприємство оновлює основні виробничі фонди на якісно новому рівні, створює фінансові ресурси для подальшого розвитку і виробляє продукцію з вдосконаленими характеристиками. Все це є також передумовою для формування інноваційного потенціалу розвитку економіки держави.

Для створення та ефективного використання потенціалу інноваційного розвитку економіки України необхідно сформувати систему ефективного стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Основна роль в цьому належить державному регулюванню. Узагальнення досвіду державного регулювання інвестиційної і інноваційної діяльності в країнах з високим рівнем технологічного розвитку і порівняльний аналіз системи державного регулювання інновацій в Україні показав що, не дивлячись на передбачені українським законодавством заходи зі стимулювання інноваційної діяльності, державна підтримка залишається недоступною для більшості підприємств.

2. Магістерське дослідження проводилося на базі Запорізького залізорудного комбінату – одного з великих підприємств України, що добувають залізну руду підземним способом, з досить добре відпрацьованою технологією і сформованим колективом гірників.

Потреба в появі цього підприємства обумовила його майбутній розвиток, що привело до установи двох шахт гірничо-збагачувального комбінату. Добута залізна руда призначалася як для внутрішнього

споживання країни, так і для експорту в країни Східної і Західної Європи, а також Близької і Середньої Азії. Завдяки появі цього підприємства з'явилося селище, що надалі переросло у місто з назвою Дніпрорудне.

На комбінаті видобувається агломераційна, мартенівська, доменна руда, яку підприємство постачає на внутрішній ринок та експортує. Близько 60% продукції комбінат поставляє в Чехію, Словаччину, Польщу та Австрію, близько 40% – на «Запоріжсталь».

ЗАТ «ЗЗРК» було одним з перших підприємств області, якому вдалося залучити значні інвестиції (враховуючи й іноземні) для збереження підприємства і його подальшого розвитку. При цьому, акціонерами ЗАТ стали як самі працівники підприємства, так і вітчизняні й іноземні юридичні особи. Подальше життя підтвердило доцільність ухваленого рішення щодо створення ЗАТ «ЗЗРК» із залученням іноземного інвестора. Підприємство не тільки збільшило обсяги видобутку руди, освоївши глибокі горизонти, не тільки знайшло нових споживачів, поліпшило свій фінансовий стан, але й зберегло соціальну сферу, реконструювавши базу відпочинку на березі Азовського моря й привівши в належний стан санаторій-профілакторій.

З 1996р. комбінат зареєстрований як спільне підприємство з іноземними інвестиціями у формі закритого акціонерного товариства – ЗАТ «ЗЗРК». Така організаційно-правова форма дозволяє закріпити гарантії іноземного інвестора, що вносить капітал у спільне підприємство (СП) у виді устаткування і валютних коштів. Засновники спільного підприємства одержали можливість брати участь у керуванні спільного підприємства і мати голос пропорційно їхньої частини статутного фонду.

Учасниками СП виступають: держава (Фонд Держмайна України); колектив орендарів; інвестори – словацька фірма «Мінерфін» та Інвестиційний фонд «Універсал – Запоріжжя», який поповнює оборотні кошти комбінату високоліквідними активами.

Аналіз показників, що визначають фінансово-господарський стан ЗАТ «ЗЗРК», свідчить про наступне:

- загалом усі показники вказують на наявність позитивної динаміки роботи підприємства, окрім 2017 року, в якому спостерігалася загальноекономічна криза, яка не могла не відобразитися на показниках роботи даного підприємства. Функціонування підприємства можна вважати відносно стабільним – протягом аналізованого періоду відбувається нарощення усіх статей та валюти балансу;

- аналіз змін у структурі звіту про фінансові результати ЗАТ «ЗЗРК» свідчить про задовільне функціонування підприємства. Темпи росту доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) перевищують темпи росту собівартості реалізованої продукції комбінату. Позитивним є також нарощення показників дохідності при зниженні деяких показників групи витрат (витрат на збут, інших витрат).

3. Способи і методи оцінки ефективності інноваційної діяльності описані в економічній літературі. Практично всі вони базуються на співвідношенні ефектів і витрат (коефіцієнта економічної ефективності та його зворотної величини – термін окупності додаткових витрат) з подальшим їх порівнянням з нормативною величиною. Але кінцевий результат може досягатися різними шляхами і врахування цього важливе значення при комплексній оцінці інноваційної діяльності підприємства. Кількість і сукупність показників, які можна використовувати при комплексній оцінці інноваційної діяльності, здебільшого залежать від обсягу виробництва підприємницької структури.

Ефективність власних розробок комбінату збільшується, що є позитивним моментом. На підприємстві спостерігається середній рівень власного наукового забезпечення інноваційної діяльності. При оцінці рівня інноваційної діяльності підприємства важливим є забезпечення

раціонального співвідношення між власними і придбаними розробками. Нажаль, на підприємстві цей показник є меншим за 1, що є свідченням низького рівня інноваційної активності.

Оцінка технічного рівня забезпеченості інноваційної діяльності на підставі коефіцієнта оновлення технології вказує на спроможність підприємства випускати продукцію при використанні передової техніки і технології виробництва, що забезпечує такий важливий параметр, як якість.

Таким чином, оцінка інноваційної діяльності підприємства є задовільною, а вплив інвестиційно-інноваційної діяльності на показники роботи підприємства можна вважати незначним.

Зважаючи на проведені дослідження, пропонуємо такі заходи щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності для підвищення ефективності роботи ЗАТ «ЗЗРК»: 1) вдосконалити процес інвестиційної підтримки інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; 2) на підставі методичних підходів сформувавши механізм інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності ЗАТ «ЗЗРК»; 3) удосконалити управління інвестиційно-

4. Для ЗАТ «ЗЗРК» в роботі запропонована послідовність аналізу спроможності, можливості та готовності підприємства до інноваційного розвитку, який зазвичай здійснюється із урахуванням стратегічного напрямку діяльності підприємства. До таких напрямків слід віднести: «самостійне виробництво інновацій», позицію «швидкого другого», «відставання з мінімальними витратами» та «заповнення прогалів». Кожен з цих напрямків визначається конкретними економічними обставинами, інвестиційними можливостями та цілями підприємства щодо окремих продуктів, ринків, конкурентів і т. ін.

З огляду на надзвичайну важливість інвестиційної складової інноваційного процесу можна зробити висновок про доцільність формування інноваційно-інвестиційної стратегії, під якою доцільно розуміти формування на довгостроковій основі принципів напрямків інноваційної діяльності

підприємства із урахуванням найбільш ефективних варіантів їхньої інвестиційної підтримки. Як свідчать отримані дані, для ЗАТ «ЗЗРК» найбільш прийнятною стратегією в області інноваційної діяльності є помірно-наступальна стратегія «швидкий другий».

Кінцевим етапом процесу формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства є її оцінка. Враховуючи специфіку інноваційної діяльності, основною задачею цього етапу є відбір найбільш перспективних для підприємства інновацій. На основі проведеної експертизи показників технологічного переозброєння із урахуванням вагових коефіцієнтів в роботі здійснено попередню оцінку доцільності заміни старого обладнання новим, більш ефективним. Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про перспективність для аналізованого підприємства технологічного переозброєння, оскільки загальна оцінка технологічного переозброєння для ЗАТ «ЗЗРК» складає 408,4 балів з максимально можливих 520 балах ($50 + 2 \times 60 + 3 \times 50 + 4 \times 50 = 520$). Запропонований підхід до попередньої оцінки технологічного переозброєння дозволить підприємству вчасно відібрати найбільш перспективні для підприємства інновації, що відповідають його інвестиційним можливостям.

5. Інноваційна діяльність в умовах ринкової економіки є пріоритетним напрямком діяльності підприємства, і тому доцільним є визначення інвестиційної привабливості інноваційного об'єкту на основі показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємства. Інноваційна діяльність передбачає впровадження певної сукупності інноваційних проєктів, що формують інноваційну програму підприємства. Тому пропонується поряд з показниками інноваційної діяльності підприємства використовувати показники конкретного інноваційного проєкту. На основі такого підходу, а саме – використання показників фінансово-господарської, інноваційної діяльності підприємства та конкретного інноваційного проєкту, для комбінату рекомендується

проводити визначення показників інвестиційної привабливості інноваційних об'єктів (ІПО). Позиціювання інноваційних об'єктів на підставі цього показника є корисним для прийняття відповідних управлінських рішень стосовно удосконалення управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства та підвищення ефективності його роботи.

6. З метою вдосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю ЗАТ «ЗЗРК» та підвищення ефективності вкладення коштів в роботу також запропоновано використовувати методику комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, яка включає в себе чотири етапи. Для аналізованого підприємства доцільним вважаємо створення маркетингового підрозділу та забезпечення взаємодії форм та методів його діяльності з виробничим підрозділом та підрозділом досліджень і розробок; виділення заміни машин, верстатів, устаткування та обладнання в самостійний напрямок діяльності, що дало б можливість основній структурній ланці промислової сфери підвищувати також і економічні результати, шляхом розробки комплексної програми інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, починаючи з ідеї розширення асортименту продукції, що випускається підприємством, її оновлення на основі вдосконалення техніко-технологічного та організаційного рівня виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пересада А. А. Інвестиційний аналіз. - К.: КНЕУ, 2013. – 544 с.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року.
3. Податковий кодекс України з відповідними змінами та доповненнями.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>
4. Положення про Державне агентство України з інвестицій та інновацій від 30 грудня 2005. - № 18. – С. 73.
5. Баліцька В. А. Ресурси інновайно-інвестиційного розвитку підприємства // Вісник України. – Київ 2017. - № 6. – С. 21-27.
6. Литвиненко Є. О. Податкове стимулювання діяльності підприємств // Вісник України. – Київ 2017. - № 4. – С. 42-47.
7. Литюга Ю. В. Практичні аспекти оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. К.: - 2018. – 348 с.
8. Каспи А. О. Вплив бюджетно-податкової політики на інновайно-інвестиційну активність підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2018.- № 11. – С. 144-151.
9. Волков О.І., Денисенко М. П., Гречан А. П. Економіка та організація інноваційної діяльності: Підручник (третє видання). – К.: Центр учбової літератури, 2017. - 662 с.
10. Mensh G. Stalemate in technology: innovation overcome the depression. – Cambridge.: Mass, 1979. – 14 p.
11. Kleinknecht A. Innovation patterns in crisis and prosperity: Schumpeter's long cycle reconsidered. – Hong Kong, 1987. – 122 p.
12. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент. – М.: ЗАО «Бизнес-школа интел-синтез», 2004. – 516 с.
13. Татаренко Н. О., Поручник А. М. Теорії інвестицій: Навчальний посібник – К.: КНЕУ, 2015. – 160 с.

14. Інноваційна діяльність / Під ред. П. Н. Завліна, А. К. Казанцева. – К.: «Наука», 2016. – 378 с.
15. Стельмахук А. М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. – Тернопіль: Астан, 2014. – 362 с.
16. Петкова Л. О. Інвестиційна привабливість регіонів // Фінанси України . – 2018. - № 9. – С. 40-46.
17. Данілов О. Д. Інвестування. Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Комп'ютерс», 2017. – 364 с.
18. Жукович І. А., Рижкова Ю. О. Інноваційна діяльність в українській економіці // Статистика України. – 2018 - № 1. – 24-28 с.
19. Крючкова І. В. Структурні індикатори економіки в Україні // Економіка і прогнозування. - 2018. - № 1. – С. 92-114.
20. Мержа С. І. Інноваційна діяльність, сучасний стан та напрямки активізації в Україні // Актуальні проблеми в економіці. - 2018. - № 9 (51). – С. 155-159
21. Макаренко І. І. Проблеми інноваційної політики в Україні в умовах формування економіки // Економіст. - 2017. - № 4. – С. 40-42.
22. Закон України про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р. п. 40 IV.
23. Щукін Б. М. Інвестування: Підручник. – К.: МАУП, 2014. – 216 с.
24. Мединский В. Г., Ильдеменов С. В. Реинжиниринг инновационного предпринимательства. М.: ЮНИТИ, 2005. – 413 с.
25. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. К.: Видавництво «Наукова думка», 2016. – 390 с.
26. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність. Навчальний посібник. – К.: «Центр навчальної літератури», 2018. – 376 с.
27. Мороз Ю. П. Инновационный менеджмент. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 446 с.
28. Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал // Фінанси України. – 2019. - № 3. – С. 125.

29. Крейдич І. М. Перспективи розвитку інвестиційного процесу. К.: Лібра. - 2019. – 368 с.
30. Медынский В. Г. Инновационный менеджмент: Учебник. – М.: ИНФРА – М, 2005. – 295 с.
31. Раднонова Б. П. Организация и управление машиностроительным поризводством. М.: Финансы и статистика, 1989. – 632 с.
- 32 .Крылов Э.И., Журавкова И.В. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 384 с.
33. Українсько-російський словник: в 6-и томах / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Гол. редактор І. М. Кириченко. — Київ: вид. АН УРСР, 1953—1963. – 709 с.
34. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. — Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. — 952 с.
35. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. - К.: «Каравела», 2011. – 442 с.
36. Іванієнко, В.В. Фінансовий аналіз: – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2013. – 568с.
37. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2015.- 504 с.
38. Економічний аналіз підприємств. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Кругляк Б.С., Бондар Т.П., Зайцева О.Б., Ковальов А.І., Скиба Г.В. 2014. – 420 с.
39. Науковий вісник НЛТУ України. – 2019. – С. 160-166.
40. Дикань В.Л., Иванилов А.С. Иновационная и инвестиционная политика в условиях обеспечения конкурентоустойчивости предприятия: Практические аспекты. - К.: ИСНО, 2016. - 225 с.
41. Беренс В., Хавранек П. Руководство по оценке эффективности инвестиций: Пер. с англ. - Новое перерабю и доп. изд. - М., 1995 - 528 с.

42. Харламова Г.О. Вплив інвестицій на економічне зростання // Фінанси України. - 2016. - №3. - С.57-64.
43. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку // Актуальні проблеми економіки. – 2014. № 3. – С. 36.
44. Економіка і організація інноваційної діяльності // За загальною редакцією Стельмашук А.М. — Тернопіль: Економічна думка 2011, - 412 с.
45. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів // Харів П.С. — Тернопіль: Економічна думка 2015, - 432 с.
46. Федулова І.В. Теоретичні положення з визначення категорій: інноваційний процес і інноваційна діяльність. // Проблеми науки. – 2017. – № 8. – С. 2-8.
47. Якубовський М.М., Щукін В.В. Структурні складові інноваційного розвитку промисловості. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 9. – С. 82- 88.
48. Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., Ткачук І.Г. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2016. - 510 с.
49. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. - К.: Вища школа, 2017.- 254 с.
50. [http://www .smida.gov.ua](http://www.smida.gov.ua).
51. <http://www.ukrstat.gov.ua>
52. <http://www.in.gov.ua>
53. <http://www.delo.ua>
54. <http://rudana.in.ua/zprk.htm>

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 - Аналіз майнового та господарського стану ЗАТ «ЗЗРК» за 2017-2019 роки

Актив	На кінець 2016р.	На кінець 2017р.	На кінець 2018р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %		Питома вага, %		
				2017р . до 2016р	2018р. до 2017р	2017р. до 2016р	2018р. до 2017р	2016р	2017р	2018р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Необоротні активи										
Нематеріальні активи:										
залишок а вартість	734	843	785	109	-58	114,85	93,12	0,176	0,174	0,071
первісна вартість	1655	2124	2518	469	394	128,338	118,55	0,391	0,44	0,228
накопиче на амортизація	921	1281	1733	360	452	139,088	135,285	0,221	0,265	0,157
Незавершене будівництво	29331	30899	72021	1568	41122	105,345	233,085	7,04	6,396	6,546
Основні засоби:										
залишок а вартість	264219	304426	348632	40207	44206	115,217	114,521	63,411	63,016	31,69
первісна вартість	689048	759374	837167	70326	77793	110,206	110,244	165,367	157,19	76,095
знос	424829	454948	488535	30119	33587	107,089	107,382	101,956	94,174	44,405
Довгострокові фінансові інвестиції										
які обліковуються за методом участі в капіталі ін. підприємств	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
інші фінансові інвестиції	190	190	190	0	0	100	100	0,045	0,039	0,017
Довгострокова дебіторська заборгова	1128	1631	1866	503	235	144,592	114,408	0,27	0,337	0,17

Продовження додатка А

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ність										
Відстрочені податкові активи	16190	21390	28100	5200	6710	132,118	131,37	3,885	4,427	2,554
Інші необоротні активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом І	311792	359379	451594	47587	92215	115,262	125,66	74,828	74,391	41,048
ІІ. Оборотні активи										
Запаси:										
виробничі запаси	49786	65519	89300	15733	23781	131,601	136,296	11,948	13,562	8,117
тварини на вирощуванні та відгодівлі	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
незавершене виробництво	9	6	10	-3	4	66,667	166,667	0,002	0,001	0,001
готова продукція	4175	5581	28425	1343	22844	133,676	509,317	1,002	1,155	2,583
товари	177	151	160	-26	9	85,31	105,96	0,042	0,031	0,014
Векселі одержані	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:										
чиста реалізаційна вартість	27244	24555	278347	-2689	253792	90,13	1133,56	6,538	5,082	25,300
первісна вартість	27429	24573	278414	-2856	253841	89,587	1133,0	6,582	5,086	25,306
резерв сумнівних боргів	185	18	67	-167	49	9,73	372,222	0,044	0,003	0,006
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
з бюджетом	7547	12892	5	5345	-12887	170,822	0,038	1,811	2,668	0,0004

Продовження додатка А

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
за виданими авансами	12188	10488	35180	-1700	24692	86,051	335,43	2,925	2,171	3,197
з нарахованих доходів	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1542	1699	1975	157	276	110,181	116,244	0,37	0,351	0,18
Поточні фінансові інвестиції	0	0	107980	0	107980	0	0	0	0	9,815
Грошові кошти та їх еквіваленти:										
в національній валюті	620	664	447	44	-217	107,096	67,32	0,148	0,137	0,04
в іноземній валюті	302	14	105393	-288	105379	4,635	752807,1	0,072	0,002	9,58
Інші оборотні активи	1224	2060	1250	836	-810	168,3	60,68	0,293	0,426	0,113
Усього за розділом II	104814	123629	648472	18815	524843	117,95	524,53	25,154	25,591	58,943
III. Витрати майбутніх періодів	71	85	93	14	8	119,718	109,411	0,017	0,017	0,008
Баланс	416677	483093	1100159	66416	617066	115,94	227,732	100,0	100,0	100,0
Пасив	На кінець 2016р.	На кінець 2017р.	На кінець 2018р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %		Питома вага, %		
				2017р. до 2016р	2018р. до 2017р	2017р. до 2016р	2018р. до 2017р	2016р	2017р	2018р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Власний капітал										
Статутни	112236	112236	112236	0	0	100	100	26,935	23,232	10,201

Продовження додатка А

[illegible]

Продовження додатка А

[illegible]

Продовження додатка А

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
платежів										
зі страхуван	2871	3585	5315	714	1730	124,87	148,256	0,68	0,742	0,483
ня										
з оплати праці	4501	5625	8254	1124	2629	124,972	146,737	1,08	1,164	0,75
з учасника ми	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
із внутрішні х розрахун ків	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'яза ння	2424	2133	6426	-291	4293	87,995	301,265	0,581	0,441	0,584
Усього за розділом IV	40595	59745	147740	19150	87995	147,173	247,284	9,742	12,367	13,428
V. Доходи май- бутніх періодів	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	416677	483093	1100159	66416	617066	115,94	227,732	100,0	100,0	100,0

ДОДАТОК Б

		Дата (рік, місяць, число)	К о д и		
			01	01	16
Підприємство:	ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"		за ЄДРПОУ 00191218		
Територія:	Запорізька	за КОАТУУ	2320983301		
Форма власності:	приватна	за КФВ	10		
Орган державного управління:	д/н	за СПОДУ	д/н		
Галузь:	гірничо-рудна	за ЗКГНГ	12111		
Вид економічної діяльності:	підземне видобування залізної руди	за КВЕД	13.10.1		
Одиниця виміру:	тис. грн.	Контрольна сума			
Адреса:	Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка, Веселівське шосе, 7км				

БАЛАНС

на " 01 " січня 2016 р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

АКТИВ	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3
I. Необоротні активи:		
Нематеріальні активи:		
Залишкова вартість	479	734
Первинна вартість	1166	1655
Знос	687	921
Незавершене будівництво	17250	29331
Основні засоби:		
Залишкова вартість	254010	264219
Первинна вартість	652602	689048
Знос	398592	424829
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі ін. підприємств	0	0
інші фінансові інвестиції	440	190
Довгострокова дебіторська заборгованість	411	1128
Відстрочені податкові активи	14537	16190
Інші необоротні активи	0	0
Усього за розділом I	287127	311792
II. Оборотні активи		
Запаси:		
виробничі запаси	41403	49786
тварини на вирощуванні та відгодівлі	0	0
незавершене виробництво	9	9
готова продукція	4857	4175
Товари	152	177
Векселі одержані	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		
чиста реалізаційна вартість	32358	27244
первинна вартість	32557	27429
резерв сумнівних боргів	199	185
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
з бюджетом	6785	7547
за виданими авансами	5685	12188
з нарахованих доходів	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0
Інша поточна заборгованість	1026	1542

Продовження додатка Б

1	2	3
Поточні фінансові інвестиції	1000	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:		
в національній валюті	2971	620
в іноземній валюті	205	302
Інші оборотні активи	887	1224
Усього за розділом II	97338	104814
III. Витрати майбутніх періодів	68	71
Баланс	384533	416677
ПАСИВ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	3	4
I. Власний капітал		
Статутний капітал	112236	112236
Пайовий капітал	0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0
Інший додатковий капітал	148372	148085
Резервний капітал	8674	9589
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	89794	106172
Неоплачений капітал	17379	0
Вилучений капітал	0	0
Усього за розділом I	341697	376082
II. Забезпечення наступних витрат і платежів		
Забезпечення витрат персоналу	0	0
Інші забезпечення	0	0
Цільове фінансування	0	0
Усього за розділом II	0	0
III. Довгострокові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	0	0
Довгострокові фінансові зобов'язання	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	0	0
Усього за розділом III	0	0
IV. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	7369	4159
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0
Векселі видані	1000	1000
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	17912	22374
Поточні зобов'язання за розрахунками:		
з одержаних авансів	13	52
з бюджетом	6651	3214
з позабюджетних платежів	0	0
зі страхування	3208	2871
з оплати праці	5411	4501
з учасниками	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0
Інші поточні зобов'язання	1272	2424
Усього за розділом IV	42836	40595
V. Доходи майбутніх періодів	0	0
Баланс	384533	416677

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У
ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ
"ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Територія: Запорізька за КОАТУУ
 Форма власності: приватна за КФВ
 Орган державного управління: д/н за СПОДУ
 Галузь: гірничо-рудна за ЗКГНГ
 Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди за КВЕД
 Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума

Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка,
Веселівське шосе, 7км

К о д и		
01	01	17
00191218		
2320983301		
12111		
13.10.0		

БАЛАНС

на " 01 " січня 2017 р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

АКТИВ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3
I. Необоротні активи:		
Нематеріальні активи:		
Залишкова вартість	734	843
Первинна вартість	1655	2124
Знос	(921)	(1281)
Незавершене будівництво	29318	30899
Основні засоби:		
Залишкова вартість	264219	304426
Первинна вартість	689048	759374
Знос	(424829)	(454948)
Довгострокові біологічні активи:		
- справедлива (залишкова) вартість	0	0
- первісна вартість	0	0
- накопичена амортизація	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі ін. підприємств	0	0
інші фінансові інвестиції	190	190
Довгострокова дебіторська заборгованість	1128	1631
Відстрочені податкові активи	16190	21390
Інші необоротні активи	0	0
Усього за розділом I	311779	359379
II. Оборотні активи		
Запаси:		
виробничі запаси	49786	65519
тварини на вирощуванні та відгодівлі	0	0
незавершене виробництво	9	6
готова продукція	4175	5581
Товари	177	151
Векселі одержані	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		
чиста реалізаційна вартість	27243	24555
первинна вартість	27428	24573
резерв сумнівних боргів	(185)	(18)
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
з бюджетом	7699	12892
за виданими авансами	12113	10488
з нарахованих доходів	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0

Продовження додатка Б

1	2	3
Інша поточна заборгованість	1463	1699
Поточні фінансові інвестиції	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:		
в національній валюті	620	664
в іноземній валюті	302	14
Інші оборотні активи	1224	2060
Усього за розділом II	104811	123629
III. Витрати майбутніх періодів	71	85
Баланс	416661	483093
ПАСИВ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	3	4
I. Власний капітал		
Статутний капітал	112236	112236
Пайовий капітал	0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0
Інший додатковий капітал	148085	158903
Резервний капітал	9589	10902
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	104597	128546
Неоплачений капітал	(0)	(0)
Вилучений капітал	(0)	(0)
Усього за розділом I	374507	410587
II. Забезпечення наступних витрат і платежів		
Забезпечення витрат персоналу	1568	12761
Інші забезпечення	0	0
Сума страхових резервів	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	0	0
Цільове фінансування	0	0
Усього за розділом II	1568	12761
III. Довгострокові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	0	0
Довгострокові фінансові зобов'язання	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	0	0
Усього за розділом III	0	0
IV. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	4159	16821
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0
Векселі видані	1000	1000
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	22374	26320
Поточні зобов'язання за розрахунками:		
з одержаних авансів	52	2
з бюджетом	3188	4259
з позабюджетних платежів	0	0
зі страхування	2888	3585
з оплати праці	4501	5625
з учасниками	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0
Інші поточні зобов'язання	2424	2133
Усього за розділом IV	40586	59745
V. Доходи майбутніх періодів	0	0
Баланс	416661	483093

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У
ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ
"ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Територія: Запорізька за КОАТУУ
 Форма власності: приватна за КФВ
 Орган державного управління: д/н за СПОДУ
 Галузь: гірничо-рудна за ЗКГНГ
 Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди за КВЕД
 Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума

Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка,
Веселівське шосе, 7км

К о д и		
01	01	18
00191218		
2320983301		
10		
д/н		
12111		
13.10.1		

БАЛАНС

на " 01 " січня 2018р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

АКТИВ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3
I. Необоротні активи:		
Нематеріальні активи:		
Залишкова вартість	843	785
Первинна вартість	2124	2518
Знос	(1281)	(1733)
Незавершене будівництво	30899	72021
Основні засоби:		
Залишкова вартість	304003	348632
Первинна вартість	759374	837167
Знос	(455371)	(488535)
Довгострокові біологічні активи:		
- справедлива (залишкова) вартість	0	0
- первісна вартість	0	0
- накопичена амортизація	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі ін. підприємств	0	0
інші фінансові інвестиції	190	190
Довгострокова дебіторська заборгованість	1631	1866
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	(0)	(0)
Відстрочені податкові активи	21390	28100
Гудвіл	0	0
Інші необоротні активи	0	0
Гудвіл при консолідації	0	0
Усього за розділом I	358956	451594
II. Оборотні активи		
Запаси:		
виробничі запаси	65519	89300
тварини на вирощуванні та відгодівлі	0	0
незавершене виробництво	6	10
готова продукція	5581	28425
Товари	151	160
Векселі одержані	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		

Продовження додатка Б

1	2	3
чиста реалізаційна вартість	24555	278347
первинна вартість	24573	278414
резерв сумнівних боргів	(18)	(67)
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
з бюджетом	12657	5
за виданими авансами	10440	35180
з нарахованих доходів	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0
Інша поточна заборгованість	1699	1975
Поточні фінансові інвестиції	0	107980
Грошові кошти та їх еквіваленти:		
в національній валюті	664	447
у т.ч. в касі	14	54
в іноземній валюті	14	105393
Інші оборотні активи	2060	1250
Усього за розділом II	123346	648472
III. Витрати майбутніх періодів	85	93
IV. Необоротні активи та групи вибуття	0	0
Баланс	482387	1100159
ПАСИВ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	3	4
I. Власний капітал		
Статутний капітал	112236	112236
Пайовий капітал	0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0
Інший додатковий капітал	158903	158641
Резервний капітал	10902	38470
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	127849	626702
Неоплачений капітал	(0)	(0)
Вилучений капітал	(0)	(0)
Накопичена курсова різниця	0	0
Усього за розділом I	409890	936049
Частка меншості	0	0
II. Забезпечення наступних витрат і платежів		
Забезпечення витрат персоналу	12761	16370
Інші забезпечення	0	0
Сума страхових резервів	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	0	0
Цільове фінансування	0	0
Усього за розділом II	12761	16370
III. Довгострокові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	0	0
Довгострокові фінансові зобов'язання	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	0	0
Усього за розділом III	0	0
IV. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	16821	43304
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0
Векселі видані	1000	1000
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	26320	33569
Поточні зобов'язання за розрахунками:		
з одержаних авансів	2	4
з бюджетом	4250	49868
з позабюджетних платежів	0	0
зі страхування	3585	5315

Продовження додатка Б

1	2	3
з оплати праці	5625	8254
з учасниками	0	0
із внутрішніх розрахунків	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	0	0
Інші поточні зобов'язання	2133	6426
<u>Усього за розділом IV</u>	59736	147740
V. Доходи майбутніх періодів	0	0
<u>Баланс</u>	482387	1100159

ДОДАТОК В

	Дата (рік, місяць, число)	К о д и
Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"		01 01 16 00191218
Територія: Запорізька	за КОАТУУ	2320983301
Форма власності: приватна	за КФВ	
Орган державного управління: д/н	за СПОДУ	д/н
Галузь: гірничо-рудна	за ЗКГНГ	д/н
Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди	за КВЕД	13.10.1
Одиниця виміру: тис. грн.	Контрольна сума	
Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка, Веселівське шосе, 7км		

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

на " 01 " січня 2016 р.

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

І. Фінансові результати

СТАТТЯ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	497 935	462 740
Податок на додану вартість	(38 370)	(35 870)
Акцизний збір	(0)	(0)
	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	459 565	426 870
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(365 843)	(310 526)
Валовий:		
- прибуток	93 722	116 344
- збиток	(0)	(0)
Інші операційні доходи	255 009	224 873
Адміністративні витрати	(21 708)	(16 559)
Витрати на збут	(24 698)	(20 020)
Інші операційні витрати	(270 619)	(232 258)
Фінансові результати від операційної діяльності:		
- прибуток	31 706	72 380
- збиток	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	0	0
Інші фінансові доходи	166	0
Інші доходи	1 087	949
Фінансові витрати	(633)	(872)
Витрати від участі в капіталі	(0)	(0)
Інші витрати	(2 540)	(2 006)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:		
- прибуток	29 786	70 451
- збиток	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	11 493	20 825
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:		
- прибуток	18 293	49 626
- збиток	(0)	(0)
Надзвичайні:		
- доходи	0	0
- витрати	(0)	(0)

Продовження додатка В

1	2	3
Податки з надзвичайного прибутку	0	0
Чистий:	18 293	49 626
- прибуток		
- збиток	(0)	(0)

II. Елементи операційних витрат

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Матеріальні затрати	232 119	192 404
Витрати на оплату праці	103 271	87 513
Відрахування на соціальні заходи	41 060	35 678
Амортизація	26 718	22 324
Інші операційні витрати	30 360	25 391
Разом	433 528	363 310

III. Розрахунок показників прибутковості акцій

НАЗВА СТАТТІ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Середньорічна кількість простих акцій	104 541 043	82 964 819
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	104 541 043	82 964 819
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	0,017	0,598
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	0,017	0,598
Дивіденди на одну просту акцію	0,009	0,012

		Дата (рік, місяць, число)	К о д и		
			01	01	17
Підприємство:	ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"		за ЄДРПОУ 00191218		
Територія:	Запорізька	за КОАТУУ	2320983301		
Форма власності:	приватна	за КФВ			
Орган державного управління:	д/н	за СПОДУ	д/н		
Галузь:	гірничо-рудна	за ЗКГНГ	д/н		
Вид економічної діяльності:	підземне видобування залізної руди	за КВЕД	13.10.1		
Одиниця виміру:	тис. грн.	Контрольна сума			
Адреса:	Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка, Веселівське шосе, 7км				

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

на " 01 " січня 2017 р.

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

І. Фінансові результати

СТАТТЯ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	602072	497935
Податок на додану вартість	(45989)	(38370)
Акцизний збір	(0)	(0)
	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	556083	459565
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(440578)	(365843)
Валовий:		
- прибуток	115505	93722
- збиток	(0)	(0)
Інші операційні доходи	345366	255009
Адміністративні витрати	(26455)	(21708)
Витрати на збут	(24046)	(24698)
Інші операційні витрати	(364985)	(270619)
Фінансові результати від операційної діяльності:		
- прибуток	45385	31706
- збиток	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	0	0
Інші фінансові доходи	0	166
Інші доходи	59	1087
Фінансові витрати	(894)	(633)
Витрати від участі в капіталі	(0)	(0)
Інші витрати	(1946)	(2540)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:		
- прибуток	42604	29786
- збиток	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	(16342)	(11493)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:		
- прибуток	26262	18293
- збиток	0	0
Надзвичайні:		
- доходи	0	0
- витрати	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	(0)	(0)

Продовження додатка В

1	2	3
Чистий:		
- прибуток	26262	18293
- збиток	(0)	(0)

II. Елементи операційних витрат

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Матеріальні затрати	271718	232119
Витрати на оплату праці	111327	103271
Відрахування на соціальні заходи	44658	41060
Амортизація	29987	26718
Інші операційні витрати	56903	30360
Разом	514593	433528

III. Розрахунок показників прибутковості акцій

НАЗВА СТАТТІ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Середньорічна кількість простих акцій	112236123	104541043
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	112236123	104541043
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	0.234	0.175
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	0.234	0.175
Дивіденди на одну просту акцію	0.222	0.096

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У
ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ
"ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Територія: Запорізька за КОАТУУ
 Форма власності: приватна за КФВ
 Орган державного управління: д/н за СПОДУ
 Галузь: гірничо-рудна за ЗКГНГ
 Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди за КВЕД
 Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума

Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка,
Веселівське шосе, 7км

К о д и		
01	01	18
00191218		
2320983301		
д/н		
д/н		
13.10.1		

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

на " 01 " січня 2018 р.

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

І. Фінансові результати

СТАТТЯ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1500668	602072
Податок на додану вартість	(142248)	(45989)
Акцизний збір	(0)	(0)
	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1358420	556083
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(635474)	(440578)
Валовий:		
- прибуток	722946	115505
- збиток	(0)	(0)
Інші операційні доходи	554653	345366
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	0	0
Адміністративні витрати	(37502)	(26455)
Витрати на збут	(30097)	(24046)
Інші операційні витрати	(516628)	(364985)
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	(0)	(0)
Фінансові результати від операційної діяльності:		
- прибуток	693372	45385
- збиток	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	0	0
Інші фінансові доходи	0	0
Інші доходи	50031	59
Фінансові витрати	(5388)	(894)
Витрати від участі в капіталі	(0)	(0)
Інші витрати	(10314)	(1946)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:		
- прибуток	727701	42604
- збиток	(0)	(0)
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	0	0
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	(0)	(0)

Продовження додатка В

1	2	3
Податок на прибуток від звичайної діяльності	(176331)	(16342)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності:		
- прибуток	551370	26262
- збиток	0	0
Надзвичайні:		
- доходи	0	0
- витрати	(0)	(0)
Податки з надзвичайного прибутку	(0)	(0)
Частка меншості	0	0
Чистий:		
- прибуток	551370	26262
- збиток	(0)	(0)
Забезпечення матеріального заохочення	0	0

II. Елементи операційних витрат

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Матеріальні затрати	433826	271718
Витрати на оплату праці	189069	111327
Відрахування на соціальні заходи	62762	44658
Амортизація	34619	29987
Інші операційні витрати	51533	56903
Разом	771809	514593

III. Розрахунок показників прибутковості акцій

НАЗВА СТАТТІ	За звітний період	За попередній період
1	2	3
Середньорічна кількість простих акцій	112236123	112236123
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	112236123	112236123
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	4.91	0.23
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	4.91	0.23
Дивіденди на одну просту акцію	0	0.22

ДОДАТОК Д

		Дата (рік, місяць, число)		К о д и		
				01	01	16
Підприємство:		ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"		00191218		
Територія:		Запорізька		2320983301		
Форма власності:		приватна				
Орган державного управління:		д/н		д/н		
Галузь:		гірничо-рудна		д/н		
Вид економічної діяльності:		підземне видобування залізної руди		13.10.1		
Одиниця виміру: тис. грн.						
		Контрольна сума				
Адреса:		Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка, Веселівське шосе, 7км				

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

на " 01 " січня 2016 р.

Форма №3

Код за ДКУД

1801004

СТАТТЯ	За звітний період		За попередній період	
	надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	29 786	0	70 451	0
Коригування на:				
амортизацію необоротних активів	26 718	X	22 324	X
збільшення (зменшення) забезпечень	0	0	0	0
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	0	69	355	0
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	1 287	0	2 006	949
Витрати на сплату відсотків	633	X	872	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	58 355	0	95 059	0
Зменшення (збільшення):				
оборотних активів	0	9 611	0	20 033
витрат майбутніх періодів	0	3	0	74
Збільшення (зменшення):				
поточних зобов'язань	4 205	0	0	4 975
доходів майбутніх періодів	0	0	0	0
Грошові кошти від операційної діяльності	52 946	0	69 977	0
Сплачені:				
відсотки	X	663	X	872
податки на прибуток	X	18 446	X	21 637
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	33 837	0	47 468	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	33 837	0	47 468	0

Продовження додатка Д

1	2	3	4	5
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Реалізація:				
фінансових інвестицій	1 033	X	0	X
необоротних активів	37	X	889	X
майнових комплексів	0	0	0	0
Отримані:				
відсотки	0	X	0	X
дивіденди	166	X	1	X
Інші надходження	74	X	74	X
Придбання:				
фінансових інвестицій	X	0	X	0
необоротних активів	X	50 372	X	54 361
майнових комплексів	X	0	X	0
Інші платежі	X	297	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	49 359	0	53 397
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	0	49 359	0	53 397
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження власного капіталу	17 379	X	18 121	X
Отримані позики	165 369	X	122 399	X
Інші надходження	0	X	0	X
Погашення позик	X	168 549	X	131884
Сплачені дивіденди	X	1 000	X	1 000
Інші платежі	X	0	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	13 199	0	7 636	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	13 199	0	7 636	0
Чистий рух коштів за звітний період	0	2 323	1 707	0
Залишок коштів на початок року	3 176	X	1 824	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	69	0	0	355
Залишок коштів на кінець року	922	X	3 176	X

			К о д и		
			01	01	17
Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"			00191218		
Територія: Запорізька за КОАТУУ			2320983301		
Форма власності: приватна за КФВ					
Орган державного управління: д/н за СПОДУ			д/н		
Галузь: гірничо-рудна за ЗКГНГ			д/н		
Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди за КВЕД			13.10.1		
Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума					
Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка, Веселівське шосе, 7км					

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

на " 01 " січня 2017 р.

Форма №3

Код за ДКУД

1801004

Стаття	За звітний період		За попередній період	
	надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	42604	0	29786	0
Коригування на:				
амортизацію необоротних активів	29987	X	26718	X
збільшення (зменшення) забезпечень	11193	0	0	0
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	16	0	0	69
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	1887	0	2540	1253
Витрати на сплату відсотків	894	X	633	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	86581	0	58355	0
Зменшення (збільшення):				
оборотних активів	0	20980	0	9611
витрат майбутніх періодів	0	14	0	3
Збільшення (зменшення):				
поточних зобов'язань	5341	0	4205	0
доходів майбутніх періодів	0	0	0	0
Грошові кошти від операційної діяльності	70928	0	52946	0
Сплачені:				
відсотки	X	768	X	663
податки на прибуток	X	19207	X	18446
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	50953	0	33837	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	50953	0	33837	0

Продовження додатка Д

1	2	3	4	5
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Реалізація:				
фінансових інвестицій	0	X	1033	X
необоротних активів	59	X	37	X
майнових комплексів	0	0	0	0
Отримані:				
відсотки	0	X	0	X
дивіденди	0	X	166	
Інші надходження	122	X	74	X
Придбання:				
фінансових інвестицій	X	0	X	0
необоротних активів	X	62546	X	50372
майнових комплексів	X	0	X	0
Інші платежі	X	478	X	297
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	62843	0	49359
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	0	62843	0	49359
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження власного капіталу	0	X	17379	X
Отримані позики	414992	X	165369	X
Інші надходження	0	X	0	X
Погашення позик	X	402330	X	168549
Сплачені дивіденди	X	1000	X	1000
Інші платежі	X	0	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	11662	0	13199	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	11662	0	13199	0
Чистий рух коштів за звітний період	0	228	0	2323
Залишок коштів на початок року	922	X	3176	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	0	16	69	0
Залишок коштів на кінець року	678	X	922	X

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство: ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У
 ФОРМІ ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА за ЄДРПОУ
 "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Територія: Запорізька за КОАТУУ
 Форма власності: приватна за КФВ
 Орган державного управління: д/н за СПОДУ
 Галузь: гірничо-рудна за ЗКГНГ
 Вид економічної діяльності: підземне видобування залізної руди за КВЕД
 Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума

Адреса: Запорізька область, Василівський район, с. Мала Білозерка,
 Веселівське шосе, 7км

К о д и		
01	01	18
00191218		
2320983301		
д/н		
д/н		
13.10.1		

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

на " 01 " січня 2018 р.

Форма №3

Код за ДКУД

1801004

Стаття	За звітний період		За попередній період	
	надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	727701	0	42604	0
Коригування на:				
амортизацію необоротних активів	34619	X	29987	X
збільшення (зменшення) забезпечень	3609	0	11193	0
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	57	0	16	0
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	0	39717	1946	59
Витрати на сплату відсотків	5388	X	894	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	731657	0	86581	0
Зменшення (збільшення):				
оборотних активів	0	311596	0	20980
витрат майбутніх періодів	0	8	0	14
Збільшення (зменшення):				
поточних зобов'язань	25736	0	5341	0
доходів майбутніх періодів	0	0	0	0
Грошові кошти від операційної діяльності	445789	0	70928	0
Сплачені:				
відсотки	X	4209	X	768
податки на прибуток	X	146825	X	19207
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	294755	0	50953	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	294755	0	50953	0

Продовження додатка Д

1	2	3	4	5
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Реалізація:				
фінансових інвестицій	57506	X	0	X
необоротних активів	89	X	59	X
майнових комплексів	0	0	0	0
Отримані:				
відсотки	0	X	0	X
дивіденди	0	X	0	
Інші надходження	258	X	122	X
Придбання:				
фінансових інвестицій	X	123994	X	0
необоротних активів	X	122265	X	62546
майнових комплексів	X	0	X	0
Інші платежі	X	1036	X	478
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	189442	0	62843
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	0	189442	0	62843
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження власного капіталу	0	X	0	X
Отримані позики	749595	X	414992	X
Інші надходження	0	X	0	X
Погашення позик	X	724740	X	402330
Сплачені дивіденди	X	24949	X	1000
Інші платежі	X	0	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	94	11662	0
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	0	94	11662	0
Чистий рух коштів за звітний період	105219	0	0	228
Залишок коштів на початок року	678	X	922	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	0	57	0	16
Залишок коштів на кінець року	105840	X	678	X